

Markku Lepistö

Harmonikka Suomessa 1850-1900

Mekaanisesta soittokoneesta kohti kansallisinstrumenttia

Taiteellisen tohtorintutkimnon kirjallinen työ
Taideyliopisto, Sibelius-Akatemia

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto

2 Harmonikan varhaishistoria Suomessa

- 2.1 Harmonikkojen varhaisesta maahantuonnista
- 2.2. Harmonikkojen myyntikanavat
- 2.3. Harmonikkojen myynti muutamissa Suomen kaupungeissa
 - 2.3.1. Helsinki
 - 2.3.2. Pori
 - 2.3.3. Viipuri
 - 2.3.4. Turku
 - 2.3.5. Kuopio
 - 2.3.6. Tampere
 - 2.3.7. Muut paikkakunnat

- 2.4. Harmonikkojen korjaus- ja rakentamistoiminta
- 2.5. Harmonikka ja sen monet nimitykset

3. Harmonikka osana 1800-luvun viihdetarjontaa

- 3.1. Koti- ja ulkomaisia harmonikkaviihdyttäjiä
- 3.2. Martin Paul: Harmonikan tuntematon kuuluisuus
 - 3.2.1. Tanskalais-saksalaiset sukujuuret
 - 3.2.2. Ruotsin kautta Suomeen
 - 3.2.3. Konserttitoiminta Suomessa
 - 3.2.4. Konserttipaikat ja ohjelmisto
 - 3.2.5. Taitelija-agenttuuri
 - 3.2.6. Opetustoiminta ja harmonikkakoulut
 - 3.2.7. Harmonikkakorjausta ja -välitystä
 - 3.2.8. Lopuksi

4. Harmonikka ja kansan sivistäminen

- 4.1. Harmonikka 1800-luvun järjestäytyneen sivistystoiminnan kourissa
- 4.2. Nuorisoseuratoiminta sekä maakuntien laulu- ja soittojuhlat
- 4.3. Harmonikka maaseudulla ja kaupungeissa
- 4.4. Kansan ”balalaikka” ja ”loiskasvi”

5. Johtopäätökset

- 5.1. Harmonikka ja muut mekaaniset laitteet uutena äänimaisemana
- 5.2. Harmonikka ja kulttuurin muutos 1800-luvulla
- 5.3. Harmonikka, Suomen kansallissoitin
- 5.4. 1800-luvun harmonikat museoissa ja yksityissä kokoelmissa
- 5.5. 1900-luvulle tultaessa

LIITTEET

Liite 1. Sanomalehdistössä ilmoittaneet harmonikkojen korjaajat Suomessa vuosina 1869-1900

Liite 2. Harmonikoista käytetyt nimitykset sanomalehdistössä 1858-1900

Liite 3. Harmonikkoja myyneet liikkeet ja kauppiaat 1859-1900

Liite 4. Martin Paulin konserttikalenteri vuosina 1879-1893

Liite 5. Martin Paulin koulutuskalenteri vuosina 1879-1893

LÄHTEET

1. Johdanto

Harmonikan 1800-luvun varhaisimpia eurooppalaisia vaiheita aina itse keksinnöstä sen varhaisimpaan tuontantoon on tutkittu melko vähän. Harmonikan syntyhistoria ulottuu osittain aina ajanlaskuamme ennen keksittyihin itä-aasialaisiin suu-urkuihin saakka, mutta toisaalta se sai myöhemmin merkittäviä vaikutteita 1700-luvun urkujen rakentamistoiminnasta. Harmonikan fysikaalinen äänenmuodostus kytkeytyy tiiviisti samaan vapaalehdykkäviuhkaan huuliharpun ja harmoonin ohella. Laajemmalla aika- ja tekniikkaperspektiivillä tarkasteltuna soitin sijoittuu puolestaan 1800-luvun kasvavaan mekaanisten soittolaitteiden, ja sitä kautta kokonaan uudentyyppisten mekaanisten äänimaisemien syntyyn.

Harmonikkaa pidetään yleisesti saksalaisen Christian Friedrich Ludwig Buschmannin (1805-1864) keksintönä, vaikka aukottomia lähdetietoja ja -todisteita tuolta ajalta ei löydykään.¹ Buschmann kehitteli ja esitteli Aura-nimisen vapaalehdykkäsoittimen vuonna 1821 ja muunneltuaan ideaa esitteli Handaeolini-nimisen soittimen vuonna 1822.² Wieniläinen urkurakentaja Cyrillus Demian (1772-1847) kehitti Buschmannin ideaa edelleen eteenpäin lisäten jo muutamia nappuloita palkeen soittajasta katsottuna vasemmalle puolelle ja tämä Accordion-soitin sai patentin vuonna 1829.³ Tätä soitintyyppiä pidetään yleisesti nykyaikaisen harmonikan kantamuotona. 1830-luvulla harmonikkaa alettiin valmistamaan teollisesti Saksan ja Itävallan lisäksi ainakin Ranskassa, Venäjällä ja Italiassa. Teollisen rakentamisen ja uusien harmonikkatyyppien myötä syntyivät nopeasti myös ensimmäiset julkaistut harmonikkakoulut. Esimerkiksi pariisilainen soitinrakentaja Gabriel Pichenot julkaisi oman koulunsa (Method pour l'accordeon) vuonna 1831 ja Adolf Reisner vuonna 1832.⁴

Näiden muutamien nimien ja vuosilukujen lisäksi harmonikan kehityshistoriaan sisältyy lukuisia muita sivuhaaroja ja yksityiskohtia, joiden selvittämistä en kuitenkaan katso tarpeelliseksi tässä yhteydessä. Tässä kirjallisessa työssäni pyrin sen sijaan hahmottamaan harmonikan varhaisinta tuloa Suomeen, sen varhaisimpia myyntikanavia sekä tuomaan esiin uutta tietoa muutamista 1800-luvun tuntemattomista harmonikkataiteilijoista, harmonikkakorjaajista ja -rakentajista.

Harmonikan suunnattomasta suosiosta ja yleisyydestä huolimatta sen varhaisia vaiheita Suomessa on tutkittu varsin vähän kirjallisten lähteiden puutteesta johtuen. Lähdemateriaalini tässä työssä pohjautuu pitkälti Kansalliskirjaston ylläpitämään digitaaliseen sanomalehtikirjastoon, jonka kautta on ollut mahdollista monipuolisesti selata ja hakea viitteitä harmonikan vaiheista tuolloin vielä osana Venäjää olevassa Suomen Suurruhtinaskunnassa. Tiedon kerääminen sanomalehdistöstä osoittautui työn edetessä hitaaksi, lähes puolentoista vuoden intensiiviseksi jaksoksi taiteellisen työni ohessa. Keräystyön aikana lehtisivuja, joissa harmonikka on mainittu, kertyi yhteensä noin 8500 sivua. Tämän työn suurimpana vaikeutena on ollut koota näistä pienistä sirpaleista isompia kokonaisuuksia välttämällä sitä, ettei harmonikan monipuolisesta historiasta syntyisi pelkkiä luetteloita.

Harmonikka levisi maahamme hitaasti, ja varsin myöhäisessä vaiheessa verrattuna sen kasvavaan teolliseen tuotantoon, joka alkoi Saksassa ja Venäjällä jo 1830-luvulta alkaen. Harmonikan tulo, joka soittimena tuolloin miellettiin osaksi uusien mekaanisten

¹ Kurkela, ?

² Kjellström, 14-15.

³ Faulstad, 15.

⁴ Hermosa, 35.

soittokoneiden perhettä, sijoittuu ajallisesti ehkä tarkimmin samaan aikakauteen, jolloin harmooneiden ja huuliharppujen lisäksi moderneja pianoja laivattiin maahamme. Monissa varhaisissa tuontitilastoissa talous- ja rakennustarvikkeiden lisäksi ainoat mainitut soittimet olivatkin juuri harmonikka ja piano. Sana harmonikka (ruotsiksi ”harmonika”) on sinällään jo varhaisimman tutkimuksen kannalta ongelmallinen, koska 1800-luvulla sana saattoi viitata harmonikan lisäksi myös sukulaissoittimeen huuliharppuun ja joskus jopa harmooniin.

Tämä kirjallinen työ on osa Taideyliopiston Sibelius-Akatemian kansanmusiikin aineryhmän taiteellista tohtorintutkintoani. Alkuperäisen idean tähän mielenkiintoiseen työhöni antoi professori Vesa Kurkela hahmotellessani vuonna 2009 omaa jatkotutkintosuunnitelmaani. Siitä suuret kiitokset. Osia kirjallisesta työstäni on julkaistu myös Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuonna 2014 julkaisemassa laajassa ja yksityiskohtaisessa harmonikan kokonaishistoriaa selvittävässä ”Harmonikan historia”? –kirjassa.

2. Harmonikan varhaishistoria Suomessa

2.1. Harmonikkojen varhaisesta maahantuonnista

Harmonikan leviäminen Suomeen alkoi 1850-luvulta lähtien oletettavasti sekä Saksasta että Venäjältä käsin, vaikka tarkkoja soittimien tuonti- tai tullitietoja ei maiden väliltä olekaan löydetty. Vuosisadan puoliväliin viittaavat kuitenkin esimerkiksi muutamat sanomalehdistöstä löytyneet harmonikkojen tuonti-ilmoitukset, jotka koskivat Suomen ja Pietarin välistä kaupankäyntiä. Suomen ja Saksan välisestä kaupankäynnistä ei ole säilynyt historiallisia dokumentteja. Saksan teollisen harmonikkatuotannon pääalueena toimi 1800-luvulla Saksin maakunta. Esimerkiksi Klingenthalissa toimi parhaimmillaan kymmeniä harmonikkatehtaita. Tehtaiden historialliset dokumentit ovat kuitenkin pääosin tuhoutuneet tai hajaantuneet Itä-Saksan valtiollisena aikana.

Ainoana kirjallisena lähteenä Suomessa ennen varsinaisia sanomalehdistöstä löytyvien soitinliikkeiden ilmoituksia ovat toistaiseksi olleet turkulaisen Transport Ångfartygsbolagetin sanomalehdissä julkaistut vuosikertomukset vuodesta 1849 vuoteen 1851. Vuonna 1838 perustetun osakeyhtiön liikeideana oli kuljettaa maataloustuotteita Suomen rannikkokaupunkien kautta Pietariin. Tavaraliikenteen ohessa yhtiön ainoa laiva s/s Murtaja harjoitti myös matkustajaliikennettä. Laiva valmistui vuonna 1841, mutta se romutettiin vanhentuneena jo vuonna 1862.⁵

Vuosina 1850-52 julkaistuissa vuosikertomuksissa yritys ilmoitti yksityiskohtaisissa listoissa vuosien 1849-51 aikana Pietarista paluulastissa tuodut taloustavarat, elintarvikkeet, rakennustavarat, koneet ja laitteet. Luetteloiden mukaan Pietarista tuotiin vuonna 1849 viisi pianofortea ja kahdeksan kolia harmonikoita. Vuoden 1851 vuosikertomuksen mukaan vuonna 1850 tuotiin Pietarista kuusi pianoa ja kahdeksan kolia harmonikoita ja vuonna 1851 neljä fortepianoa ja 19 kolia harmonikoita.⁶

Varsinaisia kappalemääriä on kollien lukumäärästä huolimatta mahdotonta arvailla. Tuontimäärät saattoivat olla muutamista kymmenistä soittimista aina useampaan sataan soittimeen, sillä viranomaiskielessä ”harmonikor”-sanaa saatettiin käyttää harmonikoista, huuliharpuista tai jopa harmoneista.

Pietarissa toimi 1850-luvulla Suomen ja Pietarin välisiä kauppa-asioita hoitava viranomaistoimisto. Vuonna 1852 Tullikamari julkaisi viraston toimittaman aineiston pohjalta

⁵ <http://www.turkusteamers.com/oheistietoa/varustamoita/transport/varu.html>

⁶ Ks. Finlands Allmänna Tidning, 27.03.1850; Finlands Allmänna Tidning, 22.03.1851; Finlands Allmänna Tidning, 05.06.1852.

yksityiskohtaisen tuontitilaston Suomen ja Pietarin kaupungin välisestä kaupankäynnistä. Tilaston mukaan vuonna 1851 maahamme saapui 218 laivan mukana kaikkiaan 1591 harmonikkaa ”harmonikor” arvoltaan 692 ruplaa ja 50 kopeekkaa. Yksittäisen soittimen hinnaksi tuli 43 kopeekkaa. Samaisen tilaston mukaan samaan aikaan maahamme tuotiin Pietarista kaksitoista pianofortea arvoltaan 2300 ruplaa, jolloin yksittäisen soittimen arvoksi tuli noin 192 ruplaa. Vuoden 1852 tilaston mukaan maahamme tuotiin 332 aluksella Pietarista 1787 harmonikkaa arvoltaan 769 ruplaa.⁷

S/s Murtajan tilaston mukaan maahamme tuotiin vuonna 1853 34 kolia harmonikoita ja kaksi pianoa ja Tullikamarin tilastojen mukaan samana vuonna maahamme tuotiin 2559 harmonikkaa arvoltaan 1272 ruplaa.⁸

Viimeisten sanomalehdistä löytyneiden tuontitilastojen mukaan vuonna 1856 Pietarista Suomeen saapui meriteitse 2770 harmonikkaa arvoltaan 1965 ruplaa ja vuonna 1857 1080 harmonikkaa, joiden arvo oli 1000 ruplaa.⁹

1800-luvun lopulle tultaessa Saksa oli suurin harmonikkojen teollinen valmistaja. Harmonikkojen vuosittaisista valmistusmääristä ei ole saatavilla tilastotietoja, mutta epäilemättä puhuttiin sadoistatuhansista instrumenteista. Berliinissä järjestettiin lokakuussa 1896 laaja teollisen tuotannon messutapahtuma, jonka tavoitteena oli esitellä Saksan teollisen tuotannon aikaansaannoksia koko maailmalle.

Kuva 1. Ranskalainen harmonikka. F. Boullay n. 1850-1860. Yksityiskokoelma.

Messutapahtumassa esiteltyjä teollisuushaaroja oli kaikkiaan 23, joista yhtenä oli soitinteollisuus.¹⁰ Näyttelyn valmisteluvaiheessa tulevan tapahtuman lehdistömateriaalia levitettiin ympäri maailmaa ja sen pohjalta myös Hufvudstadsbladet teki lyhyen artikkelin. Artikkelin mukaan mm. Bechsteinin pianotehdas valmisti vuodessa 30-40 000 soitinta. Harmonikkojen ja muiden automaattisten soittimien valmistusmäärissä yksi tehdas saattoi valmistaa vuodessa yli 300 000 soitinta.¹¹

2.2. Harmonikkojen myyntikanavat

1850-luvun Suomessa varsinaisia musiikkikauppoja oli vielä hyvin vähän. Kattavaa perustutkimusta 1800-luvun musiikkikaupoista ei ole tehty, mutta todennäköisesti varsinaisia soitinkauppoja oli vain suurimmissa kaupungeissa, Turussa, Helsingissä ja Viipurissa. Soitinkauppojen lisäksi instrumentteja ja nuotteja oli myynnissä kaupunkien kirjakaupoissa. Soitin- ja kirjakauppojen lisäksi harmonikat ilmestyivät myös nopeasti erilaisten sekatavarakauppojen, basaareiden ja lelukauppojen myyntivalikoimiin talous- ja vaatetavaran, kankaiden, elintarvikkeiden, viinien ja maatalouskoneiden ohella. Soitinliikkeiden, kirja- ja sekatavarakauppojen lisäksi harmonikkoja oli myynnissä valtavat määrät erilaisissa pantti-, tavara- ja löytötavarahuutokaupoissa ympäri maata.

⁷ Ks. Finlands Allmänna Tidning, 21.04.1852; Finlands Allmänna Tidning, 04.05.1853.

⁸ Ks. Finlands Allmänna Tidning, 08.04.1854; Finlands Allmänna Tidning, 24.04.1854.

⁹ Ks. Finlands Allmänna Tidning, 15.07.1857; Finlands Allmänna Tidning, 25.05.1858.

¹⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Great_Industrial_Exposition_of_Berlin

¹¹ Hufvudstadsbladet, 16.06.1895.

Joulumyynti oli harmonikkakaupan kannalta suurta sesonkiaikaa jo 1870-luvulta lähtien. Pienikokoinen harmonikka oli halpa ja mielenkiintoinen esine sisältäen monia teknisiä oivalluksia. Harmonikkaa voitiin myydä erilaisten pelien ja muiden joululahjatarvikkeiden ohella myös lasten leluina.¹²

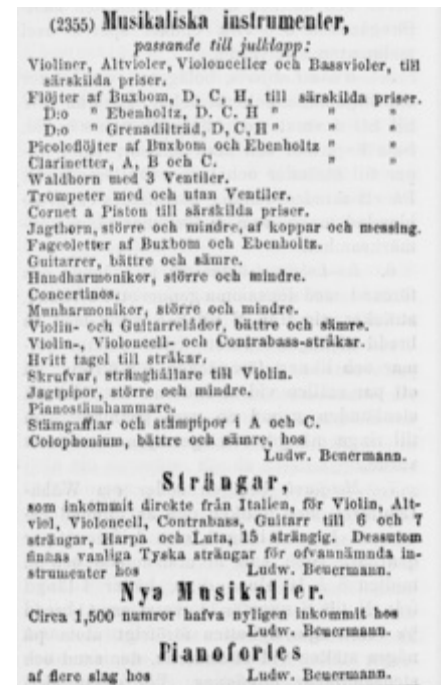
2.3. Harmonikkamyynti muutamissa Suomen kaupungeissa

2.3.1. Helsinki

Helsingin ensimmäinen pitempiaikainen musiikkikauppa oli saksalaisen Ludvig Beuermannin (1815-1868) perustama Musikhandel, joka aloitti toimintansa joulukuussa 1849. Liikkeen alkuvuosina Beuermannin valikoimissa oli laaja valikoima laulu- ja pianonuotteja, mutta myös yleisimpiä soittimia ja soitintarvikkeita.¹³

Muutamassa vuodessa Beuermannin liikkeestä tuli eräänlainen Helsingin musiikkialan keskus. Soittimien, soitintarvikkeiden ja nuottien lisäksi kaupan kautta oli myös mahdollista tilata pianonsoittaja perhetilaisuuteen tai tanssiaisiin¹⁴. Liikkeen kautta saattoi ilmoittautua myös pianotunneille tai ostaa konserttilippuja.¹⁵ Alusta lähtien tärkeänä liikeideana oli myös nuottien lainaus. Lainattavissa oli monipuolisesti sekä laulu- että soitinmusiikkia. Nuottien lainaus ei ollut pelkästään pääkaupungin harrastajien etuoikeus, sillä lainanuotteja lähetettiin postin kautta tarvittaessa myös muualle Suomeen.¹⁶

Beuermannin musiikkiliikkeessä oli alusta lähtien myynnissä laaja valikoima yleisimpiä kielijä ja puhallinsoittimia. Ensimmäisen harmonikan sisältävän ilmoituksen Beuermann julkaisi 26. toukokuuta 1858. Tuolloin Beuermann ilmoitti myyvänsä ”concertinos”-soittimia 80 kopeekasta 30 ruplaan. Kyseessä oli harmonikan sukulaissoitin ja samoihin aikoihin patentin saanut concertina, jota valmistettiin ainakin Saksassa ja Englannissa. Concertinojen lisäksi Beuermannin valikoimissa oli viuluja, alttoviuluja, selloja, kitaroita, huiluja, klarinetteja ja metsästystorvia.¹⁷ Varsinaisia käsiharmonikoita Beuermann mainosti ensimmäisen kerran joulukuussa 1858.¹⁸

Kuva 2. Beuermannin musiikkikaupan ilmoitus. Finlands Allmänna Tidning, 10.12.1858.

Suomen virallisena valuuttana oli aina 1850-luvun loppuun saakka venäjän rupla. Suomen markka otettiin virallisesti käyttöön vuonna 1860 ja sen kurssi oli sidottu ruplan arvoon. Ensimmäisen Suomen markan arvoksi merkittiin ¼ ruplaa.¹⁹ 1860-luvun siirtymävuosina

¹² Joulunäyttelyitä järjestettiin vuosittain monissa maamme suurimmissa kaupungeissa. Helsingissä niitä järjesti esimerkiksi Lång & Ståhlberg, Haminassa ja Kotkassa F. R. Welin, Turussa Frenckell & Sons, Lappeenrannassa Elisabeth Gestrin ja Kuopiossa V. Weurlander. Ks. Helsingfors Dagblad, 12.12.1887; Fredrikshamns Tidning, 05.12.1888; Kotkan Sanomat, 01.12.1891; Aura, 11.12.1888; Lappeenrannan Uutiset, 16.12.1890; Tapio nro. 51, 18.12.1875.

¹³ Finlands Allmänna Tidning, 15.02.1850.

¹⁴ Helsingfors Tidningar, 12.02.1853.

¹⁵ Ks. Helsingfors Tidningar, 01.10.1853; Helsingfors Tidningar, 27.09.1854.

¹⁶ Ilmarinen, 22.02.1851.

¹⁷ Helsingfors Tidningar, 26.05.1858.

¹⁸ Finlands Allmänna Tidning, 10.12.1858.

¹⁹ http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_markka.

monet liikkeet ilmoittivat hintoja vaihtelevasti molemmissa valuutoissa. Lokakuussa vuonna 1865 Beuermannin ilmoitti harmonikkojen hinnat lokakuussa kahdesta kahdeksaantoista ruplaan ja marraskuussa kuudesta markasta 72 markkaan. Pianojen hinnat vaihtelivat samoissa ilmoituksissa 1000 markasta 1260 markkaan.²⁰ Vuonna 1867 Beuermann myi concertinoja 75 markan hintaan ja harmonikkoja 6–60 markan hintaan.²¹

Beuermanns Musikhandel siirtyi vuonna 1868 Ludvig Beuermannin kuoltua hänen leskensä omistukseen. Vuonna 1877 lesken uusi aviomies Axel Lindgren osti liikkeen, mutta musiikkikauppa säilytti vanhan liikenimensä aina vuoteen 1891 saakka, jolloin E. Lindgrens Musikhandel aloitti toimintansa.²² Liike ilmoitti myyvänsä viuluja, kitaroita, huiluja, klarinetteja, metsästystorvia, harmonikkoja, lastensoittimia ja italialaisia kieliä.²³ Vuonna 1896 Lindgren mainosti omistavansa Suomen suurimman varaston erilaisia soittimia.²⁴

Beuermannin ja Lindgrenin ohella merkittävä harmonikkamyymälä 1800-luvun loppupuolen Helsingissä oli kauppias Anna Melan (1847-1897), joka perusti pienen musiikki- ja nuottiliikkeen Helsinkiin vuonna 1884. Vaatimattomasta alusta huolimatta Melanin liiketoiminta kasvoi nopeasti ja hän laajensi soitinvalikoimaansa vuonna 1888. Soitinvalikoiman monipuolistumista pohjusti laaja kirjeenvaihto, jota Melan ylläpiti Saksan Markneukirchenissä sijaitsevien soitintehtaiden kanssa.²⁵ Uusien tehdastilauksien tuloksena myytävänä ollut soitinvalikoima moninkertaistui syksyllä 1888 ja myös harmonikat tulivat Melanin musiikkikaupan valikoimiin.²⁶

Elokuussa 1888 A. Melan julkaisi ensimmäisen, peräti neljäsvuotisen yksityiskohtaisen ilmoituksen musiikkiliikkeen valikoimista erillisenä sanomalehden liitteenä. Melanilla oli myynnissä laaja valikoima erilaisia soittimia, tarvikkeita ja myös eri kokoisia diatonisia harmonikoita yksirivisestä aina kolmerivisiin saakka.²⁷ Sanomalehden lisäksi samaisesti luettelosta painatettiin Saksassa peräti 15.000 kappaleen eripainos, jota levitettiin ympäri maata.²⁸

Anna Melan painatti vastaavanlaisia kattavia myyntiluetteloita vuosittain ja sen lisäksi hän julkaisi sanomalehdissä vuosittain kymmeniä pikkuilmoituksia.²⁹

Kuva 3. Melanin musiikkikaupan ilmoitus. Nya Pressen, 30.08.1888.

²⁰ Ks. Helsingfors Dagblad, 04.10.1865; Helsingfors Dagblad, 25.11.1865.

²¹ Ks. Helsingfors Dagblad, 02.02.1867; Helsingfors Dagblad, 12.12.1867

²² Kurkela 2009, 65.

²³ Nya Pressen, 20.12.1891. Lindgren ilmoitti harmonikoista myös vuosina 1894–96. Ks. Päivälehti, 21.09.1894; Uusi Suometar, 23.10.1895; Savo-Karjala, 28.08.1896.

²⁴ Savo-Karjala, 04.09.1896.

²⁵ Marvia 1947, 17.

²⁶ Nya Pressen, 21.08.1888.

²⁷ Nya Pressen, 30.08.1888.

²⁸ Marvia 1947, 21.

²⁹ Vuonna 1892 Melan ilmoitti musiikkikaupan valikoimissa olevan peräti 300 kappaletta Universal-merkkisiä harmonikkoja. Melan ilmoitti harmonikoista myös vuosina 1894–1897. Ks. Uusi Suometar, 15.05.1892; Hufvudstadsbladet, 15.03.1894; Päivälehti, 18.04.1895; Hufvudstadsbladet, 04.09.1895; Hufvudstadsbladet, 09.09.1895; Hufvudstadsbladet, 02.05.1896; Hufvudstadsbladet, 16.05.1897; Suomalainen, 25.10.1897.

Strängar & Harmonikor.

Violin-strängar.		Tyska.	Romerska.	Contrabas-strängar.		Tyska.	Romerska.
E. 4 hängder slipad, onli- pad	per styck Å	—75, —90	1:20	G.	per styck Å	—80, —90	Om så öns- kas lever- ras också romerska
E. af silke	" "	—80, 1:50	1:30	D.	" "	—80, —90	" "
A.	" "	—80, —75	1:30	A. öfverpunnna	" "	—80, —90	" "
D.	" "	—80, —80	1:40	E.	" "	—80, —90	" "
G. öfverpunnna med kop- par	per styck Å	—80, 1:50	1:40	Gitarr-strängar.			
G. silver	" "	1:75	2:25	C. 7 strängad per styck Å		—80	
				E. A. D. öfverpunnna per styck Å		—70	
				G. H. tarm-strängar per styck Å		—60, —80	
				E. tarm-strängar per styck Å		—75, —90	
				Zitter-strängar			
				For Primorna per sats Mk		7:—	
				" Elepessitra " "		8:50	
				" enskilda Bas-strängar Å		—60	
				" Begleit " "		—50	
				Alla andra slags strängar			
				f. Mandolin, Harpa etc.			
				etc. anskaffas, ifall icke på lager, snabbt och väl.			

Harmonikor

i stort urval.

små, utan Register		Mk	6	—	stora med 3 Register dubbel-bålg o. skall- hål, fin Mk	28	—
" med 1 Register	" "	" 9	—	—	hal, fin Mk	28	—
" " 1 " o. skall-hål	" "	" 11	—	—	" " 2 " dubbel-bålg mye- ket skön Mk	30	—
större " 1 " 10 klappor fina	" "	" 14	—	—	stora m. 3 klappor elegant	Mk 35	—
" " 1 " " o.	" "	" 18	—	—	" " 4 " "	" 38	—
" " 2 " 10 klappor fina o.	" "	" 20	—	—	" " 4 " "	" 40	—
stora " 2 " 10 klappor, skall- hål fin Mk	" "	" 22	—	—	Större harmonikor med 3, 4, 5, 6 Reg- 2, 3 rmlg, dubbel-bålg etc. etc. hal- ler jäg stådes, billiga o. goda, på lager.	" 45	—
" " 2 " dubbel-bålg o. skall- hål fin Mk	" "	" 26	—	—			

Anhålles om att alla beställningar ställas *direct* till mig i
hvilket fall de utfalla *billigast*.

Vid kontant betalning inträder en minskning i pris.

Kuva 4. A. musiikkikaupan
Nya Pressen,

Melanin
kuvailmoitus.
29.08.1891.

Största Not- och Instrumenthandel,
Piano- och Harmonium-Magasin

Tellev. N. N.
Helsingfors är hos
A. MELAN.
Illustrerad prislister gratis.

Pianinos & Flyglar af Hofpianofabrikerna:
E. Höp i Dresden, Th. Steinweg Nachf. i Braunschweig,
F. Neumann i Berlin, Becker, Frieder, Metzger, Wagner m. fl.

Orgelharmoniums
af Tydskland, Amerika och Sverige blott rikligt, Vokaler, stort lager, ca 200 m. till ett par af 10-1500.
Odlas, Ovarshaus, Gellert, Mäkelin, Rönkä, Zetter, Nygät, Fisk och Universitets- eller Konserter med
6 pedaler (ett lilla sig spela den första endast 1/2 timmen underhållning) Vännsåla etc. etc.

Äkta romerska strängar
Valkända Bleckblåsinstrumenter
Flageolet, Fjögler, Clarinetter, Oboer, Ketraror, trummar, kastorner, tränglar,
saxofoner etc. etc.

Alla instrument-tillbehör i största urval.
Knittinger munharmonikor,
harmonikor, alltid omkr. 200 st. på lager, en och 2-radiga
med sålken och fjäderlinn.

Imperial Accordions,
Symphonions, speltspeländ, Aristons, Hero-
phons, Manopans, Seraphines, etc.
Schweizer speldosor,
Oocarinas från Fink 3-35, äfven Ocarina duetter,
keretter och quartetter, äfvensom noter dertill.

Kuva 5. Anna Melanin soitinliikkeen mainos. Suomalainen, 25.11.1895.

Anna Melan kuoli äkillisesti keväällä 1897 ollessaan yhdistetyllä työ- ja virkistysmatkalla Saksassa. Koska lähisuvun parista ei löytynyt Melanin liikkeelle jatkajaa, ainoaksi vaihtoehdoksi jäi koko liiketoiminnan myynti. Melanin liike vaihtoi omistajia vuonna 1897 ja kaupan myötä siitä tuli ”Helsingin Uusi Musiikkikauppa, ent. Melan, omistajat Fazer & Westerlund”.³⁰

Beuermannin ja Melanin musiikkikauppojen lisäksi Helsingissä oli 1800 useita kymmeniä muita musiikkiliikkeitä, kirja- ja sekatarvakauppoja, joiden myyntivalikoimissa oli harmonikkoja. Musiikkiliikkeistä mainittakoon esimerkiksi A. Melanin palveluksesta eronnut Alfred Succo, joka perusti vuonna 1894 oman Kantele-nimisen musiikkikaupan Helsingin keskuskäytävälle.³¹ Myös K. F. Waseniuksen musiikkiliike oli 1890-luvulla pianojen ja

³⁰ Marvia 1947, 26, 31. Kaupan jälkeen vuosina 1897-1898 Helsingfors Nya Musikhandel jatkoi harmonikkamyyntiä. Vuonna 1900 Fazer & Westerlund ilmoitti myyntivarastossa olevan yli 500 harmonikkaa. Ks. Östra Finland, 17.12.1897; Östra Finland, 09.02.1898; Työmies, 07.12.1900.

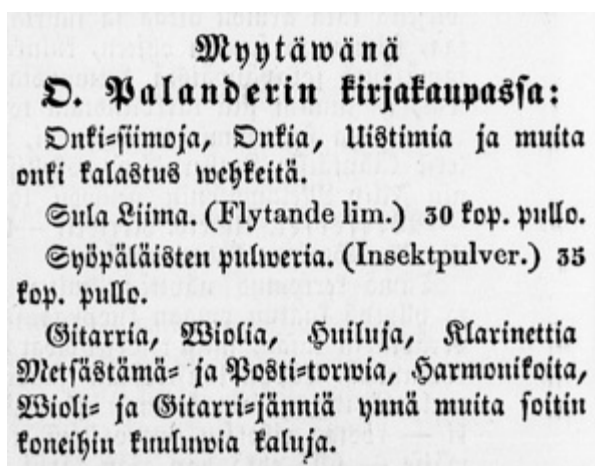
³¹ Marvia 1947, 24.

flyygeleiden ohella merkittävä harmonikkojen myyjä. Aiemmin soitinkorjaana toiminut Frans Galinis avasi uuden musiikkikaupan Helsinkiin vuonna 1900. Liikkeessä oli myynnissä sitroja, mandoliineja, kitaroita, viuluja sekä erilaisia mekaanisia soittokoneita. Lehti-ilmoituksen mukaan Galiniksella oli myynnissä vuonna 1900 peräti 400 eri mallista harmonikkaa.³²

Harmonikkoja myyvistä kirjakaupoista tärkeimpiä oli Frenckell & Sons, joka ilmoitti harmonikkamyynnistä ensimmäisen kerran jo vuonna 1864.³³

2.3.2. Pori

Sanomalehtien perusteella ensimmäisiä harmonikkojen myyjiä helsinkiläisen Beuermannin ohella oli Porissa vaikuttanut kirjakauppias ja kirjapainon omistaja Karl Otto Palander (1825–1889). Palanderin kirjakauppa ilmoitti harmonikoista vuodesta 1862 alkaen ja kaksikymmentä vuotta myöhemminkin kirjakauppatavaroiden lisäksi myynnissä oli saksalaisia harmonikkoja sekä viulutarvikkeita.³⁴

Kuva 6. Palanderin kirjakaupan ilmoitus. Porin Kaupungin Sanomia, 19.7.1862.

Palander omisti Porin ainoan kirjapainon, ja ilmoitukset julkaistiin useimmiten suomenkielisessä Satakunta-lehdessä, jonka hän oli perustanut kaupunkiin vuonna 1873.³⁵

Palanderin kirjakaupan jälkeen toimintaa jatkoi Satakunnan kirjakauppa, joka ilmoitti vuonna 1889 myyvänsä harmonikkoja sekä viuluja ja viulunkieliä.³⁶ Kirjakaupan valikoimissa olivat berliiniläisen J. F. Kalben tehtaan Imperial-harmonikat. Soittimet tunnisti palkeiden kulmarautoista, joihin oli prässättyä kaksi ankkuria. Kirjakaupalla oli myynnissä myöhemmin myös itävaltalaisia ”uusihopea- ja patenttimetallikielisiä” harmonikkoja.³⁷

2.3.3. Viipuri

Viipurin harmonikkamyynti alkoi viimeisään 1860-luvulla ja ensimmäisiä ilmoittajia oli kirjakauppias ja liikemies Oscar Clouberg (1840–1896).³⁸ Cloubergin kirjakaupan valikoimissa oli harmonikkojen lisäksi myös muita soittimia ja tarvikkeita, viuluja, viulun jousia, kieliä ja viulukoteloita sekä kitaroita ja kitaran kieliä.³⁹

Pietarista Viipuriin muuttanut muusikko, kuoronjohtaja ja soitinkauppias Heinrich Wächter (1818–1881) ilmoitti myytävänä olevista harmonikoista ensimmäisen kerran vuonna 1870.⁴⁰

³² Hufvudstadsbladet, 18.11.1900.

³³ Finlands Allmänna Tidning, 05.08.1864.

³⁴ Satakunta, 11.02.1882.

³⁵ Saarinen, 776–777.

³⁶ Westra Finland, 08.06.1889.

³⁷ Satakunta, 01.01.1891. Satakunnan kirjakauppa ilmoitti harmonikoista myös vuosina 1892–1896. Ks. Satakunta, 15.11.1892; Satakunta, 26.06.1894; Satakunta, 16.04.1895; Satakunta, 31.10.1896.

³⁸ Ruuth, 327.

³⁹ Wiborgs Tidning, 06.11.1869. Clouberg ilmoitti harmonikoista myös vuonna 1884. Ks. Ilmarinen, 27.09.1884.

⁴⁰ Wiborgs Tidning, 21.12.1870.

Wächter oli hankkinut soitinliikkeen vuonna 1856 Oscar Cloubergin isältä, liikemies C. G. Cloubergiltä (1812–1878).⁴¹

Saksalaissyntyinen muusikko ja kapellimestari Ernst Schneevoigt (1835–1905) vaikutti monipuolisesti Suomen musiikkielämään useilla paikkakunnilla. Schneevoigt muutti Suomeen vuonna 1856 ja työskenteli aluksi Turussa, Hämeenlinnassa, Mikkelissä ja myös Viipurissa ennen muuttoaan Helsinkiin. Helsingistä Schneevoigt muutti lopuksi Tampereelle.⁴² Viipurissa Schneevoigtilla oli oma musiikkiliike, jossa hän myi messinkipuhaltimia ja myös harmonikkoja.⁴³

Vuodesta 1890 alkaen Viipurin tärkeimmäksi harmonikkakauppiaksi voidaan nostaa I. I. Todder. Harmonikkamyynnin lisäksi Todder myös huolsi ja korjasi soittimet. Todderin valikoimissa oli sekä saksalaisia (Kalbe), että italialaisia harmonikoita, harmoneita, huuliharppuja ja harmonikan osia.⁴⁴

I. I. Todder oli myös ensimmäinen musiikkikauppias, joka nimesi liikkeensä vuonna 1897 erityisesti harmonikkakaupaksi. Tähän saakka kaikki myytävät harmonikat olivat olleet osana soitinliikkeiden, kirja- ja lelukauppojen tai sekatarvikauppojen valikoimia.

Kuva 7. I. I. Todderin Harmonikkakaupan ilmoitus. Viipurin Sanomat, 04.07.1897.

Todderin harmonikkakauppa ilmoitti Viipurin Sanomissa viikoittain ja esimerkiksi vuoden 1898 aikana ilmoituksia julkaistiin yli 60 kappaletta. Soitin- ja myyntivalikoiman kasvaessa, Todder laajensi myynnin vuonna 1900 kahteen eri toimipisteeseen ja vaihtoi liikenimeksi ”Todderin Soittokonekauppa”.⁴⁵

Kirjakauppojen, Schneevoigtin soitinliikkeen ja Todderin harmonikkakaupan lisäksi Viipurissa oli 1800-luvun lopussa toistakymmentä muutakin kauppiasta, joiden valikoimissa oli myös harmonikat. Esimerkiksi R. Faltinin Pianomakasiini avasi yhdessä R. E. Westerlundin ja Helsingin Uusi Musiikkikaupan kanssa yhteisen sivumyymälän Viipuriin vuonna 1898.⁴⁶ Urkurina, säveltäjänä ja kuoronjohtajana tunnettu Emil Sivori (1854–1929) perusti Viipuriin niin ikään oman soitinliikkeen vuonna 1896.⁴⁷

⁴¹ Ruuth, 547.

⁴² Hirn 1997, 84–85.

⁴³ Östra Finland, 25.10.1876.

⁴⁴ Ks. Viipurin Sanomat, 23.07.1890; Viipurin Sanomat, 02.06.1895; Viipurin Sanomat, 14.06.1896.

⁴⁵ Ks. Wiipuri, 08.04.1900; Wiipuri, 15.07.1900.

⁴⁶ Wiipuri nro. 44, 23.02.1898.

⁴⁷ Östra Finland, 19.12.1896.

Ilmoitetaan että
R. Faltin'in Pianomakasiinin
 R. E. Westerlund'in
 ja
Helsingin Uuden Musiikkikaupan,
 ent. A. Melan'in
Asioimistot Wiipurissa,

jotka molemmat nykyään ovat minun hoidettavina, ovat muutetut Kauppaneuvos F. Sergejeffin taloon, **Torkkelinkatu N:o 14,** ja olen minä nyt tilaisuudessa musiikkia harrastavalle yleisölle suosittamaan

Flygeleitä ainoastaan ensiluokan firmoilta, kuten Steinway Sons, I. Becker, Schiedmayer, Edv. Westermayer y. m.

Pianiinoja firmoilta: Rud. Ibach Sohn, Schiedmayer, G. Schwechten, Steingräber Söhne, Jul. Feurich, Ernst Nunck, A. H. Francke, Hooff C:o, R. Barthol, Schimmel & C:o y. m.

Urkuharmonioita firmoilta: Mason & Hamlin, Carpenter Amerikassa K. A. Andersson, Schiedmayer, M. Hofberg y. m.

Viuluja, Sitroja, Kitaroita, Mandoliineja, Torveja orkestereille, septeteille ja solisteille, **Jahtitorveja, Huiluja, Klarinetteja Okariinoja, Harmonikoita, Pelilaatikoita, Kieliä, Hartsia y. m.**

Nuotteja
 pianolle, viululle ja laululle y. m.

Huom.! Soittimia ja nuotteja, joita ei ole varastossa, hankitaan pyynnöstä **ensi tilassa.**

Hjalmar Corander.
 Torkkelinkatu N:o 14. Telefoni 561.

Kuva 8. Hjalmar Coranderin ilmoitus. Wiipuri, 23.02.1898.

2.3.4. Turku

Ensimmäinen kuvallinen harmonikkailmoitus julkaistiin vuonna 1885 Sanomia Turusta - sanomalehdessä.⁴⁸ Sitä ennen, jo vuodesta 1870 lähtien sekatavarakauppias C. Fr. Lindberg ilmoitti useissa lehti-ilmoituksissa myyvänsä harmonikkoja.⁴⁹ Lindberg ei kuitenkaan ollut ainoa sekatavarakauppias Turussa, jonka valikoimiin kuuluivat harmonikat. Vuosisadan vaihteeseen tultaessa harmonikoita oli mainostanut yli kolmekymmentä muutakin kauppiasta.

**Saksalaisia
 Harmonikoita**
 suuri valikoima,
 myypi **C. Fr. Lindberg.**

Kuva 9. Ensimmäinen kuvailmoitus. Sanomia Turusta, 09.05.1885.

Frencellien kirjapainosuku vaikutti 1800- ja 1900-luvulla vahvasti Turussa, Tampereella ja Helsingissä. Kirjapainosuvun kantaisän J. C. Frencellin kolmen pojan välisten ristiriitojen vuoksi osa liiketoiminnasta myytiin ulkopuolisille.⁵⁰ Turussa toiminta jatkui Frencelliska

⁴⁸ Sanomia Turusta, 09.05.1885.

⁴⁹ Åbo Underrättelser, 05.11.1870.

⁵⁰ <http://www.kansallisbiografia.fi/talousvaikuttajat/?iid=108>.

Bokhandelin (Frenckellin kirjakauppa) nimisenä ja kirjakauppa aloitti harmonikkojen myynnin Turussa vuonna 1870.⁵¹

Vuonna 1887 aloitti harmonikkamyynnin turkulainen Pianomakasiini-liike (Pianomagasinet), joka sijaitsi osoitteessa Kauppiaskatu 1.⁵² Pianomakasiinin valikoimissa oli harmonikkojen lisäksi myös pianoja, harmoneja, Ariston-posetiiveja, huuliharppuja sekä soitintarvikkeita. Pianomakasiini oli erittäin ahkera lehti-ilmoittaja, ja vuonna 1887 eri lehdissä julkaistiin yli 50 myynti-ilmoitusta. Seuraavana vuonna Pianomakasiini tehosti lehtimarkkinointia ja julkaisi ilmoituksia Åbo Underrättelser, Åbo Tidningen ja Sanomia Turusta -lehdissä yli 220 kappaletta. Tuon vuoden jälkeen ilmoitukset vähenivät nopeasti ja vuonna 1889 harmonikkailmoituksia löytyi alle 60 kappaletta.

Turun harmonikkamyynti oli vuonna 1888 todella vilkasta ja välillä sanomalehden sivulla saattoi olla useampiakin harmonikkailmoituksia, kun Frenckellin ja Grönlundin kirjakaupat sekä Pianomagasinet mainostivat kilvan harmonikkoja.⁵³

Kuva 10. Pietarilaisen Zimmermannin musiikkikaupan mainos. Åbo Tidning, 22.12.1891.

Pianomagasinet-liikkeen lisäksi turkulaiset soitinliikkeet eivät mainostaneet harmonikkoja, vaan myynti oli ennen kaikkea kirjakauppojen ja sekatarvikekauppojen varassa. Vuosisadan lopulla aloitti Turussa kuitenkin uusi J. Augschellerin Soitinkieli- ja Soittokonekauppa osoitteessa Henrikinkatu 1. Kaupan valikoimissa olivat viulut, kitarat, sitrat, mandoliinit, harmonikat ja harmonikan osat, pianot, harmonit, erilaiset mekaaniset soittorasiat sekä soittimien kielet. Lisäksi soitinliike tarjosi opetusta konserttisitran tai kitaran soittoon.⁵⁴

2.3.5. Kuopio

Kuopio oli 1800-luvulla lopulla kasvava tehdaskaupunki ja juuri valmistuneet Saimaan kanava ja Savon rata loivat kasvun edellytykset. Kuopion musiikkielämän kannalta yksi merkittävimmistä vaikuttavista oli kaupunkiin vuonna 1854 muuttanut Johan Daniel Strunck

⁵¹ Åbo Underrättelser, 29.10.1870.

⁵² Åbo Underrättelser, 13.09.1887.

⁵³ Aura, 23.11.1888.

⁵⁴ Uusi Aura, 18.11.1899. Liike ilmoitti harmonikoista myös vuonna 1900. Ks. Uusi Aura, 13.01.1900.

(1825–1884). Strunck oli alunperin saksalainen muusikko, joka saapui Suomeen vuonna 1845 ja toimi aluksi Helsingissä Paciuksen orkesterin viulistina.

Vuonna 1854 Strunck muutti aluksi Turkuun ja myöhemmin samana vuonna edelleen Kuopioon, josta hänelle oli luvattu musiikinopettajan virka. Virkaa Strunck ei kuitenkaan koskaan saanut, mutta hän ryhtyi sen sijaan opettamaan yksityisesti useita eri soittimia sekä järjestämään kuukausittain konsertti-iltoja.⁵⁵ Yksityisopetuksen lisäksi Strunck perusti Kuopioon vuonna 1876 oman soitinkaupan, jonka valikoimissa oli myös harmonikat. Muutamassa vuodessa myyntivalikoima laajentui soittimista ja soitintarvikkeista myös vaatetavaraan.⁵⁶

J. D. Strunck kuoli vuonna 1884 ja kaupan pitoa jatkoi hänen leskensä. Muutamassa vuodessa myyntivalikoima laajeni myös nuotteihin ja tarjolla oli muun muassa salonkimusiikkia, tanssimusiikkia ja oopperoiden alkusoittoja. Nuottien lisäksi myynnissä oli viuluja, viulunosia, nuottipaperia sekä harmonikkoja.⁵⁷

Strunckin lisäksi merkittävä harmonikkamyymä Kuopiossa oli kirjakauppias Victor Weurlander. Harmonikat ja soittorasiat tulivat Weurlanderilla myyntiin ensimmäisen kerran joulunäyttelyn yhteydessä vuonna 1875.⁵⁸ Vuonna 1883 myyntivalikoimaan tulivat lisäksi viulut, viulukielet ja hartsit sekä virsikanteleen kielet.⁵⁹ Victor Weurlanderin kaupallisen toiminnan lopetti kuitenkin konkurssi vuonna 1886.⁶⁰

2.3.6. Tampere

Lehti-ilmoituksien perusteella harmonikkamyymä alkoi Tampereella vuonna 1871. Tuolloin kauppias J. R. Enqvist ilmoitti myyvänsä Cheddar- ja Vuojokijuuston ohella ”Stora tyska harmonikor”⁶¹

Enqvistin lisäksi Tampereella vaikutti 1800-luvun loppuun mennessä lähemmäs kaksikymmentä kirja- ja sekatavarakauppiasta, joiden valikoimissa olivat harmonikat. Yksi harmonikkoja myyvistä kirjakaupoista oli J. F. Olanin kirjakauppa, jossa oli myynnissä vuonna 1883 aikuisten ja lasten viuluja, viulun jousia ja muita varaosia sekä nuottipaperia, huiluja ja ”parhaita Saksalaisia Käsi-Harmonikoita”.⁶² Vuosina 1890-1899 kirjakauppa mainosti ”Patentti”-merkkisiä harmonikkoja, viuluja sekä huuliharppuja.⁶³

⁵⁵ http://www.pohjois-savonmuisti.fi/taide/musiikki/kuopion_musiikkielaman_pienimuotoinen_historia/1800_luvun_loppu_musiikkia_kodeissa_kouluissa_ja_kirkossa

⁵⁶ Ks. Tapio, 17.01.1877; Tapio, 09.01.1878.

⁵⁷ Tapio, 13.01.1886. Strunckin leski ilmoitti sanomalehdissä myös vuosina 1890-1897. Ks. Savo, 23.09.1890; Uusi Savo, 21.05.1895; Savo-Karjala, 06.03.1896; Uusi Savo, 05.06.1897.

⁵⁸ Tapio, 18.12.1875.

⁵⁹ Savo, 12.01.1883.

⁶⁰ Savo, 24.04.1886. Seuraavana vuonna liike jatkoi jälleen Weurlander & C:nin Kirja- ja paperikaupan nimellä ja myytävänä olivat sekä harmonikat, että huuliharput. Ks. Savo, 15.11.1887.

⁶¹ Tampereen Sanomat, 08.05.1871.

⁶² Johan Frans Olán (1850-1897). Ks. Uusi Suometar, 05.11.1883.

⁶³ Ks. Aamulehti, 20.12.1890; Aamulehti, 12.04.1892; Aamulehti, 25.09.1897; Kansan Lehti, 28.10.1899.

Kuva 11. Emil Hagelbergin kirjakaupan ilmoitus. Tampereen Sanomat, 11.03.1891.

Vuonna 1898 helsinkiläisen Anna Melanin soitinkaupan ostaneet Fazer & Westerlund päättivät perustaa Tampereelle sivukonttorin, ja paikaksi löydettiin Ruuskasen kivitalo. Nimekseen kauppa sai ”Helsingin Uusi Musiikkikauppa, ent. A. Melan, omistajat Fazer & Westerlund, Tampereen Haaraliike”. Liikkeen hoitajaksi palkattiin Viipurista Tampereelle muuttanut Ernst Schneevoigt.⁶⁴ Musiikkikauppa myi ja välitti harmonikkoja ja kaikkia muitakin soittimia ja nuotteja, mitä itse Helsingin pääkaupassakin oli myynnissä.⁶⁵ Musiikkiliike ei kuitenkaan jostain syystä menestynyt taloudellisesti ja omistajat päättivät myydä sen Schneevoigtille vuonna 1904.⁶⁶

2.3.7. Muut paikkakunnat

Tähän lyhyt yhteenveto muista kaupungeista ja paikkakunnista.

2.4. Harmonikkojen korjaus- ja rakentamistoiminta

Harmonikkojen korjaustoiminta valikoitui 1800-luvulla monien kelloseppien sivutoimeksi. Harmonikkojen korjaustyöt sopivat heille luonnostaan, sillä kellosepillä oli valmiina sopivat työvälineet ja ammattitaito pieniin korjaustöihin ja materiaaleja mekaanisten osien valmistamiseen. Harmonikkojen kieliin oli esimerkiksi mahdollista käyttää samaa terästä kuin kellon vieterissä ja harmonikkojen ja kellojen puukorjauksissa oli mahdollista käyttää niin ikään samoja työkaluja. Kelloseppien lisäksi korjaustöitä tekivät myös monet kieli- ja puhallinsoitinten korjaamiseen erikoistuneet ammattilaiset. 1800-luvun lopulla myös monet harmoninrakentajat korjasivat harmonikkoja.

Kapellimestari Ernst Schneevoigt (1835–1905) oli saksalaissyntyinen muusikko, joka muutti Saksasta Helsinkiin vuonna 1860. Schneevoigt vaikutti laajasti Suomen musiikkielämään säveltäjänä, sovittajana, kapellimestarina ja soitintehtailijana. Näiden lisäksi Schneevoigtin nimi voidaan liittää myös osaksi 1800-luvun harmonikkojen myynti- ja korjaustoimintaa. Helsingin lisäksi Schneevoigt asui Viipurissa ja Tampereella. Vuosina 1887–1895 Schneevoigt asui Helsingissä, jonne hän perusti myös oman torvisoittimia valmistavan tehtaan.⁶⁷ Tehtaan lisäksi Schneevoigtilla oli myös oma soitinkorjaamo osoitteessa Pieni Roobertinkatu 9, jossa hän korjasi messinkipuhaltimet, viulut sekä monet mekaaniset soittolaitteet, esimerkiksi aristonit, symphonionit ja harmonikat.⁶⁸

Varhaisin sanomalehdistöstä löytyvä harmonikkakorjaaja oli vuonna 1869 edellämainitun Ernst Schneevoigtin orkesterissa soittanut muusikko C. Krüll. Orkesterityön lisäksi hän keräsi

⁶⁴ Marvia 1947, 37.

⁶⁵ Tampereen Sanomat, 04.02.1900.

⁶⁶ Marvia 1847, 38.

⁶⁷ <http://www.uta.fi/yky/arkisto/ksokivoimaa/henkilot/schneev.htm>

⁶⁸ Hufvudstadsbladet, 18.03.1892.

lisätuloja korjaamalla viuluja, kitaroita ja harmonikkoja.⁶⁹ Krüll toimi oman verstaan lisäksi myös kiertävänä soitinkorjaajana vuosina 1880–1897 ainakin Vaasassa, Helsingissä, Porissa ja Raumalla.⁷⁰

Kuva 12. Soitinkorjaaja Frans Galiniksen ilmoitus. Hufvudstadsbladet, 27.06.1894.

Varhaisin sanomalehdistöstä löytyvä tieto suomalaisesta harmonikan rakentamisesta on vuodelta 1878. Jyväskylän seminaarista valmistuvilla opettajakokelailla oli ollut tapana valmistaa seminaarissa jokin käsityönäyte muistoksi opiskelustaan ja vuoden 1878 näyttelyn esinepöydällä oli näytteillä harmonikka ja kitara.⁷¹

Vuonna 1887 järjestettiin Viipurissa ”Landbruksmötet”, jonka yhteydessä oli näytteillä suuri määrä puukäsitöitä. Näyttelyn uusimpina tuotteina esiteltiin muutama harmoni, harmonikka, viulu, virsikantele ja kantele. Kirjoittaja oli erityisen ilahtunut E. Mäkisen jo tunnetuista harmoneista, jotka kirjoittajan mielestä ”ilmaisivat valmistajansa hyvää musikaalista lahjakkuutta”.⁷²

Vuonna 1890 järjestettiin Suonenjoelle Kuopion läänin maanviljelyskokous, jonka yleiskeskustelun aiheena oli maanviljelystoiminnan kehittäminen. Kokous päätti myös tukea kuvernöörin ehdotusta käsityökoulun aloittamiseksi. Kokouksen yhteydessä järjestettiin myös laaja käsityökilpailu, jossa palkintoja jaettiin kotieläimistä, maataloustuotteista, viljelytuotteista, käsitöistä, pellon kynnöistä ja ojituksista. Käsityösarjan kolmannen palkinnon ja 10 markan rahapalkkion kuittasi vesantolainen J. Korhonen, joka oli rakentanut harmonikan.⁷³

Vesantolaisen Korhosen käsityötaitoihin palattiin vielä pari päivää myöhemmin:

”Kuten sanoimme oli miesten käsitöitä tällä kertaa tavallista enemmän ja herätti moni esine siinä osastossa ansaittua huomiota. Eräs koulunkäymätön mies Vesannolta oli näytteille asettanut oman tekemänsä seinäkellon, pistoolin ja hienoudessa melkein ulkomaalaisten veroisen harmonikan.”⁷⁴

⁶⁹ Wiborgs Tidning, 09.10.1869.

⁷⁰ Ks. Vasabladet, 10.03.1880; Hufvudstadsbladet, 17.11.1888; Hufvudstadsbladet, 27.04.1890; Björneborgs Tidning, 18.07.1890; Westra Finland, 04.11.1891; Rauman Lehti, 28.09.1892; Rauman Lehti, 05.12.1894; Rauman Lehti, 22.09.1897.

⁷¹ Hufvudstadsbladet, 19.06.1878.

⁷² Finland, 27.08.1887.

⁷³ Savo, 09.09.1890.

⁷⁴ Uusi Suometar, 11.09.1890.

Myös Päivälehdessä 11.9. julkaistussa uutisessa raportoitii kilpailun käsitöitä:

”Neljä kappaletta oli sormikanneltakin ja yksi käsiharmoonika erittäin puhtaasti tehty. Soitintopuolta edusti vielä muuan eriskummallinen posetiivin tapainen vehje, jossa kun kampa väänsi, rupesi laatikon päällä olevat parit sen sisältä kuuluvan soiton mukaan valssia tanssimaan ja viuluniekka soitti viuluaan, nurkassa istuva vanha mies taas puri tupakkaa ja sitä näytti tuon tuostakin aika lailla nikottavan. Laitos oli muutaman vanhan miehen tekemä ja näytti hyvin huvittavan.”⁷⁵

Juho Korhosen käsityötaitoihin palattiin lehtiartikkelissa myös vuonna 1892. Uutisessa keuhuttiin Korhosen taitoja seinäkellojen, huoneurkujen, urkuharmoonin ja käsiharmonikan rakentamisessa. Käsityötaitojen lisäksi häntä keuhuttiin erinomaiseksi varvariksi (sorvari), valuriksi, sepäksi ja nikkariksi.⁷⁶

Uusi Suometar –lehdessä ennustettiin syyskuussa 1890 soitinrakenta G. Blässarin rakentamaa harmonikkaa uuden teollisuushaaran synnyttäjäksi Suomeen:

”Kalkkisten kanavan katsoja G. Blässar on hiljattain valmistanut virsselin eli pussipelin (harmonika). Soittokoneen ääni on pehmeä ja hyvin tyydyttävä. Tuo on kestävä ja lujaa, mutta samalla hienoa ja aistikasta. Kielienkannatin koneessa on messingistä, ulkomaalaisissa se on lyijystä. Palkeet ovat vasikannahalla päällystetyt. – Herra Blässar, joka ennen on tunnettu harmonioiden valmistajana, aikonee ruveta koneitaan myytäväksi tekemään. Tämän ”erikoisen” hintana oli 30 m., joka hinta työn lujuteen ja somuuteen sekä äänen hyvyyteen katsoen ei näytä kalliilta.”⁷⁷

Vuonna 1892 järjestettiin Viipurin läänin maanviljelyskokous ja sen yhteydessä järjestettiin myös käsityökilpailu. Sekatöiden sarjassa vehkalahtelainen A. Viikarille annettiin kiitoslause harmonikan rakentamisesta.⁷⁸

2.5. Harmonikka ja sen monet nimitykset

Sanomalehdistö 1850-luvun Suomessa oli lähestulkoon kokonaan ruotsinkielistä. Pientä suomenkielistä vähemmistöä edustivat esimerkiksi Oulussa 1829-1879 välillä ilmestynyt Oulun Wiikkosanomat, Porissa vuosina 1860-1862 ilmestynyt Porin Kaupungin Sanomia ja Hämeenlinnassa vuosina 1858-1901 julkaistu Hämläinen.⁷⁹ Myös varhaisimmat soitinliikkeiden mainokset olivat poikkeuksetta ruotsiksi. Soitinliikkeiden käytetyimmät nimitykset harmonikasta olivat ”harmonika” tai ”handharmonika”. Tässä yhteydessä on syytä mainita, että 1800-luvulla harmonikan levitessä maahamme ”harmonika” saattoi harmonikan lisäksi yleisesti merkitä myös huuliharppua, ja joissain tapauksissa jopa harmoonia. Ranskalaisia, englantilaisia ja saksalaisia lainasanoja edustivat nimitykset ”accordeon”, ”accordion” ja ”acordion”. Käyttötapaansa mukaellen tutuksi tulivat myös ”käsiharmonikka”, ”dragharmonika” ja ”dragspel”. Venäläistä lainasanoja edustivat mm. ”sirmakka”, ”scharmakka” ja ”taljankka”.

Harmonikan nykyiseen nimityksiin verrattuna huomattavaa on se, että sanaa ”haitari” ei vielä 1800-luvulla käytetty lainkaan. Myös ”hanuri” –nimitystä käytettiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 1885 ja tuolloinkin vain erittäin harvoin. Suomenkielisen kansan suussa ja

⁷⁵ Päivälehti, 11.09.1890.

⁷⁶ Hämläinen, 17.08.1892.

⁷⁷ Uusi Suometar, 09.09.1890.

⁷⁸ Wiipurin Sanomat, 18.09.1892.

⁷⁹ <http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti/secure/browse.html?action=mnemonic>

lehdistössä halventavassa merkityksessä levisivät 1800-luvun loppuvuosikymmeninä sanat ”virsseli”, ”vetopeli”, ”säkkipeli”, ”pelipussi”, ”pussipeli” ja ”paljespeli”.

3. Harmonikka osana 1800-luvun viihdetarjontaa

3.1. Koti- ja ulkomaisia harmonikkaviihdyttäjiä

Harmonikalla oli 1850-luvulta lähtien oma pieni osuutensa kasvavassa viihdetarjonnassa ja instrumentti liitettiin aluksi useimmiten osaksi maata kiertävien viihdytysryhmien huumori- ja temppuohjelmistoja. Varhaisimpana solistiesiintyjänä, jonka instrumenttivalikoimassa oli todennäköisesti myös harmonikka, voidaan pitää tanskalaista J. F. Th. Baasia, joka esiintyi Helsingissä, Viipurissa ja Turussa jo 1850-luvulla.⁸⁰ Baasin muina soittimina olivat lasiharmonikka, huuliharppu ja kornopeon.

1800-luvun sanomalehdistössä suomalaisia soittajia mainitaan nimiltä hyvin vähän. Vuodesta 1885 lähtien pääkaupunkiseudun lehdistössä ilmoitti säännöllisesti harmonikansoittaja Arndt Wilhelmsson, joka toimi kaupungissa sekä opettajana, että esiintyvänä taiteilijana. Wilhelmsson haki yksityisoppilaita vuoden 1885 kesän ja syksyn aikana ainakin neljäntoista

⁸⁰ <http://hereditas.abo.fi/xmlui/bitstream/handle/123456789/422/96.jpg?sequence=1>

lehti-ilmoituksen voimin. Ilmoituksissa Wilhelmsson ilmoitti osoitteekseen Pohjoisesplanadi 7.

Kuva 13. Arndt Wilhelmssonin opetusilmoitus. Folkwännen, 17.07.1885.

Tammikuussa vuonna 1886 Wilhelmsson ilmoitti Hufvudstadsbladetissa pitävänsä 15 tunnin sunnuntaikurssin ja ne, jotka omistivat oman harmonikan, saivat kurssin ilmaiseksi.⁸¹ Elokuussa 1886 hän järjesti uuden kurssin, joka sopi nuorisolle. Kurssin kesto oli edelleen 15 tuntia ja kurssin hinta oli 15 markkaa.⁸² Seuraava 15 tunnin kurssi järjestettiin jo syyskuussa 1886.⁸³ Helsingin lisäksi Wilhelmsson järjesti 25 tunnin kurssin myös Turussa lokakuussa 1886, ja kurssimaksu oli 30 markkaa. Kurssille ilmoitaututtiin A. W. Jahnssohnin kirjakaupassa.⁸⁴ Vuoden 1886 viimeinen kurssi järjestettiin joulukuussa 1886 ja edistyneimmälle oppilaalle Wilhelmsson lupasi lahjoittaa uuden kaksirivisen harmonikan.⁸⁵

Opettamisen lisäksi Wilhelmsson oli ilmeisen taitava soittaja, sillä hän järjesti esikuvansa Martin Paulin mukaisesti myös iltamia, kuten Porvoon seurahuoneella 18. huhtikuuta 1886. Ilmoituksen mukaan konsertin suosittelijoina olivat peräti herrat Merikanto ja Tavastjerna.⁸⁶ Lehti-ilmoituksen perusteella hänen säestäjänään toimi myös pianisti.⁸⁷

Kuva 14. Wilhelmssonin konsertti-ilmoitus. Hufvudstadsbladet 11.04.1886.

Lehdistössä mainittuja muita soittajia olivat esimerkiksi Bingel Janne, oikealta nimeltään Johan Isaksson Ehn.⁸⁸ Ehn toimi Vaasassa katusoittajana, ja kuoli vuonna 1893 Tuovilan köyhäintalossa 49-vuotiaana.⁸⁹

Vuonna 1888 porilaisessa sanomalehti Lounaassa ihmeteltiin Porin torilla esiintyneen Jalasjärveltä kotoisin olleen kuusivuotiaan pojan harmonikansoiton taitoja. Taitavan soittamisen lisäksi soittaja oli pystynyt soittamaan minkä tahansa kappaleen, mikä hänelle

⁸¹ Hufvudstadsbladet, 30.01.1886

⁸² Hufvudstadsbladet, 25.07.1886

⁸³ Hufvudstadsbladet, 18.08.1886

⁸⁴ Nya Pressen, 26.09.1886

⁸⁵ Uusi Suometar, 17.11.1886

⁸⁶ Borgåbladet, 17.04.1886

⁸⁷ Borgåbladet, 14.04.1886

⁸⁸ Hufvudstadsbladet, 31.12.1893.

⁸⁹ Ks. Vasabladet, 10.01.1883; Pohjalainen, 29.12.1893; Hufvudstadsbladet, 31.12.1893.

vain laulettiin. Poika oli jäänyt jo lapsena orvoksi, mutta siitä huolimatta osasi jo hiukan lukea ja kirjoittaa.⁹⁰ Soittaja saattoi olla nimeltään Wilhelm Ylinikkola, jota Wasa Tidning –lehdessä ihmeteltiin vuonna 1889:

”Lille Mozart torde man kunna kalla kyrkovärdens i Ilmola Jakob Ylinikkolas 10-åriga son Wilhelm. Med en dragharmonika är han näml. i stånd till att spela hvilka sycken som helst, och det med stor talang. Hvad mände det warda af det barnet?”⁹¹

Vuonna 1890 Östra Finland –sanomalehdessä kirjoitettiin nuoresta huonekaluseppä Sundbergin 12-vuotiaasta tyttärestä Josefinasta:

”I en grannsocken till Skara bor en möbelsnickare Sundberg som har en 12-årig dotter Josefina, hvilken kan sägas äga mindre vanliga musikaliska anlag. Innan hon var 4 år gammal handterade hon med stor färlighet dragspel och några år senare kunde hon utan att ha erhållit någon undervisning spela både piano, orgel och fiol.”⁹²

Vuonna 1890 turkulainen O.E. Fock ilmoitti vastaanottavansa tilauksia hää- ja tanssimusiikkitalaisuuksiin ja tarjoavansa niihin piano- ja harmonikkamusiikkia.⁹³

Marraskuussa 1891 julkaistiin Hämäläinen-lehdessä pieni kirjoitus, jossa ihmeteltiin Mäntyharjun Mynttilän kylässä, Ristonmäen talossa asuvan viisivuotiaan pojan, Juhana Mynttisen harmonikansoittotaitoja. Lehtikirjoituksen mukaan hän osasi soittaa kaikkia kuulemiaan sävelmiä, polkkia, valsseja jne.⁹⁴

Sanomalehti Kaikun kirjoittaja oli vuonna 1892 törmännyt Kalajoella 3,5 vuotiaaseen kauppias Jaakko Friisin Ernst-poikaan, joka soitti harmonikalla sujuvasti mm. Porilaisten marssia ja Kuparisepän marssia. ”Kun sormet eivät ylöttyneet pitkälle, oli nuori miehenalku katsonut sopivimmaksi käyttää ainoastaan peukaloa läppien painattimena.”⁹⁵

Muita viihdyttäjiä olivat mm. viipurilainen A. Tammelin, joka ilmoitti marraskuussa 1893 esittävänsä harmonikalla tanssimusiikkia eri tilaisuuksissa.⁹⁶

Kotimaisten harmonikansoittajien lisäksi maassamme esiintyi 1800-luvun loppupuolella vuosittain kymmeniä ulkomaisia taiteilijaseurueita, joiden soittimistoon kuului myös harmonikka. Kesäkuussa 1871 esiintyi Helsingin Kaivopuiston kesäteatterissa Pietarin läpikulkumatkalla taiteilija-koomikko-pariskunta Mr Sidney Terry ja miss Rosina. Terryä mainostettiin ensimmäisenä eurooppalaisena concertina-virtuoosina ja miss Rosina oli puolestaan esiintynyt amerikkalaisessa teatterin groteski-tanssijana. Duon ohjelmistossa oli sekalainen kokoelma tanssia ja musiikkia, kuten unkarilaisia ja puolalaisia tansseja, laulunumeroita koomisista näytelmistä sekä concertinalla esitettyjä katkelmia William Wallacen romanttisesta oopperasta Lurline.⁹⁷ Terry soitti concertinan lisäksi myös taidokkaasti viulua ja hauskuutti yleisöä esittämällä muun muassa ”konserttivirtuoosien vanhan keppihevosen Carnaval de Venise”.⁹⁸

⁹⁰ Lounas nro. 37, 12.05.1888.

⁹¹ Wasa Tidning, 04.10.1889.

⁹² Östra Finland, 20.02.1890.

⁹³ Åbo Underrättelser, 15.06.1890.

⁹⁴ Hämäläinen, 21.11.1891.

⁹⁵ Kaiku, 19.09.1892.

⁹⁶ Östra Finland, 25.11.1893.

⁹⁷ Hufvudstadsbladet, 20.06.1871.

⁹⁸ Helsingfors Dagblad, 22.06.1871.

Vuonna 1887 tammi-maaliskuussa vieraili Helsingissä, Turussa ja Viipurissa ruotsalainen ”Uppsalastunder” nimellä esiintyvä poikakolmikko Gustaf Sundström, Karl Petter Rosén ja Klas Ternstet. Iltamaohjelma oli hauskuuttava ja viihdyttävä kokoelma lauluja, tansseja ja kertomuksia maaseudulta. Yhtenä hupailunumerona oli myös harmonikansoittoesitys ”På dragspel”.⁹⁹

Hämeenlinnassa ja Tampereella vieraili vuonna 1894 klovni Alex, joka oli saapunut Helsinkiin Trutsin sirkusseuran mukana. Viiden hengen seurueen ohjelmistona oli sirkustemppeja sekä koomillisia musiikkinumeroita sitralla, mandoliinilla ja harmonikalla. Tampereen Uutiset kirjoitti esityksestä:

”Täkaläisellä Seurahuoneella esiintyi toissapäivänä ja eilen mainio musikaalinen klovni Alex perheineen. Syyllä nimittää hän itseään musikaaliseksi, sillä hän onkin oikea musiikkimestari. Hän soittaa mitä konetta tahansa. Ei ole tarvis muuta kuin mainita hänen katuluudasta, sianrakosta ja jänteenpätkistä tehty ”viulunsa”. Poikansa ja tyttärensä eivät myöskään ole juuri huonoimpia. Uhkeita marsseja ja tulsia valsseja soittavat he eri laatuilla puupalikoilla, kulkusilla y.m. puhumattakaan, sitrasta, harmonikasta ja mandoliinista.”¹⁰⁰

3.2. Martin Paul – harmonikan tuntematon kuuluisuus

3.2.1. Tanskalais-saksalaiset sukujuuret

Yhtenä suomalaisen harmonikkahistorian unohdetuimpana taiteilijana voidaan pitää Martin Paulia (1843–1893). Unohdetusta urastaan huolimatta hänen vaikutuksensa 1800-luvun harmonikansoittoon Suomessa oli kuitenkin erittäin merkittävä ja se on osaltaan pohjustanut harmonikan suosiota 1800-luvun loppupuolelta alkaen.

Hänet työnsä teki erityisen ansiokkaaksi se, että hän toi jo 1880-luvulla ennakkoluulottomasti esille soittimen mahdollisuudet monenlaisen musiikin esittämiseen. Hänen pioneerityökseen voidaan laskea varhaisin säännöllinen konserttitoiminta ympäri maata ja siihen yhdistettynä lukuisat harmonikkakurssit monilla eri paikkakunnilla.

Saksalais–tanskalaisista sukujuurista huolimatta häntä voidaan kuitenkin pitää ensimmäisenä suomalaisena harmonikkataiteilijana, sillä hän asui maassamme lähes neljätoista vuotta ja teki täällä pitkän taiteilijauran. Lisäksi suomalaisuutta korostaa se, että Suomessa syntyivät hänen toisen avioliittonsa kaikki kuusi lasta. Suomen vuosinaan hän käytti taiteilijanimeä M. Paul.

Kuva 1. Martin Paul. Kuvausvuosi ei tiedossa.

⁹⁹ Ks. Finland, 25.01.1887; Åbo Underrättelser, 02.03.1887; Östra Finland, 01.03.1887.

¹⁰⁰ Ks. Hämeen Sanomat, 03.02.1894; Tampereen Uutiset, 09.02.1894.

Martin Paul syntyi juutalaiseen perheeseen 2. heinäkuuta 1843 Rendsburgissa, Schleswig–Holsteinin maakunnassa, joka vielä tuolloin kuului osana Tanskaa. Rendsburg oli Altonan, Friedrichstadtin ja Glueckstadtin ohella niitä Tanskan kaupunkeja, johon juutalaisten yhteisöt olivat muodostuneet 1600-luvulta alkaen.¹⁰¹ Tuleva harmonikkataiteilija ei kuitenkaan syntynyt Martin-nimisenä, vaan hänen syntymänimensä oli Moses Philip Nathan. Hänen isänsä oli Rendsburgissa syntynyt Philip Abraham Nathan (1805–1885) ja äitinsä Kielissä syntynyt Henriette Lazarus (1810–1882). He solmivat avioliiton vuonna 1828 ja Moses oli perheen kahdeksas lapsi.¹⁰² Martinin vanhemmat olivat ilmeisen varakkaita, ja he omistivat hansikastehtaan Leipzigin ja lisäksi useampia tehtaita Kielissä.¹⁰³ Ensimmäisen Schleswig–Holsteinin sodan (1848–1851)¹⁰⁴ jälkeen koko perhe muutti pohjoisempaan Tanskaan ja viimein Kööpenhaminaan, minne vanhemmat myös haudattiin.¹⁰⁵

3.2.2. Ruotsin kautta Suomeen

Moses Nathanin vanhempien tai sisarusten musikaalisuudesta ei ole säilynyt tietoja. Ilmeisimmin Moses Philip Nathan opetteli harmonikansoiton kuitenkin jo nuorena ja vanhempien varakkuuden myötä on mahdollista, että hän olisi saanut harmonikan soittoon jopa yksityisopetusta.

Hänen ensimmäinen pidempiaikainen vierailu Suomeen tapahtui jo marraskuussa vuonna 1866, jolloin hän oli 23-vuotias. Tuolloin M. P. Nathan ilmoitti antavansa opetusta harmonikansoitossa ja aikovansa viettää talven Helsingissä.¹⁰⁶ Joulukuussa samana vuonna hän toisti ilmoituksensa harmonikansoiton opetuksesta ja oli lisäksi valmis esiintymään kotijuhlissa tai soittamaan tanssimusiikkia. Allekirjoituksen yhteydessä hän ilmoitti ammatikseen ”handelsbokhållare” eli kauppakirjuri.¹⁰⁷ Martin oli ilmeisesti jo Tanskassa asuessaan kouluttautunut kauppakirjuriksi, joka olisi mahdollistanut vaikkapa kirjanpitäjän työt vanhempiensa tehtailla.

Kauppakirjurin ammatin ja vanhempien tehtaanjohdon kautta tullut liiketoiminnan ymmärtäminen auttoi häntä myöhemmin luomaan oman lahjakkuudensa ympärille sellaista konsertti- ja opetustoimintaa, jonka tuloilla hän saattoi elättää perheensä.

Martinin Suomen matkan perimmäisin syy ei ole täysin selvinnyt, mutta perimätiedon mukaan hän toimi tuolloin maassamme italialaista oopperaa esittävän seurueen muusikkona.¹⁰⁸ Helsingin lisäksi hän vieraili vierailunsa aikana Hämeenlinnassa marraskuussa 1866 ja Turussa toukokuussa 1867.¹⁰⁹

Martinin Tanskan vaiheista ei ole löydetty dokumentteja, mutta muistitiedon mukaan hän piti soittamisesta sen sijaan, että olisi työskennellyt vanhempien omistamissa tehtaissa. Niinpä hän muutti Tanskan Rendsburgista Ruotsin Åmaliin vasta kaksikymmentävuotiaana ja asettui asumaan räätälimestari Anders Carlmarkin ja hänen kättilönä toimineen vaimonsa perheeseen. Martin rakastui perheen yli kymmenen vuotta vanhempaan Emilia-tyttöäreen (s. 1832) ja he menivät naimisiin vuonna 1868 ja heille syntyi kaksi lasta, 1868 ja 1870¹¹⁰.

¹⁰¹ Berenbaum 2007, 142.

¹⁰² Zilliacus 2012.

¹⁰³ Paul 1948.

¹⁰⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/First_Schleswig_War.

¹⁰⁵ Beer 2005.

¹⁰⁶ Helsingfors Dagblad 22.11.1866.

¹⁰⁷ Hufvudstadsbladet 21.12.1866.

¹⁰⁸ Paul 1948.

¹⁰⁹ Hämäläinen 23.11.1866, Åbo Underrättelser 11.05.1867.

¹¹⁰ Paul 1948; Asiakirja 2005.

1860-luvulla Ruotsissa asuneiden juutalaisten oleskelu oli kuitenkin hyvin säänneltyä ja heidän sallittiin asua vain Tukholmassa, Göteborgissa tai Norrköpingissä. Myös juutalaisille sallitut ammatit olivat tarkasti rajattuja, joten Martinin olisi ollut mahdotonta toimia esiintyvänä taiteilijana. Täydet kansalaisoikeudet juutalaiset saivat vasta vuonna 1870.¹¹¹ Niinpä todennäköisimmin käytännön syistä johtuen hän kääntyi kristinuskoon ja hänet kastettiin Tössön kirkossa Dalslandissa tammikuun 26. päivänä vuonna 1868 Martin Paul Nathan nimisenä.

Åmålin vuosien jälkeen perhe muutti Visbyhyn 3. huhtikuuta vuonna 1875 ja konserttitoiminnan ohessa Martin aloitti biljardihallin johtajan tehtävät. Asuttuaan Visbyssä kolme vuotta perhe päätti muuttaa Göteborgiin jouluna 1878. Siellä Martin sai Ruotsin kansalaisuuden ja hänen taiteilijanimestään Paul tuli virallisesti hänen sukunimensä.¹¹²

Göteborgiin muutettuaan vaimo Emilia kuoli yllättäen ja jatkaakseen hyvin alkanutta muusikon uraansa Martin vei lapset vanhempiensa kasvatettavaksi Rendsburgiin. Melko pian Martin tapasi tulevan toisen vaimonsa Ida Lagerlöfin (1853-1896). Idan vanhemmat eivät kuitenkaan pitäneet Martinin muusikon ammattia Idan arvoisena eivätkä myöskään hyväksyneet heidän liittoaan.¹¹³ Niinpä pariskunta päätti muuttaa Suomeen ja he saapuivat yhdessä Tornion kautta maahamme 20. elokuuta 1879.¹¹⁴

Martin Paulin ja perheen pysyvistä asuinpaikungeista voidaan varmuudella mainita ainakin Tampere ja Viipuri. Syyskuussa 1880 Paul ilmoitti sanomalehdissä osoitteeseen Lappeenrannan, joten voidaan olettaa, että perhe asui myös siellä pitempään.¹¹⁵ Tampereen Ilmoitus- ja Osoitekalenterista löytyvistä tiedoista käy ilmi, että M. Paul asui Tampereella vuonna 1885 osoitteessa Puutarhakatu 20.¹¹⁶ Todennäköisesti perhe asui siellä myös vuonna 1886 ja vielä alkuvuodesta 1887, koska maaliskuun Takseereusluettelossa¹¹⁷ Paulin asuinpaikaksi oli merkitty Tampere ja neljännen lapsen syntymäkaupungiksi tammikuussa niinikään Tampere.¹¹⁸ Viipuriin perhe muutti oletettavasti syksyllä 1887, ja perheen kahden viimeisen lapsen syntymäkaupungiksi vuosina 1889 ja 1891 merkittiin Viipuri.¹¹⁹

3.2.3. Konserttitoiminta Suomessa

Saavuttuaan vuonna 1879 Tornioon, pariskunta matkusti pian Oulun seudulle, ja Martin aloitti saman tien konserttoinnin. Vain runsas viikko maahantulon jälkeen hän esiintyi Oulun Seurahuoneella kolme iltaa peräkkäin esittäen ohjelmiston, jollaista ei luultavasti aikaisemmin ollut harmonikalla maassamme soitettu eikä kuultu. Illan ohjelmana oli mm. salonkimusiikkia säveltäjäniminä Sauvlet, Gungl, Proch, Lumbye ja Strauss. Lisäksi hän esitti myös numeroita oopperoista *Martha*, *Cornevilien kellot* ja *Norma*. Martinin tuolloin käyttämästä harmonikasta ei ole säilynyt dokumentointia, mutta mitä ilmeisimmin hän soitti tuolloin vielä diatonista kaksirivistä harmonikkaa. Pystyäkseen soittamaan ohjelmistossa olevat kappaleet, hän todennäköisesti joutui yksinkertaistamaan sekä melodioita että soinnutusta.

¹¹¹ Torvinen 1989, 16-18.

¹¹² Asiakirja 2005, Paul 1948.

¹¹³ Paul, 1948.

¹¹⁴ Hirn 1997, 85.

¹¹⁵ Savo 24.09.1880.

¹¹⁶ Lyytinen 1886, 60.

¹¹⁷ Tampereen Sanomat 21.03.1887.

¹¹⁸ Asiakirja, M. Paulin sukuselvitys.

¹¹⁹ Savonlinna 13.10.1887; Asiakirja, M. Paulin sukuselvitys.

Oulu
Vaasa
Pori
Kristiinankaupunki
Hämeenlinna
Tampere
Helsinki
Porvoo
Viipuri
Loviisa
Kotka
Turku
Kuopio
Savonlinna
Joensuu
Imatra
Jyväskylä
Lahti
Lohja
Naantali
Sulkava
Vöyri
Mikkeli
Tammisaari
Leppävirta
Orivesi
Nokia
Valkeakoski
Kokkola
Koivisto
Sortavala
Jaakkima
Käkisalmi
Lappeenranta
Salo
Toijala
Uusikaupunki
Rauma
Heinola
Hamina

Yleisö ilmeisesti piti kuulemastaan, koska *Uleåborgs Tidningenin* toimittaja kirjoittaa arviossaan 1. syyskuuta 1879:

”Hr. M. Paul och hans accordion hade i fredags till societetshuset samlat en föga talrik, men intressesserad publik, hvilken med nöje bevitnade hans förmåga att praktiskt visa sitt instrumentets möjlighet för musikalisk behandling.”¹²⁰

Syyskuussa 1879 Paul siirtyi Vaasaan esiintyen Hotelli Ernstin suuressa salissa. Lokakuussa hän konsertoi Porissa ja Turussa. Kristiinankaupungissa Paul antoi konsertteja Fontellin ravintolassa ja hänen taitoaan ja samalla myös soittimen harvinaisuutta teknisesti vaativamman musiikin parissa kuvattiin lehdessä seuraavasti:

”Soittajaiset käsiharmooniolla on herra M Paul antanut tässä kaupungissa herra Fontellín ravintolassa kahtena iltana tällä viikolla. Kummallista on kuitenkin, sen täytyy sanoa, kuinka tottumus ja oppi voipi pienellä koneella näyttää mitä nerokas harjoitus voi tuottaa. Tietysti kummastelee moniki sitä, että niin vähäpätöisellä koneella, kuin käsiharmoonio on, voidaan jotaki kunnollisemppa aikaan saada. Tästä kuitenkin täytyy sanoa sen, että tuo vähäpätöinen kone, jota tavallisesti pidetään vaan markkina-harppuna, voi miehen kädessä antaa säveleitä, jotka todistavat, että ei ainoastaan kone, mutta taitaja on se, joka luopi jotaki hauskaa ja täydellistä. – Tämän johdosta saamme huomauttaa, että herra Paul, niin kuin ilmotus tässä lehdessä osoittaa, antaa herra Sörensenin avulla ensi sunnuntai iltana kaupungin kansakoulukartanossa kansan soitannon, johon pääsymaksut ovat erittäin huokeat.”¹²¹

Loppuvuonna 1879 hän jatkoi esiintymisiään Porissa, Hämeenlinnassa, Tampereella ja Helsingissä. Porvoon kautta matka jatkui ilmeisesti ensimmäistä kertaa Viipuriin, josta on myöhemmin tuleva Martinin kotikaupunki. Viipurissa hän esiintyi maineikkaassa Hotelli Belvedéressä kolmena iltana. Konserteissa hän esitti kaksirivisellä harmonikalla vaativan 14 kappaleen ohjelmiston kolmessa eri osassa. Ohjelmistoon Paul oli Oulun ohjelmiston lisäksi sisällyttänyt myös musiikkia Herrmannilla, Boieldieuilta, Offenbachilta, Donizetilta ja Suppélta.¹²²

Ensimmäisen Belvederen konsertin jälkeen toimittaja W. oli varsin vaikuttunut sekä Paulin virtuoottisesta soitotaidosta ja ylipäänsä siitä, että harmonikalla pystyy esittämään kyseistä ohjelmistoa:

”Musik. Herr M. Paul, som igår gaf en soiré i Belvedere, visade sig vara en virtuos på sitt enkla instrument, harmonika kalladt. Enkelt benämna vi det därför, emeden det icke förmår frambringa komplicerade harmonier, hvarför melodin till största delen allena låter höra sig. Detta är dock alltid bättre än om ackorder förekomma, hvilka i sitt förhållande till melodin icke äro som de borde. Att herr P. förstod att undvika detta måste räknas honom till förtjenst. Att i synnerhet danser och sänger med deras enkla ackompagnement bäst egna sig för detta instrument är klart. Det sätt, hvarpå herr Paul behandlar sitt ”dragspel” som han kallar sitt

¹²⁰ Ks. *Uleåborgs Tidning* 28.08.1879; *Uleåborgs Tidning* 01.09.1879.

¹²¹ Ahti 04.10.1879.

¹²² *Wiborgs Tidning* 08.11.1879.

instrument, häntyder på att han egnat det sorgtälligt studium. Af skön verkan voro pianoställena i Gungls bekanta Heimathsklänge och arian ur Norma. Alla, hvilka icke äro nog blaserade för att kunna njuta af skönt föredragna melodier, då och då understödda af enkla ackorder, uppmanas att icke försumma tillfället att höra herr Paul, då han i lördag gifver en andra soiré. W.”¹²³

Viipurin konserttien jälkeen hän esiintyy myös Loviisassa, Kotkassa ja Hämeenlinnassa ennen pidempiaikaista muuttoa Helsinkiin. Heti pääkaupunkiin muutettuaan hän aloitti myös opetustoiminnan, josta muodostui hänelle taloudellisesti tärkeä tapa täyttää ajanjaksoja, jolloin konsertteja oli vähemmän.

Martin Paul omasi hyvien markkinointitaitojen lisäksi myös erinomaisen kyvyn järjestellä omaa konsertti- ja opetustoimintaansa ympäri maata. Hänen tapansa käyttää lehti-ilmoituksia ja laajemmin lehdistöä hyväkseen oli myös ammattitaitoista ja erottui tehokkuudessaan muista aikakauden konsertoivista taiteilijoista.

Konserttien laadun takeeksi, ammattitaitonsa todentamiseksi ja muutenkin lehdistön kiinnostuksen herättämiseksi Paulilla oli käytössään eräänlainen ansioluetteloksi koottu kokoelma koti- ja ulkomaisia konserttiarvosteluja, jotka hän oli nidottanut kirjaksi.¹²⁴ Tätä kokoelmaa hän lähetti lehdistölle useimmiten jo enakkoon tutustuttavaksi.

Paulin toimintatavaksi muotoutui paikkakuntavierailun ”tuotantojärjestys”, jota hän paljolti noudatti. Ennen paikkakunnalle tuloaan hän ilmoitti lehdessä omasta saapumisestaan ja tulevasta konsertista, josta hän enimmäkseen käytti tuon ajan nimitystä ”Soirée” (iltama). Sen jälkeen vuorossa oli varsinainen konsertti-ilmoitus. Samana päivänä lehden toimitus teki konsertista yleensä myös enakkouutisen. Konserttia seuraavan päivän lehdessä Martin ilmoitti antavansa opetusta harmonikan soitossa ja ottavansa tilauksia vastaan myös esiintyäkseen perhejuhlissa tai soittaakseen tanssimusiikkia. Oppilaiden ilmoittautuminen ja uusien työtilauksien vastaanotto tapahtuivat lehdessä ilmoitettuna ajankohtana tavallisesti hänen sen hetkisessä majapaikassaan. Näiden toimien jälkeen oppilaiden ja muiden soittotehtävien määrästä riippuen hänen oleskelunsa eri kaupungeissa saattoi vaihdella muutamasta päivästä useisiin kuukausiin.

3.2.4. Konserttipaikat ja ohjelmisto

Viime vuosisadan lopulla harmonikka oli jo yleisesti rahvaan soitin. Silti sen halveksunta ei ollut saavuttanut 1900-luvun alun kaltaisia mittasuhteita vaikka pelimannit soittivat markkinoilla, toreilla, pihoidilla ja talonpoikien tansseissa. Pelimannimusiisoinnista poiketen Martin Paul kohdensi oman konserttitoimintansa kuitenkin pääosin säätyläistölle ja porvaristolle, mikä oli harmonikansoittajalle tuon ajan Suomessa harvinaista. Näin ollen Paulin konserttipaikoiksi muodostuivat myös porvariston kokoontumispaikat, eli kaupunkien ravintolat ja kahvilat, jotka toimivat yleisesti 1800-luvun lopulla kaikenlaisten taiteilijoiden esiintymisareenoina. Esiintymispaikkojen valintaan saattoi vaikuttaa myös se, että Paulin suomen kielen taito ei ollut kovin hyvä. Paulin äidinkieli oli oletettavasti jiddiś, mutta sen lisäksi hän puhui myös ruotsia, tanskaa ja saksaa.

Porvaristolle suunnattujen konserttien lisäksi Martin järjesti myös helpommin lähestyttäviä ”Kansan-konsertteja” tai ”Folk-Konsertteja”, jotka olivat suunnattuja rahvaalle. Tampereella Martin Paul esiintyi 23. marraskuuta 1884 Puuvillatehtaan lukusalissa peräti 300 hengen innostuneelle yleisölle. Konsertin lipun hinta oli huokea 25 penniä, joka houkutteli paikalle

¹²³ Östra Finland 07.11.1879.

¹²⁴ Wiipurin Uutiset 12.02.1888.

tehtaan työväkeä ja muuta rahvasta. Konsertin ohjelmiston Paul oli suunnitellut monipuoliseksi.

”Soittajaiset käsiharmonikalla antoi hra M. Paul viime sunnuntaina pumpulitehtaan lukuhuoneessa lukuisalle kuulijakunnalle, joka oli erittäin mieltynyt hra Paulin esittämiin kappaleisiin. Ja syystäkin. Tähän asti on yleisö pitänyt käsiharmonita enemmän jonakin korvain kiduttajana, kuin varsinaisena soittokoneena, mutta hra Paul todisti tästä syntyvän sulosointuisiakin säveliä ja voivan sillä sointuisasti esittää Bellinin ja Flotowin mestariteoksia. Erittäin ansaitsee kiitosta ”pianon” ja ”pianissimon” hienot väräykset, joten ne mestarin tavoin soitettiin. Mitää tulee eri soittokappaleisiin, niin etenkin meitä miellyttivät kappaleet ”Normasta”, ”Valkoisesta rouvasta”, ”Fatinitasta” ja ”Martasta”. 30 vuotisen sodan ja Vaasan marssit kaikuivat raikkaina ja samoin Bellmanin säveleet kokoelmassa ruotsalaisia lauluja sekä vienotunteisesti ”Sä pohjolanmaa”. Toivomme hra Paulin vastkin antavan tällaiset kansan soittajaiset, joiksi näitä kovin alhaisen pääsymaksun – ainoastaan 25 penniä – vuoksi voi nimittää, huomauttaen samalla että ohjelman tulisi sisältää enemmän kansantajuista musiikkia, sillä suuri yleisö, jollaiselle soittajaiset olivat aijetut, ei täysin tajua korkeampia sävelteoksia, siksi on soitannollinen aisti täällä vielä liian vähän kehittynyt, vaikka jo tosin suuressa määrässä edistynyt.”¹²⁵

Toimittajan arviosta ymmärtää hyvin, ettei hän ollut aikeisemmin kuullut soitettavan harmonikalla tällaista ohjelmistoa. Yleisimmin sitä oli tulkittu laulaen tai esitetty pianolla, torviseitsikolla tai jousisoittimilla.

Martin Paulin konserteissa ja tansseissa esittämä ohjelmisto oli pääosin 1800-luvun muodikasta salonkimusiikkia, jota porvaristo oli muutenkin tottunut kuulemaan. Ohjelmistoon sisältyi myös ajan henkeen tyypillisiä sovituksia suomalaisista ja ruotsalaisista kansansävelmistä. Paulin erityisenä ansiona konserttiohjelmiston suhteen voidaan pitää sitä, että musiikkityylillisesti se oli valtaosaltaan täysin erilaista, kuin mitä harmonikalla oli siihen mennessä totuttu kuulemaan.

Martin Paulin ohjelmiston laajuudesta ja sisällöstä ei ole muutamien lehti-ilmoitusten lisäksi säilynyt muita dokumentteja. Konserttien ja tanssi-iltamien suuren määrän vuoksi voidaan kuitenkin arvioida, että repertuaarin täytyi olla laaja ja monipuolinen. Tanssiohjelmiston lisäksi Paulin repertuaarina oli myös teknisesti vaativamman musiikin ohjelmisto, jota hän esitti soolokonserteissaan ja yhdessä muiden taiteilijoiden kanssa. Konserttiohjelmiston rungon muodostivat pikkukappaleet ja fantasiat eli potpurit 1800-luvun suosikkioopperoista ja -opereteista, kuten Flotowin *Martha*, Bellinin *Norma*, Planquetten *Cornevilien kellot*,

M. Paulin ohjelmisto lehti-ilmoitusten 1879–1892 perusteella.

<i>Den strålande valsen</i>	Chopin
<i>Sommarens sista ros</i>	Oberländer
<i>Souvenir de Stockholm</i> (marsch)	Souvlet
<i>Die Heimathsklänge</i>	Gung'l
<i>Hemlandstoner</i>	Gung'l
<i>Der Oberländer</i>	Gung'l
<i>Musiken till den svaga sidan</i>	Proch
<i>Das Schwabenmädle</i>	Proch
<i>Vals Potpourri</i>	Lumbye
Potpourri ur Op. <i>Martha</i>	Flotow
<i>På Balen</i> (Divertissement)	Lumbye (arr)
Ur Op. <i>Norma</i>	Bellini
Cavatina oopperasta <i>Norma</i>	Bellini
<i>Annen Polka</i>	Strauss
<i>Skobefferin marssi</i>	Strauss
Chör ur <i>Preciosa</i>	Weber
Potpourri ur <i>Cornevilien klockor</i>	Planquette
Ur <i>Fatinitza</i>	Suppé
Ur op. <i>Hvita Frun</i>	Boldieu
<i>Rheinländer Polka</i>	Faust
<i>Mein Covsinchen bist Du</i>	Kreideweiss
<i>Aria Trubaduurista</i>	Verdi
<i>Heikko puoli</i>	Offenbach
Ur <i>Orfeus i Underjorden</i>	Offenbach
<i>Franen Walser</i>	Waldman
<i>Waldandacht</i>	Abt.
<i>Hoch Habsburg</i>	Kril
<i>Svenska Nationalmelodier</i>	
<i>Svenska melodier</i>	
<i>Svenska Toner</i>	
<i>F. B. K. Marsch</i>	
<i>Thema & Variation</i>	
<i>Heimliche Liebe</i>	
<i>Potpourri öfver bekanta Melodier</i>	
<i>Opera Potpourri</i> arr. för accordion	
<i>Finnarnes marsch i trettiåriga kriget</i>	
<i>Savolaks Jernvägs marsch</i>	
<i>Mandolin polka</i>	
<i>Carneval de Venise</i>	

¹²⁵ Tampereen Sanomat 25.11.1884.

Offenbachin *Orfeus Manalassa*, Boldieun *La dame Blanche*, Suppén *Fatinitza* ja Verdin *Trubaduuri*.

Tämän päivän harmonikansoittajalle Paulin ohjelmisto tuntuu vieraalta, mutta se kuvastaa hyvin hänen intohimoista pyrkimystään monipuoliseen ohjelmistoon. Paulin repertuaarista voidaan tunnistaa kuitenkin yksi kappale, joka on säilynyt harmonikansoittajien ohjelmistossa näihin päiviin saakka, nimittäin italialainen kansansävelmä *Venetsian karnevaalit*, josta myöhemmin ehkä tunnetuimman sovituksen teemoineen ja muunnelmineen teki italialais-amerikkalainen harmonikkamestari Pietro Frosini (1885–1951).

3.2.5. Taitelija-agenttuuri

Martin Paul esiintyi uransa alkuaikoina paljolti yksin, mutta välillä konsertteihin toivat väriä ja vaihtelua paikalliset puhallinorkesterit. Vuonna 1879 hän esiintyi Kristiinankaupungin Kansan-Soittajaisissa yhdessä kaupungin soittokunnan kanssa. Jyväskylän Seurahuoneen Tanssihuveissa vuonna 1880 avustajana oli paikallinen torviseptetti ja Tampereen Pyynikillä V.P.K:n paviljongilla Kansaniltamissa kesäkuussa 1885 tanssimusiikkia oli Paulin lisäksi esittämässä Iittalan soittokunta.¹²⁶

Todennäköisesti vuoden 1884 paikkeilla Paul laajensi toimintaansa, sillä Tampereen Ilmoitus- ja Osoitekalenterissa hän ilmoitti muusikonammattinsa lisäksi koti- ja ulkomaisten taiteilijoiden agentuuritoiminnan.¹²⁷ Tämän uuden liiketoiminnan myötä Paulin mukana alkoi liikkua entistä enemmän myös ulkomaisia tähtiä. Vuonna 1884 heinäkuusta syyskuuhun kestäväällä kiertueella, jolloin Paulin vieraina Viipurissa, Loviisassa ja Jyväskylässä olivat taikuri Max Grundman ja ”käsihuilisti” Willy Baasch. Jyväskylän Seurahuoneella esiintyneet taiteilijat saivat innostuneen vastaanoton:

”Herrat M. Paul, Virsselin soittaja, Max Grundman, loihittaja, ja Willy Baasch, huilunpuhaltaja, antoivat täällä Uudella seurahuonella torstaina ja perjantaina soiréen, hyvin vaihtelevaisen. Hra Paul on täällä jo ennestään tunnettu; hrat Grundman ja Baasch ovat ensikertalaisia. Hra Grundman toimitti loihituskonsertinsa hyvin, vaikka hänen toimelleen oli suureksi haitaksi kieli; hän nimittäin selityksissään käytti Saksan kieltä, jota katsojat eivät ymmärtäneet. Huilunsoittaja hra Baasch oli mielestämme ihmeellinen, hän kun soitti huilua huilutta. Hänen kätensä tekivät soittokoneen virkaa, joista hän päästeli puhtaita huilun ääniä. – Hänen soittoonsa ansaitsee todenteolla kuulla. Huomenna antavat he jäähyväis soiréen.”¹²⁸

Herrat Grundman ja Baasch edustivat sitä laajaa ja tyyppillistä viihdyttäjäjoukkoa, jotka 1800-luvulla kiersivät ympäri maata. He saattoivat olla posetiivareita, taikureita, imitaattoreita, viheltäjiä tai monenlaisia automaattisia esityskoneita esitelleitä katusoittajia.

Pisimmän yhteiskierron Paul teki vuonna 1886, jolloin hän kiersi huhtikuusta aina joulukuuhun saakka ihmepianistiksi ja pianovirtuoosiksi nimittämänsä ”pikku” tai ”lilla” Arthurin, oikealta nimeltään Arthur Hellsbergin kanssa Tampereella, Turussa, Porissa, Vaasassa, Oulussa, Helsingissä ja Hämeelinnassa. Suomen lisäksi he esiintyivät yhdessä mahdollisesti myös Ruotsin puolella.¹²⁹ Pikku Arthurin todellisista pianistin kyvyistä ei ole löytynyt monia kirjoituksia, mutta toimittaja Tampereella kirjoitti huhtikuussa 1886 pidetystä konsertista näin:

¹²⁶ Ks. Ahti 04.10.1879; Keski-Suomi 16.10.1880; Tampereen Sanomat 13.06.1885.

¹²⁷ Lyytinen 1886, 60.

¹²⁸ Keski-Suomi 20.09.1884.

¹²⁹ Ks. Finland 22.10.1886; Åbo Tidning 08.12.1886.

”Herra Paulin soittajaisissa eilen illalla oli alku neljättäkymmentä henkeä saapuvilla. Ohjelma oli hyvä, josta herra Paul harmonikalla esitti toisen puolen. Taitelijat saivat osaksensa vilkkaita käsientaputuksia. ”Pikku Arthurista” näyttää todellakin olevan alku joksikin erinomaiseksi taiteensa alalla. Seuraava soitanto tanssin kanssa annetaan toisena Päsiäispäivänä rouva Joselinin huvilassa, Pyynikellä.”¹³⁰

Pikku Arthur oli ilmeisesti lahjakas nuori pianisti, mutta tämän tyyppisellä pitkällä kiertueella Arthurin todellinen mainosarvo oli varmasti hänen nuoruutensa ja ihmelapsen rooli. Ihmepianistia saatettiin tulla katsomaan pitkienkin matkojen päästä.

Viimeinen mainitsemisen arvoinen kiertue oli vuonna 1890, jolloin Paul kiersi multi-instrumentalisti signor Florinon kanssa Viipurissa, Lappeenrannassa, Kuopiossa, Mikkeliissä, Porvoossa ja Tampereella. Florino oli ilmeisimmin esiintynyt katusoittajana Helsingissä kesällä 1889, ja Paul oli mahdollisesti kuullut häntä jo siellä. ”Kaivopuiston Viulunsoittajan” Signor Florinon käsissä soivat viulun lisäksi ainakin lasiharmonikka (Krystall Pokal Harmonium) ja huiluharppu (fløjtharpa).¹³¹ Signor Florinon esittelemien soitinerikoisuuksien rinnalla Martin Paulin harmonikka saattoi markkinoinnin kannalta toimia vielä 1800-luvun lopulla varsin samankaltaisena kummallisuutena.

Kuva 15. Martin Paul n. vuonna 1891. Pianisti tuntematon (mahd. Alexander Werner). Valokuvaamo Fredrik Diehl, Viipuri.

Martinin soittotehtävät saattoivat ulkomaisten taiteilijoiden agenttitoiminnan tuloksena rönsyillä välillä varsinaisen muusikon roolista mitä eriskummallisimpien tapahtumien ja tilaisuuksien säestäjäksi. Pelkkien musiikkiesitysten sijasta hän itsekin siirtyi välillä yleisviihdyttäjän rooliin, kuten vuonna 1888, jolloin hän hauskuutti konserttiyleisöä varsinaisen musiikkiesitysten jälkeen taikatempuilla. Lehti-ilmoituksissa niitä mainostettiin ”Taikakonsteina” ja ”Loitsunäytäntöinä”.¹³²

Syyskuussa 1888 Paul musisoi ja viihdytti yleisöä taikatempuin Mikkeliissä, Imatralla, Kotkassa ja Helsingissä. Varsinaisen pääosan esittäjä ei ollut kuitenkaan Paul, vaan Nikolai-jättiläinen Venäjän Kalugan kuvernementistä. Lehti-ilmoitus tiesi hänen olevan 39-vuotias ja lähes neljä kyynärää (2,4 m) pitkä.¹³³ Joulukuusta 1888 tammikuuhun 1889 M. Paul houkutteli yleisöä Viipurissa, Hämeenlinnassa, Tampereella ja Porvoossa katsomaan Galatheaa, ”elävää marmorikuva” eli ”den levande marmorbysten”.¹³⁴ Sanomalehdissä Galathealle ei löydy tarkempaa selitystä, mutta kysymyksessä saattoi olla nykyäänkin maailmalla turisteille kohdennettu rahanansaintakeino, jossa ihminen värjää itsensä kauttaaltaan vaatteineen esimerkiksi kullaväriseksi ja asettautuu korokkeen päälle liikkumattomaksi, kunnes joku heittää lantin rasiaan.

¹³⁰ Tampereen Sanomat 22.04.1886.

¹³¹ Ks. Tammerfors Aftonblad 29.04.1890; Wiipurin Sanomat 29.03.1890.

¹³² Ks. Laatokka 23.03.1888; Karjalatar 14.09.1888.

¹³³ Ks. Uusi Suometar 04.11.1888; Mikkelin Sanomat 26.09.1888.

¹³⁴ Ks. Wiipurin Sanomat 30.12.1888; Östra Finland 31.12.1888.

Vähintään yhtä epämääräiseksi ja yksittäiseksi tapahtumaksi joulukuussa 1883 jäänee esitys Larssonin hotellissa Hämeenlinnassa, missä Paul esitti ”Utukuvia/Dimbilder” ja soitti harmonikkaa. Mahdollisesti kysymyksessä voi olla vanhempi versio automaattista, jonka edustajana Paul esitteli itsensä kymmentä vuotta myöhemmin marraskuussa 1892. Kun koneeseen laittoi sisään kymmenen pennin kolikon, se näytti 12 kaunista luontokuvaa.¹³⁵

Varsinaisen musiikillisen uran lisäksi sanomalehdissä on muutama maininta Martinin muista sivutoista, joissa hänen aikaisemmat kauppakirjanpitäjän opit olivat varmasti hyödyksi. Vuonna 1884 hän toimi helsinkiläisen Finlands Kommunikationer –sanomalehden taloudenhoitajana ja joulukuussa 1883 hän otti vastaan Louis Heinrici - ilmanpuhdistuskojeiden tilauksia.¹³⁶ Huhtikuussa 1892, noin vuosi ennen kuolemaansa, Martin kokeili myös mahdollisuutta palata takaisin Tampereelle, ja hän haki avoinna olevaa Tampereen kauppaseuran ravintolanpitäjän tointa, mutta ilmeisesti tuloksetta.¹³⁷

3.2.6. Opetustoiminta ja harmonikkakoulut

Joulukuun 10. päivänä 1879 M. Paul aloitti harmonikansoiton opetuksen Helsingissä osoitteessa Högborgsgatan 13. Harmonikansoiton oppiminen oli hänen lehti-ilmoituksensa mukaan helppotajuista ja halpaa.¹³⁸ Martin Paulin nokkelaa ja kauppakirjanpitäjän ammatin kehittämää markkinointikykyä todistaa muutaman päivän päästä 14. joulukuuta ilmestynvä ilmoitus, jossa hän ilmoittaa harmonikansoiton opetuksensa perustuvan japanilaiseen metodiin, jolla kuka tahansa oppii soittamaan seitsemässä ja puolessa tunnissa.¹³⁹ Ensimmäinen harmonikansoiton opetuskokeilu Helsingissä oli ilmeisen onnistunut, sillä uusi harmonikkakurssi alkoi heti 2. päivänä tammikuuta 1880.¹⁴⁰

Helsingin kurssien jälkeen Paul siirtyi huhtikuussa 1880 Turkuun, ja kesäkuussa hän aloitti uusien oppilaiden kanssa Kuopiossa ja houkutteli myös uusia soittajia mukaan.

”Muutamia uusia oppilaita vastaan-otetaan Accordion eli n. k. harmonikan soitantoon; ne joilla ei ole tilaisuutta ottaa opetus-tunteja voivat huokeata maksua vastaan saada Nuotteja Harmonikalle. Sanottu soittokone on hyvin sopiva huville vesillä ja luonnon vapaudessa. – Näistä asioista saadaan tavata allekirjoittanutta tohtorinna Poppius’en asunnossa masinisti Rissasen talossa. M. Paul”¹⁴¹

Kuva 16. Harmonikkakoulun kansilehti.

¹³⁵ Östra Finland 16.11.1892.

¹³⁶ Ks. Laatokka 04.03.1884; Folkwännen 20.12.1883.

¹³⁷ Tampereen Uutiset 01.04.1892.

¹³⁸ Helsingfors 09.12.1879.

¹³⁹ Helsingfors Dagblad 14.12.1879.

¹⁴⁰ Helsingfors Dagblad 24.12.1879.

¹⁴¹ Ks. Åbo Underrättelser 02.04.1880; Savo 18.06.1880.

Loppuvuodesta 1880 Paul palasi takaisin Helsinkiin ja jatkoi kurssitoimintaa koko talven. Lehti-ilmoituksien perusteella hänen normaali soittokurssinsa kesti kahdeksasta kymmeneen tuntia ja normaali kahdeksan tunnin kurssi maksoi kuusitoista markkaa vuonna 1884.¹⁴² Kurssin hintaan sisältyi useimmiten opetusnuotit.

Opetustoiminta jatkui koko Paulin uran ajan välillä aktiivisemmin, kun taas välillä toiminta keskittyi enemmän konsertointiin. 1880-luvulla hän opetti useampaan kertaan ainakin Porvoossa, Joensuussa, Hämeenlinnassa, Oulussa ja Vaasassa¹⁴³. Jonkinasteisiksi koulutuksen päätoimipaikoiksi muodostuivat kuitenkin Paulin asuinseudungit Helsinki, Tampere ja Viipuri. Oletettavasti näissä kaupungeissa hänellä oli myös taidoissaan pidemmälle ehtineitä oppilaita.

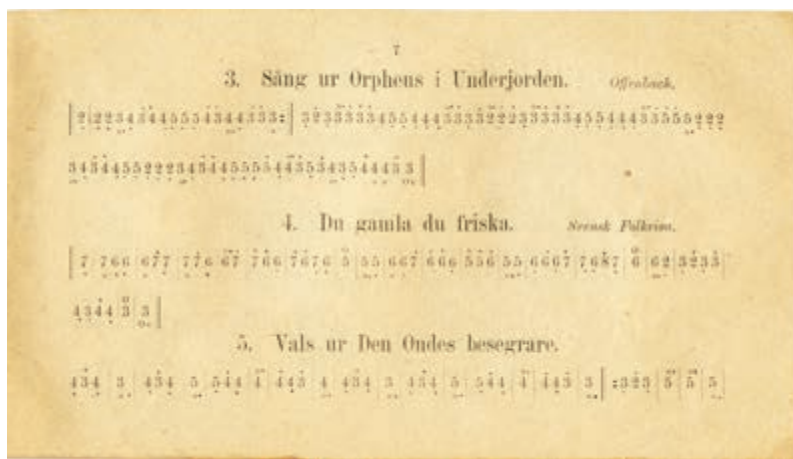
Vuoteen 1885 mennessä Martin oli pitänyt Suomessa jo useita eri pituisia harmonikkakursseja ainakin Helsingissä, Turussa, Kuopiossa, Porvoossa ja Tampereella. Lehti-ilmoituksissaan hän mainosti kurssien soveltuvan vasta-alkajille ja nuotteja taitamattomille. Nuottien sijasta hänellä oli käytössä tabulatuurisysteemi, joka perustui harmonikan näppäinten numerointiin ja paljesuuntien ja nuottien aika-arvojen ilmaisemiseen yksinkertaisin konstein. Systeemi saattoi olla joko osittain tai jopa kokonaan Martinin itsensä kehittämä ja osoittaa sen, että Martin Paul hallitsi harmonikan soittajien keskuudessa ilmeisesti hyvin harvinaisen nuottien kirjoitus- ja lukutaidon.

Vuonna 1885 Martin julkaisi harmonikkakoulun, joka tuki hänen opetustoimintaansa ja toi varmasti myös kaivattuja lisätuloja perheeseen, jossa oli jo kolme lasta. Harmonikkakoulu painettiin Tampereella, Garantiföreningenin kirjapainossa vuonna 1885 ja se sai nimekseen Harmonika-koulu. Esipuheessaan Martin rohkaisi hinnaltaan kahden markan harmonikkakoulun ostajia itseopiskelijoiksi:

”Tämän koulun avulla voipi hyvin lyhyessä ajassa oppia soittamaan Käsiharmonikalla, ilman opettajaa ja tarvitsematta muita nuotteja tuntea. Koulu sisältää monta erilajista soittokappaletta sekä yksi että kaksiriviselle harmonikalle.”¹⁴⁴

Harmonikkakoulun sisällön Martin valitsi monipuoliseksi koosteeksi 1800-luvun sävelmistöstä sisältäen useita

suosikkioopperoista tunnettuja pikkukappaleita, tunnettuja salonkisävelmiä, ruotsalaisen trubaduurin Carl Bellmanin tuotantoa ja lisäksi myös useita suomalaisia ja ruotsalaisia kansanlauluja. Osa sisällöstä, kuten Rheinländer Polka ja oopperakatkelmät olivat sellaista ohjelmistoa, jota Paul esitti myös omissa konserteissaan.

Kuva 17. Nuottiesimerkki harmonikkakoulusta.

¹⁴² Karjalatar 27.06.1884.

¹⁴³ Ks. Borgåbladet 25.06.1881; Karjalatar 27.06.1884; Hämäläinen 20.05.1885; Uleåborgs Tidning 18.07.1885; Suupohjan Työmies 23.10.1885.

¹⁴⁴ Paul 1885, 1.

Varsinaisen harmonikkakoulun ohessa nuottikokoelma toimii erinomaisena 1800-luvun harmonikkaohjelmiston kuvaajana ja luotettavana todisteena siitä, että vuonna 1885 käytössä olivat maassamme vielä yksinomaan yksi- ja kaksiriviset diatoniset harmonikat ja ehkä vielä niin, että harmonikoiden pääpaino oli nimenomaan yksirivisissä soittimissa. Kromaattiset harmonikat vasta odottivat läpilyöntiään.

Soitto-ohjeissa Martin lähti liikkeelle perusasioista, sillä ensimmäistä kertaa harmonikan syliinsa saava ei välttämättä tiennyt soittimesta mitään eikä näin ollen myöskään välttämättä ymmärtänyt miten päin soitin pitäisi olla sylissä. Myös ilmanapin käytön tärkeyttä Paul korostaa alusta pitäen:

”Yleiset ohjeet Harmonikalla soittamisessa ovat: että säveltö soitetaan oikealla kädellä ja paassi vasemmalla; vaarinpito siitä, että soittokoneessa on aina tarpeeksi ilmaa. Jos huomataan ilman loppuvan soittokonetta kokoon painaessa, niin on sitä ennen lähinnä ulospäin vedetyn äänen ajalla huomaamatta laskettava vähän ilmaa sisälle, jos sitävastaan ilmaa on kovin paljon, niin lasketaan vähän ulos, mutta se on tehtävä aina soittamisen ajalla, ettei vähintäkään seisahdusta eli muuta häiritsevää ääntä synny.”¹⁴⁵

Martin Paulin Harmonikkakoulun sisältö: Yksirivisellä harmonikalla: 1. Vårt land. / Maamme (Pacius) 2. Merimiesten laulu 3. Sång ur Orpheus i Underjorden (Offenbach) 4. Du gamla du friska (Svensk Folkvisa) 5. Vals ur Den Ondes Besegrare 6. Savolaisten laulu 7. Teuffel Marsch (Suppé) 8. Ur Boccacio (Suppé) 9. Polka Mazurka (Lumbye) 10. Morgenblätter-Vals (Strauss) 11. Vals (Du, Du liegst mir im Herzen) 12. Kaiser Marsch 13. Fader Berg (Bellman) 14. Aria ur op. Rigoletto (Verdi) 15. Ambos Polka 16. Vid en källa (Ehrström) 17. Så lunkom vi, etc. (Bellman) 18. Tuoll' on mun kultani 19. Serenad (Wetterling) 20. Ur sköna Helena (Offenbach) 21. Vintern rasat ut	22. Hvila vid denna källa (Bellman) 23. Morgonhymn (Abt) 24. Finnarnes marsch i trettiåriga kriget / Suomalaisten marssi kolmenkymm. vuot. sodassa 25. Rheinländer Polka / Saksan Polkka 26. Vals les Roses (Metra) 27. Hvem är som ej vår broder minns? (Bellman) 28. Mandom mod och morske män 29. Mazurka (Strauss) 30. Honkain keskellä 31. Champagne Vals 32. Saetergjentens Söndag (Ole Bull) 33. Den röda Sarafan (Rysk Folkvisa) 34. Galopp öfver stock och sten Kaksirivisellä harmonikalla: 35. Tyrolaren och hans barn 36. Der kleine Postillon 37. Galopp ur "Muntra Fruarna" 38. Tyroler Chör ur Den ondes besegrare 39. Home Sweet Home (Skottsk Folkvisa) 40. Lorelei 41. Vals (Lanner) 42. Française ur Storhertiginnan af Geroldstein (Offenbach)
--	--

Paul numeroi yksirivisen harmonikan diskanttipuolen näppäimet siten, että ylin näppäin (matalin ääni) sai numeron 1 ja alaspäiset näppäimet numerot 2, 3 jne. Kaksirivisen soittimen näppäinrivit Martin erotti kirjaimilla I (sisäriivi/inre) ja Y (ulkorivi/ytte). Paljesuunnan hän merkitsi siten, että mikäli näppäinnumero oli aika-arvon päällä, soitettiin se työntöpalkeella ja mikäli numero oli aika-arvon alla, soitettiin se vetopalkeella. Sävelmien aika-arvot oli myös merkitty ja mukailivat normaalia nuotinkirjoitustapaa.

¹⁴⁵ Paul 1885, 3.

Harmonikkakoulun myynnin ja jakelun Martin hoiti pääosin itse. Tärkeänä ostajakuntana olivat varmasti omat oppilaat, mutta lisäksi Martin mainosti koulua kymmenissä sanomalehdissä.¹⁴⁶ Omien myyntikanavien lisäksi julkaisu oli myynnissä ainakin Wesanderin ja Emil Hagelbergin kirjakaupassa Tampereella ja S. Leffkowitschillä Vaasassa.¹⁴⁷

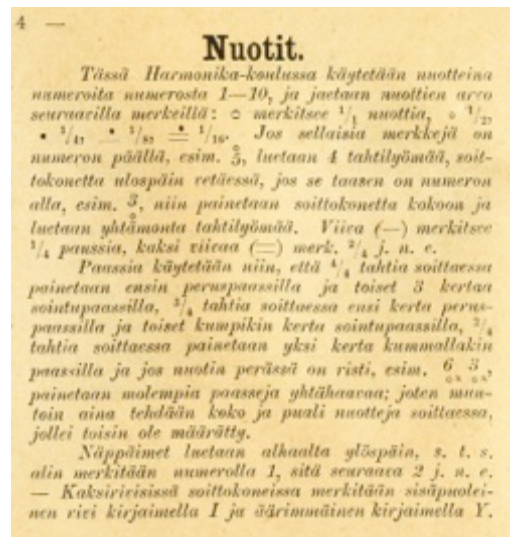
Ensimmäisen harmonikkakoulun hyvien kokemusten perusteella Martin päätti julkaista 1880-luvun lopulla vielä toisenkin harmonikkakoulun. Sopivaa opetusmateriaalia oli kasautunut vuosien varrella ja uuden julkaisun myyminen toi tarpeellista lisätuloa kasvavalle perheelle.

Martin mainosti uuden harmonikkakoulun toista viikkoa jo marraskuussa 1889. Ilmoituksien mukaan ”Uusi Harmonika Koulu” piti ilmestymän joulukuun 1. päivänä, ja Martin julkaisi omia mainoksia useissa sanomalehdissä.¹⁴⁸ Julkaisu ei luultavasti ilmestynyt vielä tuolloin, vaan puolitoistavuotta myöhemmin, toukokuussa 1891. Martin pyysi vuoden 1889 mainoksissaan lähettämään kirjan hinnan 2 mk postimerkkeinä ja tilauksia varmasti myös saapui. Koska julkaisua ei ennakkomaksusta huolimatta kuulunut, tunsu esimerkiksi H. Janhonen Keski-Suomesta itsensä syystäkin petetyksi ja kirjoitti aiheesta yleisönosastolle:

”Kappaleen ennen joulua ilmoitti hra M. Paul Viipurista toimittamaansa uutta käsiharmonian oppikirjaa tilattavaksi. Mainitun kirjan lupasi hän lähettää tilaajille viime kuun alussa, jos vaan tilausta seuraa kirjan hinta postimerkeissä. Luullen miehen sanojen olevan totta tein minäkin tuon tilauksen ja lähetin kirjan hinnan postimerkeissä Viipuriin. Vaan turhaampa olen saanut odottaa. Kirjaa ei kuulu, tokko tuleekaan, ja liekki koko mies enää Viipurissa, koskapa ei ole mainitun kirjan ilmestymisestä kuulunut mitään. Lieneeköhän monikin harmoniansoiton oppikirjan tilaaja antanut hra M. Paul’in petkuttaa itseänsä? Olen asian ottanut puheeksi syystä, etteivät muut enää lähetteleisi rahoja mainittua kirjaa vasten. Pyyntöni olisi myös, että ”Viipurin Sanomat” ottaisivat tämän kirjoituksen – ehkäpä siten saisi tiedon siitä, onko mainittu herra vielä Suomessa? Jyväskylässä 20.1.1890. H. Janhonen”¹⁴⁹

Arvoitukseksi jää, saavuttiko hra Janhosen pyyntö koskaan Martinia ja saiko hän harmonikkakoulunsa sen lopulta ilmestyttyä. Vuonna 1890 harmonikkakoulun asiat olivat kokonaan sivussa, ja Martin keskittyi uuteen harmonikkaansa ja konsertoiti ahkerasti.

Toukokuun 17. päivänä vuonna 1891 ilmestyi vihdoinkin uutinen *Viipurin Sanomissa*, jonka mukaan ”Uusi parannettu teos M. Paulin harmonikka koulusta” oli ilmestynyt. Koulua oli mahdollista tilata itse tekijältä, ja lisäksi se oli myynnissä muutamissa kirjakaupoissa ja

Kuva 18. Harmonikkakoulun teoriaosuus.

¹⁴⁶ Ks. Tammerfors Aftonblad 01.05.1885; Tampereen Sanomat 07.05.1885; Tampere 29.04.1885; Wasa Tidning 01.11.1885; Vasabladet 08.07.1885; Waasan Lehti 08.07.1885; Borgåbladet 06.05.1885; Uusi Suometar 06.05.1885; Åbo Underrättelser 07.11.1885; Finland 11.06.1885; Hämäläinen 16.05.1885; Uleåborgs Tidning 18.07.1885; Oulun Lehti 22.07.1885; Kaiku 22.07.1885; Suupohjan Työmies 23.10.1885; Hufvudstadsbladet 08.10.1886; Karjalatar 30.09.1887; Savo 27.05.1885.

¹⁴⁷ Ks. Tampere 02.05.1885; Tampereen Sanomat 25.04.1885; Vasabladet 09.05.1885.

¹⁴⁸ Ks. Suomi 16.11.1889; Hufvudstadsbladet 17.11.1889; Åbo Tidning 17.11.1889; Uusi Suometar 17.11.1889; Vasabladet 20.11.1889; Lounas 22.11.1889; Keski-Suomi 26.11.1889; Savo 07.12.1889; Björneborgs Tidning 19.11.1889; Aamulehti 19.11.1889.

¹⁴⁹ Keski-Suomi 21.01.1890.

liikkeissä Viipurissa, Turussa ja Helsingissä.¹⁵⁰ Lehti-ilmoitusten mukaan julkaisu sisälsi uutta ohjelmistoa, kuten mm. *Savon rautatien marssi*, *Den lilla Fiskarflickan*, *Mandoline Polka*, *Venetsian karnevaalit* ja muita tanssikappaleita. Näitä samoja kappaleita Martin esitti myös itse omissa konserteissaan.

Paulin toista harmonikkakoulua ei ole toistaiseksi löytynyt ja on todennäköistä, että julkaisu ei laajasta mainostuksesta huolimatta koskaan ilmestynytäkään. Mikäli nuottivihko joskus löytyy, voidaan palata sen tarkempaan sisältöön ja siihen, jatkoiko Paul kouluaan ensimmäisen julkaisun mukaisella tabulatuurisysteemillä.

3.2.7. Harmonikkakorjausta ja –välitystä

Soittamisen, opettamisen ja kaikkien muiden sivutoimiensa lisäksi Paul oli Ruotsissa asuessaan ilmeisesti perehtynyt myös harmonikan korjauksiin ja teki niitä välillä sivutoinaan. Helsingissä asuessaan vuosina 1881–1882 Paul julkaisi useampaan kertaankin lehti-ilmoituksia, jossa kertoi ottavansa vastaan harmonikkakorjauksia. Vuonna 1883 hän korjasi harmonikkoja ja harmooneja Jyväskylässä yhdessä C. Krüllin kanssa, maaliskuussa 1885 olivat vuorossa Tampereen harmonikat ja toukokuussa 1887 korjaustöitä tehtiin Viipurissa.¹⁵¹

Paul ei koskaan ollut varsinainen harmonikkakauppias, mutta hänellä oli muutamina vuosina myynissä kaksiriviä harmonikkoja.¹⁵² Paulin konserttitoiminnan huippuaikana harmonikkakauppa kävi Suomessa jo vilkkaana, mutta markkinoinnissa ei kuitenkaan käytetty Paulin tunnettavuutta hyväksi. Ainoan poikkeuksen teki tamperelainen Victor Söderlund, joka vuonna 1884 käytti Paulin nimeä harmonikkatehtaan tuotteiden suosittelijana.¹⁵³

Paulin itsensä käyttämien instrumenttien tarkemmat yksityiskohdat tulevat luultavasti jäämään epäselviksi, koska itse soittimia ei ole säilynyt jälkipolville. Joitakin päätelmiä voidaan kuitenkin tehdä niistä tiedoista, joita valokuvien, sanomalehdistön ja harmonikkakoulun osalta on saatavissa.

Birgit Kjellströmin mukaan Paul otti käyttöön jo 1870-luvulla yhdessä muusikkojen Tauscheckin ja Blauensteinerin kanssa samanäänisen kromaattisen 4–5-rivisen bassojärjestelmän, joka noudatti kvinttiympyrää.¹⁵⁴ Ilmeisesti tämä bassosysteemi jäi ainakin Martinin kohdalta kokeiluksi, sillä myöhemmin sen käytöstä ei löydy mitään tietoja.

Martin Paulista otetun valokuvan (Kuva 1) perusteella voidaan päätellä, että hän vielä 1880-luvulla käytti konserttisoittimenaan diatonista kaksirivistä harmonikkaa. Harmonikkakoulun teknisen sisällön ja ohjelmiston perusteella voidaan olla myös varmoja, että hän soitti myös yksirivistä harmonikkaa. Siitä, käyttikö hän yksi- ja kaksirivisten lisäksi myös muita soittimia konserttisoittimena voidaan olla montaa mieltä.

Elokuussa 1880 Paul ilmoitti sanomalehti Tapiossa saapuvansa Pietarista uuden soittimen kanssa.

¹⁵⁰ Ks. Wiipurin Sanomat 17.05.1891; Karjalatar 02.06.1891; Östra Finland 01.06.1891; Fredrikshamns Tidning 01.10.1892; Wiipurin Sanomat 24.05.1891; Aura 20.05.1891; Hufvudstadsbladet 01.06.1892; Hufvudstadsbladet 08.05.1892; Folkwännen 09.09.1892; Aura 02.06.1892.

¹⁵¹ Ks. Borgåbladet 01.10.1881; Hufvudstadsbladet 11.04.1882; Keski-Suomi 15.08.1883; ¹⁵¹ Tammerfors Aftonblad 31.03.1885; Ilmarinen 10.05.1887.

¹⁵² Ks. Hufvudstadsbladet 30.12.1881; Folkwännen 01.11.1883; Hufvudstadsbladet 06.03.1884.

¹⁵³ Aamulehti 24.12.1884.

¹⁵⁴ Kjellström 1976, 151.

”Allekirjoittanut, joka Pietarista taas on tänne saapunut uuden soittokoneen kanssa, soittaa Paviljongissa Sunnuntaina Elokuun 8 p:nä kl 8-9 välillä ja tanssimusiikkia aina 12 asti.”

”Undertecnad, som från S:t Petersburg åter andändt hit med nytt instrument, utförer MUSIK uti Paviljongen Söndagen den 8 Augusti från kl. 8-9, sedan Dansmusik till kl. 12 e.m.”¹⁵⁵

Ilmoitus on tulkittavissa niin, että Martin on hankkinut nimenomaan Pietarista uuden soittimen, mutta toisaalta ilmoitus voi olla pelkkä mainos siitä, että hän on juuri käynyt Pietarissa uuden soittimensa kanssa. Tästä soittimesta ei ole löytynyt muita tietoja.

Heinäkuussa 1890 Paul ilmoitti tulevansa Hämeenlinnan puistoon esiintymään uudella kaiken kattavalla, täydellisellä ”fulständigt” harmonikallaan.¹⁵⁶ Syyskuun lehti-ilmoituksesta selviää, että kysymyksessä on uudelleen suunniteltu ”konstruerad” kolmerivinen harmonikka.¹⁵⁷ Kysymyksessä oli ilmeisesti harmonikkatehtaan uudesta tuotteesta, ja jo lokakuussa 1890 Paul ilmoitti Viipurissa ottavansa vastaan tilauksia kyseisestä soittimesta.¹⁵⁸

Soitin oli todennäköisesti semitoninen kolmerivinen, jossa diskanttipuolella on 33 näppäintä ja bassopuolella 13 näppäintä.

3.2.8. Lopuksi

Martin Paul kuoli rauhallisesti kotonaan toukokuun 18 päivänä 49 vuoden ja 11 kuukauden ikäisenä ja hänet haudattiin Viipurin Ristimäen hautausmaalle. Vaimon lisäksi suremaan jäivät kuusi alaikäistä lasta. Taiteilija Martin Paul ei kuitenkaan kuollut unohdettuna harmonikkamestarina, vaan kuolema uutisoitiin sanomalehdistössä ympäri maata, ja vielä myöhemminkin vuoden aikana kuolleiden merkkihenkilöiden listassa.¹⁵⁹

Helsingissä ilmestynyt sanomalehti *Aftonbladet* kirjoitti M. Paulin kuolinuutisessa seuraavasti:

”Natten mor förgårdagen afled i Viborg plötsligt musikern M. Paul i en ålder af närmare 50 år. Den aflidne var bördig från Holstein, och hade i flere års tid vistats i Finland och senast varit bosatt i Viborg. Äfven här i huvudstaden vistades herr P. under olika tidrymder, gifvande dels lektioner i ackordionspel, dels anställande konserter och soarér, vid hvilka han lät höra sitt ackordion. Herr P. var för öfrigt en gladlynt och godhjärtad personlighet.”¹⁶⁰

Sanomalehdistön välityksellä Martin Paulista piirityy pidetty, ahkera ja monipuolinen taiteilijapersoonana – oman aikakautensa freelancer-muusikko, joka

Kuva 19. Martin Paulin kuolinilmoitus, Östra Finland 19.05.1893.

¹⁵⁵ Tapio 07.08.1880.

¹⁵⁶ Hämäläinen 12.07.1890.

¹⁵⁷ Borgåbladet 24.09.1890.

¹⁵⁸ Östra Finland 18.10.1890.

¹⁵⁹ Ks. Östra Finland 19.05.1893; Östra Finland 20.05.1893; Kotkan Sanomat 27.05.1893; Tampereen Sanomat 26.05.1893; Wasa Tidning 25.05.1893; Vasabladet 24.05.1893; Wuoksi 24.05.1893; Keski-Suomi 23.05.1893; Turun Lehti 23.05.1893; Åbo Underrättelser 21.05.1893; Hufvudstadsbladet 21.05.1893; Päivälehti 20.05.1893; Nya Pressen 20.05.1893; Östra Finland 19.05.1893; Tampereen Uutiset 24.05.1893; Tammerfors Aftonblad 23.05.1893; Uusi Suometar 21.05.1893; Hufvudstadsbladet 31.12.1893; Åbo Underrättelser 30.12.1893; Östra Finland 03.01.1894; Aura 05.01.1894; Aura 09.01.1894.

¹⁶⁰ Aftonbladet 20.05.1893.

vaivattomasti taipui erilaisiin työtehtäviin aina simatynnyreiden avajaisjuhlista¹⁶¹ omiin soolokonsertteihin.

Suomen vuosiensa aikana 1879–1893 Martin Paul esiintyi yli 450 kertaa konserteissa, tanssitilaisuuksissa, puistoissa ja muissa julkisissa tilaisuuksissa (Liite 4). Niiden lisäksi hän esiintyi myös monissa tilaisuuksissa, joista ei ole jäänyt lehtimainintoja. Miksi Paulin ura koki silti 1900-luvulle tultaessa täydellisen unohduksen? Julkisuuden tai esilläolon puutetta ei nykyajan mittapuun mukaan voida esittää syyksi. Omaan aikakauteensa nähden poikkeuksellinen suuri määrä, yli 1600 kpl omia ja muiden laatimia lehti-ilmoituksia muodostavat pohjan, jota kautta vielä tänäkin päivänä on mahdollista seurata Paulin musiikillista toimintaa 1880-luvulla.

Ahkerasta konsertoinnista ja opetustoiminnastaan huolimatta Paul ei ehkä kuitenkaan koskaan noussut laajemman yleisön tietoisuuteen. Vaikka hän järjesti rahvaallekin suunnattuja tansseja, kansankonsertteja ja folk-konsertteja, hänen toimintansa keskittyi kuitenkin kahviloihin, ravintoloihin, puistoihin ja muihin konserttipaikkoihin, missä vain pienehkö yleisö tapasi käydä. Myös ahkera lehti-ilmoittelu ei tuonut suurempaa julkisuutta, sillä rahvas ei juurikaan lukenut sanomalehtiä, eikä varsinkaan ruotsinkielisiä, joissa Paulin ilmoitukset suurimmalta osaltaan julkaistiin.

Paulin konserteissa esittämä ohjelmisto saatettiin mieltää rahvaan keskuudessa liian taiteelliseksi ja sen vuoksi yleisömäärät jäivät monin paikoin vähäisiksi, vaikka konserttien lopuksi Paul useasti tarjoili tanssimusiikkia. Vaikka hänen uransa Suomessa oli erittäin vakuuttava jo pelkkien konserttien määrällä mitattuna, se jäi hänen varhaisen kuolemansa vuoksi lyhyeksi, ainoastaan 14 vuoden pituiseksi.

Nykyisen tiedon valossa Paulia voidaan kiistatta pitää ensimmäisenä suomalaisena konsertoivana harmonikansoittajana. Silti omana aikanaan häntä saatettiin pitää enemmän osana ulkomailta saapuneita viihdyttäjäjoukkoja, kuin suomalaisena taiteilijana ja pedagogina. Paul ei tietävästi koskaan myöskään säveltänyt musiikkia, eikä äänilevytoiminta ollut vielä syntynyt, joten nämäkään säveltaiteen myöhäisemmän historian kannalta tärkeät osa-alueet eivät tuoneet hänen taitojaan tietäväksi jälkipolville.

Martin Paulin elämästä ja urasta voidaan kuitenkin yksinkertaistettuna todeta, että hän oli oman aikakautensa monilahjakuus ja ehdoton taituri harmonikansoitossa. Hänellä oli ehkä myös visio siitä, mihin kaikkeen harmonikka tulee tulevaisuudessa taipumaan ja sitä ajatusta hän seurasi tinkimättömästi.

4. Harmonikka ja kansan sivistäminen

4.1. Harmonikka 1800-luvun järjestäytyneen sivistystoiminnan kourissa

Suomalainen yhteiskunta järjestäytyi 1800-luvun loppupuoliskolla moniin kansan sivistystä edistäviin liikkeisiin. Kansanvalistusaatteen vanavedessä

Kuva 19. Väinö Hämäläisen maalaus viulupelimanni Elias Tallarista vuonna 1907.

¹⁶¹ Åbo Underrättelser 30.04.1880.

syntyivät suuret massaliikkeet, kuten raittius- ja nuorisoseurat, työväenyhdistykset ja vapaapalokunnat. Myös monet musiikkia edistävät yhteisöt, kuten kuorotoiminta ja soittokunnat järjestäytyivät. Tämän laajamittaisen kansalaisjärjestäytymisen yhteydessä harmonikka ja kansanvalistus eivät kuitenkaan kohdanneet. Monet järjestöt ryhtyivät toiminnassaan sen sijaan ohjailemaan, mihin suuntaan esimerkiksi kansanmusiikin kehityksen pitäisi suuntautua. Myös perinteen aitous ja aitouden häviäminen koettiin järjestöissä vakavaksi uhaksi. Harmonikka ei uutena soittimena luonnollisestikaan täyttänyt aitouden tunnusmerkkejä millään tasoilla, vaan soitin ja sen edustama uusi populaarikulttuuri nimettiin monelta osin negatiivisen kehityksen alkulähteeksi.

Harmonikalle syntynyt negatiivisen kehityksen leima peilautui myös kansanmusiikin tutkimukseen vielä pitkälle 1900-luvulle. Tutkijat eivät juurikaan olleet kiinnostuneita tallentamaan vanhojen kanteleensoittajien, viulupelimannien tai puhaltajien taitamaa musiikkia harmonikalla, vaan kiinnostuksen kohteena oli ainoastaan heidän osaamansa ”aito” kansanmusiikki, jota esitettiin aidoilla kansansoittimilla, kuten kanteleilla, viuluilla ja klarineteilla.

4.2. Nuorisoseuratoiminta sekä maakuntien laulu- ja soittojuhlat

Kansansivistysliikkeistä ehkä vahvimaksi muodostui 1800-luvun lopulla Nuorisoseuraliike. Sen toiminta 1800-luvun loppupuolella vaikutti osaltaan myös siihen, että harmonikkaa alettiin parjata yhä enemmän. Harmonikka ja siihen olennaisena osana liittynyt nuorison tapa viettää vapaa-aikaa ei sopinut siihen kansan sivistämisen kuvaan, mitä nuorisoseuraliike ajoi. Harmonikkaa pidettiin myös yleisesti syypäänä maakuntien musiikkiharrastuksen rappioon. Viulupelimannit, klarinetin- ja kanteleensoittajat olivat hylänneet esi-isensä ihanteet ja tuoneet tilalle rämisevän harmonikan.

Harmonikka valtasi entistä enemmän tilaa myös nuorisoseurojen järjestämistä iltamista ja muista juhlista, missä tarvittiin tanssimusiikkia. Tähän tilanteeseen puututtiin varsinkin Etelä-Pohjanmaalla hyvin tiukasti. Sanomalehti Pohjalaisen mukaan Etelä-Pohjanmaan nuorisoseura piti tammikuussa 1900 historiallisen kokouksen, jossa se päätti kieltää harmonikan käyttö seuran kaikissa iltamatilaisuuksissa. Harmonikan sijaan seura päätti ruveta käyttämään ainoastaan viuluja ja viulupelimanneja, silloin kun musiikkia tarvitaan.¹⁶²

Nuorisoseuraliikkeen parissa toimivat ihmiset alkoivat 1800-luvun lopussa kirjoittaa yhä vakavampaan sävyyn paitsi harmonikan, niin myös tanssin turmeltavasta vaikutuksesta nuorisoon. Aiheesta kirjoitettiin myös tammikuussa 1898 otsikolla ”Mille kannalle on nuorisoseuran asetettava tanssin suhteen”:

”Turkin voi nykymuotista tanssia kunnollisesti puolustaa terveydelliseltä ja taiteelliselta kannalta. sillä vaikea on käsittää, miten yhtämyötäinen pyöriminen ja töpisteleminen edistäisi tereyttä, sievistäisi liikkeitä ja ryhtiä. Päinvastoin on se hyvin yksipuolista ja täysiaikaisille hassunkurista voimisteluliikettä, joka on monelle synnyttänyt etupäässä hiestymisen ja vilustumisen tähden taudin ja jouduttanut ennen aikaiseen hautaa. Sivumennen sopinee vielä huomauttaa, että nykyiset maalaisten tanssit ovat syrjäyttäneet kaunisäänisen viulun ja ottaneet sijaan tuon räikeä-äänisen porsasten vinkumista muistuttavan harmonikan, joka ei myöskään kauneuden aistia lisää.”¹⁶³

Maassamme 1800-luvun lopulla järjestetyt laulu- ja soittojuhlat olivat niitä tilaisuuksia, missä musiikki- ja laulukulttuurin yleisesti hyväksytyt ihanteet voitiin tuoda näyttävästi esille. Juhlat

¹⁶² Pohjalainen, 27.01.1900.

¹⁶³ Vaasan Sanomat, 14.01.1898.

olivat ennen kaikkea järjestäytyneen kuoro- ja torvisoittotoiminnan esittelytilaisuuksia, mutta mukaan mahtuivat myös yksittäiset viulu- ja kantelepelimannit. Laulujuhlien ohjelmaan kuuluivat myös olennaisesti kilpailut, joissa kuorojen tai soittokuntien taitoja punnittiin. Kilpailusarjoja oli luonnollisesti myös viuluille ja kanteleille, mutta harmonikkaa kilpailuihin ei hyväksytty.

”Jos kunnollisen laulun ja soiton harrastus on missään lamautuneena, niin on se ainakin E-Pohjanmaalla. Siellä on saastaiset raittilaulut ja hirveä ”paljespelin” repiminen, joita aina kuulee, kun nuorisoa vaan on liikkeellä, pilannut kansan sävel-aistin niin, että on toisin paikoin varsin vaikea saada enää parempaa musiikkia toimeen.”¹⁶⁴

Etelä-Pohjanmaalla suomenkieliset ylioppilaat kokoontuivat ensimmäisen kerran vuonna 1897 pohtimaan maakunnan musiikillista kehitystä. Oulun ilmoituslehden mukaan he päättivät järjestää laulu- ja soittojuhlat” edistääkseen kotipaikkansa henkistä kehitystä”.¹⁶⁵ Ensimmäiset eteläpohjalaiset laulu- ja soittojuhlat järjestettiin Nurmossa vuonna 1899, sillä edelliselle vuodelle suunnitellut Lapuan laulujuhlat olivat peruuntuneet. Nurmon juhlista saatujen hyvien kokemusten pohjalta juhlat päätettiin järjestää uudestaan heti seuraavana vuonna.¹⁶⁶ Monituhantinen yleisö kokoontui 4.-5. heinäkuuta 1900 laulu- ja soittojuhlilla Seinäjoen tehtaan saarella. Juhlien yhtenä ohjelmanumerona yleisö lauloi yksinäisesti maisteri Heikki Klemetin johdolla virren Jumala ompe linnamme.¹⁶⁷ Klemetti oli jo edellisenä vuonna valittu Seinäjoen juhlien järjestelytoimikunnan puheenjohtajaksi.¹⁶⁸ Juhlien varsinaisen juhlapuheen piti maanviljelijä J. Jouppi. Puheessaan Jouppi piti maakunnan musikaalista ja soitannollista tasoa jopa maan huonoimpana:

”Vaan meidän esi-isämme eivät ole osanneet laulaa; ne eivät ole kanteletta soittaneet. Ja siksi me olemme jälessä laulannassa ja soitannassa, kenties kaikista muista maakunnista maassamme. Ainut paikkakuntamme vanhemman polven soittokone, viulu, joka perintönä olisi sietänyt meille seurata, sekin on vaihtunut tuohon korvia särkevään harmonikkaan, joka kansamme rahvaan nuorison soitannollista aistia tyydyttäen on muodostumaisillaan kansallissoittimeksemme.”¹⁶⁹

4.3. Harmonikka maaseudulla ja kaupungeissa

Soraäänistä huolimatta harmonikan suosio vain lisääntyi. Lähes jokaisen soitinta havittelevan oli mahdollista hankkia peli, sillä harmonikkoja myyviä soitinliikkeitä oli lähes joka kaupungissa. Lisäksi harmonikkoja saattoi ostaa myös pienemmistä maalaispuodeista ja huutokaupoista. Harmonikalla oli kohtalaisen helppo oppia soittamaan eikä hintakaan muodostunut esteeksi. Harmonikka oli mukana kaikessa, mitä juhliiva suomen kansa teki niin maaseudulla, kuin kaupungeissa.

”Markkinat viime keskiviikkona eivät eronneet entisistä muuta kuin niillä kävijäin lukumäärän suhteen. Näitä oli näetten nyt runsaammin, kuin edellisinä vuosina ainakin. Ylipäättään näyttää siltä kuin olisivat markkinamme vaan nuorison juhlia. Hymyhuulin mosuten omenia ja rinkeleitä tulvailevat nuoret tytöt ja miehet pitkin katuja, viimemainitut valitettavasti useinkin viinasta hoiperrellen, kiroillen, kiljuen, porokelloja häälyttäen ja

¹⁶⁴ Oulun Ilmoituslehti, 10.01.1897.

¹⁶⁵ Oulun Ilmoituslehti, 10.01.1897.

¹⁶⁶ Rantanen 2013, 250.

¹⁶⁷ Kokkola, 07.07.1900.

¹⁶⁸ Rantanen 2013, 250.

¹⁶⁹ Kokkola, 07.07.1900.

harmonikoita kiduttaen. Rähinä on hirveä; tuskin luulisi enää olevankaan kristillisestä maasta.”¹⁷⁰

Harmonikka ei ollut vain maaseutuväestön huviväline, vaan yhtälailta soitin kulki satamakaupunkien nuorison mukana.

”Kun matkustavainen noin 10 vuotta takaperin tuli kesällä pääkaupunkiin, sai hän nähdä keskellä päivää joukoittain kaartilaisia ja merimiehiä sekä n. k. ”vapaapäivän viettäjiä” kaduilla, kuulla heidän kuutavan ja hoilottavan, ilman että heitä siitä häirittiin, kun heitä oli niin paljon. Ja jos sattumalta illalla ohjasi askeleensa jollekin syrjäkadulle, sai kuulla pian yhden ja toisen talon avonaisesta akkunasta juopuneiden miesten ja naisten laulua, pianon rämpytystä, harmonikan sorakielistä soinnutusta ja lasien kilinää.”¹⁷¹

4.4. Kansan ”balalaikka” ja ”loiskasvi”

Harmonikkaa parjattiin 1800-luvun lopulla monista eri syistä ja monin eri sanakääntein. Suomalaisten suhtautuminen harmonikkaan jakautuu yhä selvemmin kahteen joukkoon. Sivistyneistön inho soitinta kohtaan syvenee samalla, kun kansa rakastaa harmonikkaa entistä enemmän. Nouseva kansallismielisyys vaikutti siihen, että harmonikka ja venäläisyys liitettiin yhteen entistä yleisemmin.

Soittimen äänellinen rajallisuus vaikutti myös epäilemättä siihen, että monet tunnetut kappaleet saivat soittajien käsissä uuden yksinkertaisemman sävelmuodon ilman kromaattisuutta. Myös bassopuolen rajoittuneisuus yksinkertaisti merkittävästi kappaleiden harmonioita.

”Onhan meidänkin kansallamme uutukainen, kansalliseksi pyrkivä soittokone, joka uhkaa, noudattaen russakoiden jälkeä, idästä länteen, loata kansamme koko musikaalisen aistin, niinkuin sen edelläkävijät ovat loanneet pirttimme. Minä tietysti tarkoitan tuota pahan hengen keksintää paletta, harmonikkaa, eli balalaikkaa, joksika sitä myöskin, vaikka väärin, sanotaan ja jota jälkimmäinen nimi selvästi ilmaisee tuon palkeen kotopaikan. Voiko ajatella mitään katalampaa kidutuskonetta! Ei, ellei mahdollisesti laivojen vihellys- ja Verkkomatalan usvaluikkari. – Säilyttääkseni siuluni tasapainon, en rupea sitä sen tarkemmin kuvaamaan. Mikä sen on niin yleiseksi tehnyt? Ei muu kuin helppous oppia soittamaan sitä ja mukavuus kuletaa sitä matkassaan. Kun meidän verevät, iloiset renkipoikamme iltasin lähtevät kyläilemään, niin riippuahan joka toisen kädessä tämä viheliäinen pale ja toinen kamalampi sävellys toisen peräistä raikuu ilmoille. Miltä kuuluu ”Savolaisten laulu”, miltä ”Porilaisten marssi” näitten drubadurien kämmenissä? Useinkin on aivan mahdotonta tuntea ne samoiksi lauluiksi. – Sitä tämän soittokoneen säestyksellä yhtään laulua voi laulaa eikä ole tapana laulaakaan. – Tuo kone on, paitse muuta sen tuottamaa vahinkoa, myöskin tappanut laulunhalun.”¹⁷²

Soittimen näennäinen yksinkertaisuus ja aloittamisen helppous vaikuttivat osaltaan taas siihen, että monet pelimannit, joilla oli jo jonkin muun soittimen soittotaito, pystyivät omaksumaan harmonikan perusperiaatteet varsin nopeasti. Ilman aiempaakin soittotaitoa harmonikasta pystyi tuottamaan selkeitä säveliä, kun vastaavasti edes välttävän äänen tuottaminen viulusta tai klarinetista vaati huomattavasti enemmän harjoitusta.

¹⁷⁰ Rauman Lehti, 30.09.1882.

¹⁷¹ Aamulehti, 13.06.1890.

¹⁷² Uusi Suometar, 17.12.1899.

”Tulemme sitten eräsen kohtaan, joka kaipaa parannusta kansamme soitannolliseen aistiin ja kasvatukseen nähden. ”Sivistyksen” tuomaa ovat epäilemättä n. k. pussipelit eli harmonikat, joiden arkipäiväistä ääntä nykyään kuulee kaikkialla, missä vaan liikkuu. Tämä soittokone näkyy tulleen erittäin rakkaaksi ajanvietoksi kansamme nuorisolle. Sen hankkii jokainen, ken suinkin kynnelle kykenee. Ennen olkoon huonompi takki rengin yllä, kuin ilman harmonikkaa – sitä perus-aatetta moniaalla hartaasti noudatetaan. Niimpä onkin vähitellen tämä soittokone tullut niin yleisesti käytäntöön, että se on suureksi osaksi tieltään tunkenut viulunkin, joka vielä pari vuosikymmentä sitten oli kaikkialla käytännössä. Entiseen aikaa, eikä siitä vielä aivan pitkä olekaan, löytyi kansan keskuudesta tiheässä miehiä, jotka olivat saavuttaneet melkoisen kätevyuden viulun soitossa. Oli myös paljon klarinetin puhaltajia. Harmonikkaa silloin tuskin tunnettiinkaan. Nyt on, kuten olemme huomauttaneet, suhde aivan päinvastainen. Tätä suinkaan ei voi sanoa miksiäkään edistysaskeleeksi ja senvuoksi olisi asia korjattava.”¹⁷³

Sivistyneistön suurena huolenaiheena oli myös kansan soittotaidon katoaminen, kun kanteleen, viulun ja klarinettien taiturit ottivat myös harmonikat käteensä.

”Seurustelutilaisuuksissa harjotetaan myöskin soittoa. Sillä alalla on meillä päässyt juurtumaan sangen harmillinen loiskasvi. Se on ”palalaikan” eli käsiharmonikan soittaminen. Sitä ei rämpytä ainoastaan kaupunkien työläisnuoriso, se on jo maaseuduillekin sangen laajalle levinnyt. Sitä sen kehnompaa ja sopimattomampaa soitinneuvoa voisi suomalainen käteensä ottaa. Kyllä vanhat esi-isämme, jotka hellä-äänistä kanneltaan helskyttelivät, kauhistuivat, jos kuulisivat, että moinen soittokone nyt on heidän jälkeläistensä majoissa ilon virittäjänä. Kyllä he huudahtaisivat: ”Heretkätte, heittäkätte, luokatte, lopettakatte! Pois vetehen viskatkätte, aaltoihin upottakatte!” Ja kyllä se olisi viskattava pois Suomen nuorison käsistä. Kannel, viulukko vai sitra olisi sijalle saatava, sitä emme pyri nyt ratkaisemaan. Kunkin soittaminen vaatii enemmän harjotusta ja taitoa kuin käsiharmonikan soitto. Mutta helppoutta ja mukavuutta vain katsotaa, silloin on parasta ettei soittoa allenkään harjoteta. Epäpuhtailla sävelillään ja äitelällä äänivärillään turmelee käsiharmonikka perin pohjin sävelaistin, eikä sen melu vähimmästäkään määrästä sovi suomalaiseen kansallisuusluonteeseen.”¹⁷⁴

Tunnetuimman ja lainatuimman harmonikkaa vastustavan artikkelin otsikolla ”Bränn dragharmonikorna” kirjoitti vuonna 1907 musiikintutkija Otto Andersson (1879-1969) Finsk Musikrevy –lehdessä. Andersson oli Ahvenanmaalla syntynyt monipuolinen ja arvostettu kansatieteilijä, tutkija, kansanmusiikin kerääjä, säveltäjä ja musiikkikriitikko, joka ei kirjoituksessaan peitellyt suhdettaan harmonikkaan. Andersson oli myös juuri perustanut edellisenä vuonna 1906 suomenruotsalaisen kansankulttuurijärjestö Bragen ja toimi yhdistyksen puheenjohtajana.

”Men dragharmonikan är folkmusikens största fiende! Dragharmonikan tillintetgör hela folkets musikaliska anlag, ödelägger gehöret och drager ned den musikaliska smaken.” (Mutta harmonikka on kansanmusiikin suurin vihollinen. Harmonikka hävittää koko kansan musikaaliset taipumukset, tuhoaa kuulon ja vetää alas musikaalisen maun.)¹⁷⁵ ”Dansen ej efter falska dragharmonikors skrän! Köp dem ej! Hys dem ej i edra hem! Bränn dem!” (Älkää tanssiko kavalien harmonikkojen rääkynän mukaan. Älkää ostako niitä. Älkää pitkö kodeissanne. Polttakaa ne!)¹⁷⁶

¹⁷³ Waasan Lehti, 08.03.1893.

¹⁷⁴ Uusi Suometar, 02.08.1900.

¹⁷⁵ Finsk musikrevy, 01.01.1907, 20.

¹⁷⁶ Finsk musikrevy, 01.01.1907, 21.

Musikrevyn artikkeli julkaistiin pian sellaisenaan myös useissa ruotsinkielisissä sanomalehdissä, joten Anderssonin viesti harmonikan turmiollisuudesta meni perille ainakin ruotsinkielisen sivistyneistön ja Brage-yhdistyksen parissa toimivien keskuudessa.¹⁷⁷ Suomenkielisessä lehdistössä artikkelia ei kuitenkaan noteerattu, joten kirjoituksen vaikutus suomenkieliseen väestöön ja nuorisoseuratoimintaan oli huomattavasti pienempi.

Anderssonin kirjoitusta voidaan kuitenkin laajemmin tarkasteltuna pitää jatkumona siihen harmonikan vastaiseen kirjoitteluun, joka oli syntynyt jo 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä. Toki kirjoituksen painoarvo oli toinen, kun sen esitti musiikkipiireissä arvostettu tutkija. Anderssonin esittämä pelko kansan musiikkimaun katoamisesta, aidon kansanmusiikin häviämisestä ja ylipäättänsä inho harmonikkaa kohtaan olivat kuitenkin tulleet sanomalehtikirjoituksissa tutuiksi muiden kirjoittajien toimesta jo vuosikymmeniä aikaisemmin.

5. Johtopäätökset

5.1. Harmonikka ja muut mekaaniset soittolaitteet uutena äänimaisemana

Harmonikka voidaan jo 1830-luvulta lähtien liittää osaksi uutta urbaania ja vierasta äänimaisemaa, joka syntyi Keski-Euroopasta alkaneen teollisen soitinrakentamisen myötä. Harmonikan kanssa uutta äänimaisemaa loivat samaan aikaan markkinoidut ja yleistyneet soittorasiat ja muut mekaanis-automaattiset soittolaitteet. Yleisiä 1800-luvun jälkipuoliskolla markkinoituja koneita olivat esimerkiksi Ariston, Polyphunion, Symphonion ja Herophon -merkkiset automaattisoittimet. Yhteistä näille automaattikoneille oli se, että ne toistivat erilliselle metalli- tai pahvilevylle taltioituja kappaleita. Polyphonioissa ja Symphonioissa metallilevylle taltioitu kappale toistui pienten metallikielten välittämänä aivan kuten nykyisissäkin soittorasioissa. Aristoneiden ja Herophonien tuottamat sävelmät olivat äänenlaadultaan hyvin samankaltaisia harmonin, posetiivin tai harmonikan kanssa. Merkittävänä erona oli kuitenkin se, että automaattikoneet toistivat sävelmät puhtaasti kerta toisensa jälkeen, kun taas harmonikassa soittajan itsensä täytyi painaa nappuloita ja siten tuottaa sävelet.

”Harmonikan soittaminen on paljoo helpompaa, kuin esim. viulun ja klarinetin. Siitäpä syystä siihen kykeneekin ken tahansa. Mutta myöskin on se, mikä pahinta, erittäin epämusikaalista ja heikontaa ehdottomasti musiikki-aistia kansassa. Harmonika ääni on yksitoikkoista ja arkipäiväistä ja puuttuu tämmöisestä soittokoneesta tavallisesti puolet äänet, ikä tietysti on ääretön vaillinaisuus. Useinkin kuuleekin otettavan koko änen siinä kohdassa, missä pitäisi olla puoli ääntä. Kun korva sietää tämmöistä mielivaltaisuutta ja hutiloimista, niin todistaa se, että harmonikka turmelee kaiken musiikkiaistin kansassa, jonkavuoksi se olisi hyljättävä. Sanomme siis, että harmonikka on erittäin ikävä ilmaus kansan soitannollisissa harrastuksissa, jonkavuoksi sitä on ruvettava vastustamaan. Sitävastoin on viulua tyrkytettävä nuorten kansanmiesten käsiin ja heitä kehoitettava sitä huvipaikoissaan soittelemaan. Eihän se ole edellistä kalliimpikaan.”¹⁷⁸

5.2. Harmonikka ja kulttuurin muutos 1800-luvulla

1800-luku oli kehityksen ja uusien aatteiden vuosisata monilla eri alueilla. Eurooppalainen teollistuminen ja yleinen populaarikulttuurin synty olivat ne kaksi päätekijää, jotka vaikuttivat eniten myös harmonikan leviämiseen Suomessa. Keski-Euroopassa syntyneen uuden

¹⁷⁷ Ks. Hufvudstadsbladet, 28.01.1907; Fritt Folk, 28.01.1907; Veckobladet, 02.02.1907; Jakobstad, 06.02.1907; Åland, 06.02.1907; Wasa-Posten, 08.02.1907; Borgåbladet, 09.02.1907.

¹⁷⁸ Waasan Lehti, 08.03.1893.

yritteliäisyyttä ihannoivan porvariston ja heidän luoman sarja- ja massatuotannon myötä mekaanisten soittolaitteiden tarjonta ja kauppa laajeni kaikkiin nopeasti Euroopan kaikkiin maanosiin, myös Suomeen. Massatuotannon ansiosta teollisesti tuotettuja soittimia pystyttiin myymään erittäin halvalla, jolloin myös köyhällä talonpoikaisväestöllä oli varaa hankkia niitä.

Kaupungistuminen ja teollistuminen synnyttivät kansalle kokonaan uuden elämäntavan, kun työ ja vapaa-aika eriytyivät yhä selkeämmin. Lisääntyvä vapaa-aika puolestaan synnytti tarvetta kokonaan uudelle populaarikulttuurille vanhan sivistyneistön kulttuuriharrastusten rinnalle. Uusi varietee-, teatteri- ja viihdytyskulttuuri loivat pohjaa vähitellen myös uuden soittokoneen, harmonikan käytölle.

Maaseudun talonpoikaisväestön keskuudessa harmonikka nousi nopeasti suureen suosioon sen halvan hinnan ja matalan aloituskynnyksen myötä. Ympäri Suomea kattavan myyntiverkoston johdosta soittimen hankintakynnys oli myös hyvin matala.

5.3. Harmonikka, Suomen kansallissoitin

-tähän pohdintaa kansallissoittimista (kantele/harmonikka)

5.4. 1800-luvun harmonikat museoissa ja yksityissä kokoelmissa

Historiallisia 1800-luvun harmonikkoja on soittimen suosiosta ja yleisyydestä huolimatta säilynyt Suomessa yllättävän vähän. Syitä tähän on varmasti monia. Soittimet olivat käytössä useilla sukupolvilla vuosikymmenien ajan ja halvan hankintahinnan vuoksi niiden säilyttämistä ja korjaamista ei pidetty tärkeänä. Ajan kuluessa epäkuntoisilla harmonikoilla ei enää pystytty soittamaan, ja vähitellen ne joko heitettiin roskakasaan tai unohdettiin ullakoille. Harmonikkoja ei myöskään 1900-luvun alkupuolella pidetty vielä sellaisina esineinä, joilla olisi ollut kovinkaan suurta museoarvoa. Ensimmäisenä varsinaisena harmonikkojen kerääjänä voidaan pitää tutkija Erkki Ala-Könniä, mutta hänen keräystyönsä alkoi vasta 1950-luvulla.

Kuva 20. Yksirivinen harmonikka Climax. Brinkens museum, Malax.

Kuva 21. Yksirivinen harmonikka. Yksityiskokoelma, Pedersöre.

Historiallisia harmonikkoja löytyy nykyään Kansallismuseon lisäksi maakunta- ja kotiseutumuseoista, Mekaanisen musiikin museosta Varkaudesta, Suomen Harmonikkamuseosta Sysmästä sekä yksityisiltä keräilijöiltä. Kokoelmat ovat kuitenkin

painottuneet uudempiin kromaattisiin soittimiin, mutta joukossa on soittimia myös 1800-luvulta.

5.5. 1900-luvulle tultaessa

Harmonikan tuleminen osaksi 1800-luvun populaarikulttuuria on nähtävissä kuitenkin vasta alkusoirotoksille kehitykselle, joka lopulta 1900-luvun lopulla toi harmonikan koko kansan hyväksymäksi ja arvostamaksi instrumentiksi ja jonka taitajat ovat nykyään kansainvälisestikin arvostettuja.

LIITTEET

Liite 1.

Sanomalehdissä ilmoittaneet harmonikkojen korjaajat Suomessa vuosina 1869–1900.

Paikkakunta	Vuosi	Verstas/korjaaja	Osoite	Mitä korjataan	Viite
Hammarland, Ahvenanmaa	1892	Karl A. Rosander		Harmooneiden rakentaminen. Pianojen, harmooneiden ja harmonikkojen korjaus ja viritys.	¹⁷⁹
Helsinki	1892	Ernst Schneevoigt	Pieni Roobertinkatu 9	Messinkipuhaltimet, viulut, soittorasiat, harmonikat	¹⁸⁰
Helsinki	1880	Osbergin kelloseppäverstas		Kellot ja harmonikat	¹⁸¹
Helsinki	1880	Fackman		Harmonikat ja muut soittimet	¹⁸²
Helsinki	1883-1887	Nimetön	Trekanten 7	Harmonikat, herophonit, clariphonit, aristonit.	¹⁸³
Helsinki	1886	L. Sirkkanen		Harmonikat	¹⁸⁴
Helsinki	1886	W. Backström		Harmonikat	¹⁸⁵
Helsinki	1887	Fortepiano- & Möbelfabriken, J. A. Bask	Annankatu 3	Pianon ja harmonikan vitykset, huonekalujen korjaukset	¹⁸⁶
Helsinki	1890	Pietarilainen Harmonio-tehdas	Unioninkatu 26	Harmonikoita, viuluja, kitarreja, aristoneja, herofoneja, sekä Fis-Harmonioita.	¹⁸⁷
Helsinki	1890-1893	Soitinrakentaja K. Wasström	Gengatan 11	Pianot, harmoonit, harmonikat, posetiivit, soittorasiat ja kielisoittimet.	¹⁸⁸
Helsinki	1891-1892	J. Matuschevskij	Simonkatu 6 (1891) Erikinkatu 22 (1892)	Kitarat, viulut, harmonikat, harmoonit, aristonit ja herofonit.	¹⁸⁹
Helsinki	1894	B. Ridzevsky	Humbleberg 5	Harmonikat, aristonit, soittorasiat ja kaikenlaiset musiikki-instrumentit.	¹⁹⁰
Helsinki	1894	Frans Galinis	Simonkatu 10	Aristonit, herophonit, kitarat ja harmonikat.	¹⁹¹
Helsinki	1900	Elof Fransson	Pieni Roobertinkatu 13	Harmoonit, harmonikat.	¹⁹²
Kotka	1899	K. E. Lovin	Villa nro 8, talo nro 1.	Harmonikat.	¹⁹³
Kuopio	1890	Kelloseppä Johan Partanen		Tasku- ja seinäkellot, harmonikat.	¹⁹⁴
Lahti	1900	Juho Koskinen		Kellot, harmonikan kielet ja viritys.	¹⁹⁵
Leppävirta	1891	Wilh. Piispanen	Konnuslahti	Urkuharmoonien rakentaminen ja korjaus. Käsiharmonikkojen korjaus.	¹⁹⁶
Mikkeli	1894	Arnt Purhonen		Rautasepän työt, harmonikan kielet.	¹⁹⁷

¹⁷⁹ Åland, 15.06.1892.

¹⁸⁰ Hufvudstadsbladet, 18.03.1892.

¹⁸¹ Hufvudstadsbladet, 04.02.1880.

¹⁸² Helsingfors Dagblad, 18.11.1880.

¹⁸³ Ks. Hufvudstadsbladet, 10.07.1883; Hufvudstadsbladet, 18.12.1887.

¹⁸⁴ Folkwännen, 23.02.1886.

¹⁸⁵ Folkwännen, 22.12.1886.

¹⁸⁶ Helsingfors Dagblad, 30.08.1887.

¹⁸⁷ Uusi Suometar, 14.12.1890.

¹⁸⁸ Ks. Hufvudstadsbladet, 18.03.1890; Hufvudstadsbladet, 08.10.1892; Hufvudstadsbladet, 19.03.1893.

¹⁸⁹ Ks. Hufvudstadsbladet, 19.07.1891; Uusi Suometar, 05.06.1892.

¹⁹⁰ Hufvudstadsbladet, 03.02.1894.

¹⁹¹ Hufvudstadsbladet, 27.06.1894.

¹⁹² Hufvudstadsbladet, 02.07.1900.

¹⁹³ Kotkan Uutiset, 12.03.1899.

¹⁹⁴ Savo, 09.12.1890.

¹⁹⁵ Uusimaa, 12.11.1900.

¹⁹⁶ Uusi Savo, 03.10.1891.

¹⁹⁷ Mikkeli, 15.12.1894.

Oulu	1898	Kustu Tuhkanen	K. Winstenin talo	Harmonikat.	198
Pori	1887	Harmooninrakentaja Ev. Ekman		Harmoonit, harmonikat.	199
Pori	1888	Kelloseppä Emil Modén		Kellot, ompelukoneet. Myös harmonikan kielet ja torvien osat.	200
Pori	1892	Fr. Keilhack		Pianot, harmoonit ja harmonikat.	201
Savonlinna	1877-1887	August Erfwing		Silmälasit, harmonikat, ompelukoneet, soittoasiat.	202
Savonlinna	1894	Seppämestari K. G. Sorjonen		Ompelukoneet, harmonikat.	203
Tammisaari	1900	P. Fransson		Harmoonit ja harmonikat. Myös viritys.	204
Tampere	1888-1894	Fr. Granqvist		Harmonikat.	205
Turku	1883	H. Stenvik		Harmonikat, myös opetus.	206
Turku	1884	Nimetön	Linnakadun talo nro 73A	Säkipelit.	207
Turku	1886-1897	A. Palmroos	Amiraaliteetinkatu	Harmonikkojen korjaus ja rakentaminen. Myös esiintymiset.	208
Turku	1887	Nimetön	Kerttulinkatu 11	Harmonikat.	209
Turku	1893	M. Virtanen	Käsityöläiskatu 26	Harmonikat.	210
Turku	1897	J. R. Lahtinen	Humalistonkatu	Harmonikat, myös uudet kielet.	211
Vaasa	1883	M. Seidel		Harmonikat.	212
Vaasa	1883	Rob Virtanen		Harmooneiden myynti ja harmonikkojen korjaus.	213
Vaasa	1885	Emil Weber		Käsiharmonikat.	214
Vaasa	1886	Fr. Keilhack		Harmoonit, harmonikat, posetiivit.	215
Vaasa	1889	Wilhelm Sjöberg		Harmonikat, myös uudet kielet ja palkeet.	216
Vaasa	1891	Muusikko R. Scholz		Harmoonit, pianot, soittoasiat, aristonit, harmonikat. Myös pianon viritykset.	217
Viipuri, Vaasa, Helsinki, Pori, Rauma	1869-1897	C. Krüll		Harmonikat	218
Viipuri	1888	D. Myllynen		Kellot, ompelukoneet, lamput, harmonikat.	219
Viipuri	1893	Kelloseppä J. Kosonen	Wiklundin kivikartano	Kellot, harmonikat.	220

Liite 2.

Harmonikoista käytetyt nimitykset sanomalehdistössä 1858-1900.

¹⁹⁸ Kaiku, 16.03.1898.

¹⁹⁹ Björneborgs Tidning, 27.08.1887.

²⁰⁰ Lounas nro. 49, 23.06.1888.

²⁰¹ Björneborgs Tidning, 04.11.1892.

²⁰² Ks. Savonlinna, 28.04.1877; Savo, 30.07.1887.

²⁰³ Savonlinna, 14.12.1894.

²⁰⁴ Västra Nyland, 16.01.1900.

²⁰⁵ Ks. Aamulehti, 31.12.1888; Aamulehti, 04.08.1894.

²⁰⁶ Åbo Underrättelser, 06.08.1883.

²⁰⁷ Ilmarinen nro. 113, 27.09.1884.

²⁰⁸ Ks. Aura, 23.03.1886; Sanomia Turusta, 26.01.1887; Sanomia Turusta, 19.05.1888; Sanomia Turusta, 10.05.1889; Sanomia Turusta, 21.08.1890; Sanomia Turusta, 12.12.1893; Sanomia Turusta, 01.03.1896; Sanomia Turusta, 17.01.1897.

²⁰⁹ Sanomia Turusta, 08.02.1887.

²¹⁰ Sanomia Turusta, 08.03.1893.

²¹¹ Uusi Aura, 05.09.1897.

²¹² Wasa Tidning, 31.08.1883.

²¹³ Wasa Tidning, 25.09.1883.

²¹⁴ Waasan Lehti, 12.12.1885.

²¹⁵ Wasa Tidning, 05.10.1886.

²¹⁶ Wasa Tidning, 19.05.1889.

²¹⁷ Wasa Tidning, 04.12.1891.

²¹⁸ Ks. Wiborgs Tidning, 09.10.1869; Rauman Lehti, 22.09.1897; Vasabladet, 10.03.1880; Hufvudstadsbladet, 17.11.1888; Hufvudstadsbladet, 27.04.1890; Björneborgs Tidning, 18.07.1890; Westra Finland, 04.11.1891; Rauman Lehti, 28.09.1892; Rauman Lehti, 05.12.1894; Rauman Lehti, 22.09.1897.

²¹⁹ Wiipurin Sanomat, 03.11.1888.

²²⁰ Wiipurin Sanomat, 01.02.1893.

<i>Suomenkieliset lehdet:</i>	<i>Ruotsinkieliset lehdet:</i>
Harmonikka ²²¹ Harmonika ²²² Concertina ²²³ Accordeon ²²⁴ Sirmakka ²²⁵ Scharmakka ²²⁶ Säkipeli ²²⁷ Säkipilli ²²⁸ Harmoonika ²²⁹ Käsiurku ²³⁰ Käsiharmonikka ²³¹ Käsiharmoonika ²³² Harmonika-peli ²³³ Virsseli ²³⁴ Hanuri ²³⁵ Taljankka ²³⁶ Vetopeli ²³⁷ Pelipussi ²³⁸ Pussipeli ²³⁹ Paljepeli ²⁴⁰ Paljespeli ²⁴¹ Peli-harmonikka ²⁴²	Harmonika ²⁴³ Concertinos ²⁴⁴ Handharmonika ²⁴⁵ Accordion ²⁴⁶ Accordeon ²⁴⁷ Accordion Tremola ²⁴⁸ Acordion ²⁴⁹ Dragharmonika ²⁵⁰ Drag-Harmonika ²⁵¹ Dragspel ²⁵² Accordien ²⁵³

²²¹ Tampereen Sanomat, 23.02.1875.

²²² Aamulehti, 11.11.1890.

²²³ Hämäläinen, 27.07.1866.

²²⁴ Tapio, 28.11.1874.

²²⁵ Karjalatar, 10.11.1876.

²²⁶ Wuoksi, 22.02.1890.

²²⁷ Tampereen Sanomat, 16.09.1882.

²²⁸ Aura, 23.09.1890.

²²⁹ Savo, 21.11.1882.

²³⁰ Aura, 11.01.1883.

²³¹ Uusi Suometar, 08.07.1885.

²³² Päivälehti, 01.09.1890.

²³³ Savo, 12.01.1883.

²³⁴ Savonlinna, 01.05.1884.

²³⁵ Östra Finland, 26.06.1885.

²³⁶ Wiipurin Sanomat, 29.12.1888.

²³⁷ Uusi Suometar, 23.08.1888.

²³⁸ Lounas, 14.11.1888.

²³⁹ Savo, 20.12.1888.

²⁴⁰ Waasan Lehti, 12.11.1888.

²⁴¹ Pohjalainen, 18.07.1890.

²⁴² Wiipurin Sanomat, 14.05.1890.

²⁴³ Finlands Allmänna Tidning, 27.03.1850.

²⁴⁴ Helsingfors Tidningar, 26.05.1858.

²⁴⁵ Finlands Allmänna Tidning, 10.12.1858.

²⁴⁶ Helsingfors Dagblad, 16.01.1862.

²⁴⁷ Hufvudstadsbladet, 08.05.1892.

²⁴⁸ Hufvudstadsbladet, 17.12.1868.

²⁴⁹ Hufvudstadsbladet, 06.05.1887.

²⁵⁰ Hufvudstadsbladet, 15.12.1874.

²⁵¹ Åbo Underrättelser, 19.10.1884.

²⁵² Östra Finland, 11.08.1880.

²⁵³ Folkwännen, 14.02.1884.

Liite 3. Harmonikkoja myyneet liikkeet ja kauppiat 1858-1900

Paikkakunta	Vuodet	Liike / kauppias	Osoite	Harmonik kamerkki	Kaupan yleinen myyntivalikoima	Harmonikan valmistusmaa	Hinta	Rivimäärä	Viite
Elimäki	1900	T. Uschanoffin jälkeläiset			Rauta- ja sekatavaraa, harmonikkoja.			2 - 3	254
Eurajoki	1898	Kauppa- ja Meijeriliike			Vaate- ja ruokatavaraa, hevostarvikkeita, harmonikkoja.				255
Hamina	1888-1890	A. Elfving			Vaatetavaraa, harmonikoita				256
Hamina	1890	Alexander Karpoff			Harmonikoita.				257
Hamina	1891	S. Kontinen & Bruse			Harmonikoita.	Englanti		2	258
Hamina	1891	A. W. Meyer			Harmonikoita.	Englanti			259
Hamina	1898	Rob Bruse			Harmonikoita.				260
Hamina	1891	Hanssons konkursmassa	Saviniemi		Vaate- ja taloustavaraa, harmonikoita.				261
Hamina	1894-1896	R. Schigin & Muravjeff			Vaatetavaraa, kaksinkertaisia harmonikkoja.				262
Hamina	1895	Alfred Lagerbom			Vaatetavaraa, koruja, lamppuja harmonikkoja ja viuluja.				263
Hamina	1896	Juho Häkkänen			Kirjasarjoja, polkupyöriä, ompelukoneita, harmonikkoja.				264
Hamina	1898	J. F. Hein			Lamppuja, harmonikkoja.			Useita malleja	265
Heinola	1891	Niilo Helander			Vaatetavaraa, kenkiä, sateenvarjoja, harmonikkoja.	Saksa			266
Heinola	1892	Alex Saxberg			Lankoja, kankaita, harmonikkoja, rakennustarvikkeita.				267
Helsinki	1858-1890	Beuermann's Musikhandel	Rotkirchska stenhuset	Imperial (1889)	Viuluja, alttoviuluja, selloja, kitaroita, concertinoja, huiluja klarinetteja (1858) Viuluja, alttoviuluja, huiluja, klarinetteja, kitaroita, käsiharmonikoita (1858).		80 kop. – 30 rub. (1858) 2 – 18 rub. (1865) 6 – 72 mk (1865)		268
Helsinki	1864	Frenckell & Sons			Harmonoita, harmonikoita (Accordion).		7 mk 20 p –		269

²⁵⁴ Östra Nyland, 21.11.1900.

²⁵⁵ Rauman Lehti, 15.11.1898.

²⁵⁶ Ks. Fredrikshamns Tidning, 24.10.1888; Haminan Sanomat, 19.12.1890.

²⁵⁷ Haminan Sanomat, 27.09.1890.

²⁵⁸ Haminan Sanomat, 02.10.1891.

²⁵⁹ Haminan Sanomat, 09.10.1891.

²⁶⁰ Haminan Sanomat, 17.11.1898.

²⁶¹ Fredrikshamns Tidning, 19.12.1891.

²⁶² Ks. Haminan Sanomat, 16.10.1894; Haminan Sanomat, 29.12.1896.

²⁶³ Haminan Sanomat, 31.12.1895.

²⁶⁴ Aamulehti, 01.03.1896.

²⁶⁵ Haminan Sanomat, 15.09.1898.

²⁶⁶ Jyränkö, 24.04.1891.

²⁶⁷ Jyränkö, 18.03.1892.

²⁶⁸ Ks. Helsingfors Tidningar, 26.05.1858; Finlands Allmänna Tidning, 10.12.1858; Helsingfors Dagblad, 04.10.1865; Helsingfors Dagblad, 25.11.1865.

							90 mk		
Helsinki	1868	Therese Höijer	Norra Esplanadgatan 39		Harmonikkoja.		olika priser		270
Helsinki	1882	Bokhandel	”nära Långa bron”		Kirjakauppatavaraa, harmonikoita, metallophoneja.				271
Helsinki	1883	A. Herlin	Aleksanterinkatu 42		Harmonikor.			1 – 2 (1885) ²⁷²	273
Helsinki	1886	Lång & Ståhlberg	Norra Esplanadgatan 41		Viulun- ja kitarankieliä, virityspillejä, viuluja ja –tarvikkeita, accordeons.				274
Helsinki	1887	J. W. Strömmer	Erottaja 8 (1887) Kasarmikatu 48 (1891)		Taulun kehyksiä, harmonikkoja.				275
Helsinki	1887	L. P. Fröberg	Mikaelinkatu 4		Harmonikoita, viuluja.	Saksa			276
Helsinki	1888-1897	A. Melan	Aleksanterinkatu 11	Universal (1892)	Laaja valikoima soittimia ja nuotteja.	Saksa, Englanti (1889)	5 – 150 mk (1888)		277
Helsinki	1897-1898	Helsingfors Nya Musikhandel			Laaja valikoima soittimia ja nuotteja.				278
Helsinki	1889	Th. Holmberg			Harmonikor.				279
Helsinki	1890	Nimi ei tiedossa	Iso-Roobertinkatu 8		Harmonikkoja, viuluja, harppuja. Myös soitinkorjausta.				280
Helsinki	1890	Paradis des Enfants	Wladimirsgatan 2		Leksaker, harmonikor, paraplyer, julgransprydnader, galanterivaror m. m. m.				281
Helsinki	1890	Peterburgska harmonikafabriken	Unionionsgatan 26		Harmonikor, violer, guitarrer, Aristons, herofoner, tyskharmonikor.				282
Helsinki	1890	J. F. Sjöberg	Fredrikinkatu 22	Imperial	Harmonikoita.			1 - 2	283
Helsinki	1892	R. C. Tång	Fjellidalin huvila, I.-Henrikinkatu 15		Vaatetavaraa, kankaita, hattuja, päähineitä, sateenvarjoja, harmonikkoja, kukkaroita, rintaneuloja, nappeja.				284
Helsinki	1891-1893	V. A. Sandström	Nikolaig. 15		Flyglar, pianos, pianos, pianiston, violonceller, violiner, harmonikor.				285

²⁶⁹ Finlands Allmänna Tidning, 05.08.1864.

²⁷⁰ Hufvudstadsbladet, 03.10.1868.

²⁷¹ Helsingfors, 13.01.1882.

²⁷² Hufvudstadsbladet, 17.03.1885.

²⁷³ Hufvudstadsbladet, 10.11.1883.

²⁷⁴ Hufvudstadsbladet, 24.01.1886.

²⁷⁵ Hufvudstadsbladet, 24.12.1887.

²⁷⁶ Uusi Suometar, 08.12.1887.

²⁷⁷ Ks. Nya Pressen, 21.08.1888; Nya Pressen, 30.08.1888; Folkvännen, 12.11.1888; Åbo Tidning, 11.12.1889; Nya Pressen, 29.08.1891; Hufvudstadsbladet, 06.12.1892; Nya Pressen, 06.09.1893; Uusi Suometar, 15.05.1892; Hufvudstadsbladet, 15.03.1894; Päivälehti, 18.04.1895; Hufvudstadsbladet, 04.09.1895; Hufvudstadsbladet, 09.09.1895; Hufvudstadsbladet, 02.05.1896; Hufvudstadsbladet, 25.04.1897; Hufvudstadsbladet, 16.05.1897; Suomalainen, 25.10.1897.

²⁷⁸ Ks. Östra Finland, 17.12.1897; Östra Finland, 09.02.1898.

²⁷⁹ Hufvudstadsbladet, 16.06.1889.

²⁸⁰ Uusi Suometar, 21.06.1890.

²⁸¹ Hufvudstadsbladet, 05.12.1890.

²⁸² Ks. Hufvudstadsbladet, 05.10.1890; Hufvudstadsbladet, 29.12.1890; Hufvudstadsbladet, 03.01.1891.

²⁸³ Uusi Suometar, 07.12.1890.

²⁸⁴ Ks. Uusi Suometar, 15.05.1892; Uusi Suometar, 19.06.1892.

²⁸⁵ Ks. Nya Pressen, 05.05.1891; Hufvudstadsbladet, 21.12.1893.

Helsinki	1891-1896	Axel E. Lindgrens Musikhandel			Violiner, guitarre, Flöjter, clarinetter, jagthorn, harmonikor, barninstrumenter, äkta italienska strängar.				286
Helsinki	1892	Helsingin Työväen Kauppayhtiö, myymälä nro 1	Kansankoti, Sörnääsi		Viuluja, harmonikkoja, kirjoituspöydän mattoa, matrasseja, kapsäkkiä, lakkeja, huiveja ja muuta vaatetavaraa.		2,50 mk ->		287
Helsinki	1894	Nuotti- ja Soittokonekauppa Kantele	Sentraali pasaasi	Imperial	Harmoonikoita.				288
Helsinki	1895	Sundell	Kivikko, Sörnäs		Kelloja, harmonikkoja, sormuksia, soittokoneita, ompelekoneita.				289
Helsinki	1895-1900	K. F. Wasenius	Estnäsg. 5		Scholander-Lutor, guitarrer, mandoliner, zittor, harmonikor, ocarinos.				290
Helsinki	1895-1899	Hagert & Johansson			Suksia, petroleumia, kynttilöitä, ruisjauhoja, liseitä, kapakalaa, villakankaita, lamppuja, harmonikkoja, silakoita.		4 – 50 mk (1899) ²⁹¹		292
Helsinki	1897-1899	M. Baranoff	Berghell 3		Harmonikkoja.				293
Helsinki	1898-1899	Aug. Nordstöm	Lapinlahdenkatu 4		Polkupyöriä, ompelukoneita, Edisonin puhe- ja laulukoneita, tasku-, seinä- ja herätyskelloja, kultasormuksia, harmonikoita, valokuva-albumeita.				294
Helsinki	1898-1900	J. A. Bask, Pianomagasinet	Annegatan 3		Pianiner, harmonier, kanteler, guitarrer, violiner, zittor, mandoliner, polyphoner, harmonikor m. m.				295
Helsinki	1898	P. Jääskeläinen	Lapinlahdenkatu 5		Kahvi- ja teetarjottimia, harmonikkoja, luistimia, kahvia, palasokeria, vehnäjauhoja, riisirynejä, mannaryynejä, luumuja, rusinoita.	Saksa			296
Helsinki	1899	Yleinen välityskauppa, J. A. Huhtala	Yrjönkatu 16		Uusia ja käytettyjä vaatteita, harmonikkoja, polkupyöriä y. m.				297
Helsinki	1900	Binneman	Eerikinkatu 5		Harmonikoita.				298
Helsinki	1900	Helsingfors Nya Musikhandel Fazer & Westerlund	Fabiansgatan 16		Flyglar, pianinos, harmonier, violiner, guitarrer, cellos, mandoliner, harmonikor, munharmonikor.				299
Helsinki	1900	Musikhandel Frans Galinis	Vestra kajen 20		Zittor, mandoliner, gitarrer, violiner, stråkar, simphonions, celesta, ariston, harmonikor.				300
Hämeenlinna	1886	A. Novoschiloff			Harmonikor.	Saksa			301

²⁸⁶ Ks. Nya Pressen, 20.12.1891; Päivälehti, 21.09.1894; Uusi Suometar, 23.10.1895; Savo-Karjala, 28.08.1896; Savo-Karjala, 04.09.1896.

²⁸⁷ Uusi Suometar, 24.05.1892.

²⁸⁸ Uusi Suometar, 26.08.1894.

²⁸⁹ Työmies, 16.11.1895.

²⁹⁰ Ks. Hufvudstadsbladet, 20.11.1895; Hufvudstadsbladet, 12.09.1896; Päivälehti, 24.01.1897; Wasa Nyheter, 04.12.1898; Uusi Suometar, 15.03.1900.

²⁹¹ Borgåbladet, 17.05.1899.

²⁹² Ks. Uusimaa, 03.12.1895; Borgåbladet, 12.09.1896; Borgå Nya Tidning, 02.07.1897; Borgåbladet, 17.12.1898; Borgåbladet, 17.05.1899.

²⁹³ Ks. Työmies, 26.06.1897; Hufvudstadsbladet, 28.07.1899.

²⁹⁴ Ks. Uusi Suometar, 30.01.1898; Työmies, 20.03.1899.

²⁹⁵ Ks. Hufvudstadsbladet, 20.12.1898; Hufvudstadsbladet, 08.04.1899; Hufvudstadsbladet, 03.07.1900.

²⁹⁶ Työmies, 24.12.1898.

²⁹⁷ Työmies nro. 85, 14.04.1899.

²⁹⁸ Uusi Suometar, 13.02.1900.

²⁹⁹ Ks. Hufvudstadsbladet, 04.11.1900; Työmies, 07.12.1900.

³⁰⁰ Hufvudstadsbladet, 18.11.1900.

Hämeenlinna	1889	A. M. Weseloff			Hamekankaita, trikoita, verhoja, liinoja, kahveeta, sokeria, ryynejä, rasvasillejä, kynttilöitä, käsipeliä (karmonikoita), kummikalosseja.				302
Hämeenlinna	1894	K. J. Björkbom			Sukia, kahveita, elintarvikkeita, kynttilöitä, albumeja, luistimia, herätyskelloja, harmonikoita, porsliinitavaroita ja emaljoituja keittoastioita.				303
Hämeenlinna	1895-1897	A. Alopeuksen kirjakauppa			Kalastustarpeita, riippumattoja, krokettipeliä, tapetteja, viuluja, kitarreja, huiluja, klarinetteja, puhallus harmonikkoja, viulunkieliä.				304
Hämeenlinna	1895	K. A. Stenberg			Leninkikankaita, pukukankaita, Kosken sarkaa, harmonikkoja, rukkasia.				305
Hämeenlinna	1895-1896	C. Lindfors			Luistimia, kapakaloja, kynttilöitä, teetä, rasvasilliä, ryynejä, jauhoja, kahvia, sokeria, kummikalossia, harmonikoita.	Saksa			306
Hämeenlinna	1895	Joh. Dahlberg			Risujauhoja, ryynejä, portviinejä, viinejä, harmonikkoja, kynttiläjalkoja.				307
Hämeenlinna	1896	K. D. Wallin	Sittalan haarakauppa		Tasku- ja herätyskelloja, ompelukoneita, harmonikkoja, polkupyöriä, viuluja, urkuharmonia.	Saksa			308
Hämeenlinna	1896	Hämeenlinnan Uusi Paperikauppa	Gadd'in perillisten talo.		Kyniä, musteita, kitarria, sitroja, viuluja, harmonikoita, synfonioita, pianiinoja, flyykeliä, koulutarpeita.				309
Hämeenlinna	1898	Jantusen Paperikauppa		Imperial	Acordeon Harmonikoita, viuluja, kitaroita, sitroja.			1 – 2	310
Hämeenlinna	1898-1899	Carl Lindevall			Käsipeliä (harmonikoita).	Saksa			311
Hämeenlinna,	1899	A. Karen	Sivutoimipiste Turengissa.		Tukki-, justeer- ja klapusahoja, joulukuusen koristeita, valokuva-albumeja, harmonikkoja.				312
Hämeenlinna	1900	J. G. Grön			Käsikoreja, harmonikkoja, jalkineita, lapatossuja.				313
Iisalmi	1890-1892	Uno Vuolevin Kirjakauppa			Kirja-, paperi- ja musiikkikauppa. Kirjoja, paperia, mustetta, kyniä tauluja, vihkoja, harmonikoita, viuluja, kanteleen kielii, imukkeita, valokuvaaraameja. albumia.				314
Iisalmi	1897	Fredrik Tikkanen			Käsi-harmonikoita, halkoja	Saksa			315
Ilmajoki	1890	J. H. Roosin Kirjakauppa	Entinen apteekki-talo		Kirjallisuutta, koulukirjoja ja koulutarpeita, almanakkoja,				316

³⁰¹ Hämläinen, 18.12.1886.

³⁰² Hämläinen, 21.09.1889.

³⁰³ Hämläinen, 19.12.1894.

³⁰⁴ Ks. Hämläinen, 04.05.1895; Hämeen Sanomat, 02.02.1897.

³⁰⁵ Hämeen Sanomat, 26.10.1895.

³⁰⁶ Ks. Hämläinen, 30.11.1895; Hämläinen, 02.05.1896.

³⁰⁷ Hämläinen, 21.12.1895.

³⁰⁸ Hämläinen, 18.01.1896.

³⁰⁹ Hämeen Sanomat, 10.12.1896.

³¹⁰ Hämläinen, 26.01.1898.

³¹¹ Ks. Hämeen Sanomat, 23.04.1898; Hämläinen, 23.09.1899.

³¹² Hämeen Sanomat, 19.12.1899.

³¹³ Hämeen Sanomat, 13.06.1900.

³¹⁴ Ks. Savo, 07.10.1890; Uusi Savo, 02.04.1892.

³¹⁵ Salmetar, 06.11.1897.

³¹⁶ Pohjalainen, 16.12.1890.

					albumia, seurapeliä, harmonikoita, lasten soittimia, leikkikaluja, kortteja.				
Joensuu	1876	H. Piipposen Kirjakauppa			Taulun kehikkoliistoa, käsiharmonikoita eli sirmakoita, tarjottimia.				317
Joensuu	1891	Matti Partanen			Kankaita, vaatteita, elintarvikkeita, kelloja, harmonikoita, rakennustavaraa.				318
Joensuu	1891	O. Lappalainen			Kankaita, vaatteita, harmonikkoja.				319
Joensuu	1895-1899	J. Puhakka			Käsiharmonikoita.	Saksa, Venäjä			320
Joensuu	1898	O. Korhonen			Kummikalosseja, leninkikankaita, huivia, naisten esiliinoja, pöytäliinoja, talvikäsineitä, harmonikkoja, lasi ja porsliinitavaroita.				321
Joensuu	1898	Helsingin Uusi Musiikkikauppa, O. E. Parviainen			Helsingin Uuden Musiikkikaupan ja Faltinin pianokaupan tuotteita, nuotteja, käsiharmonikoita.				322
Jyväskylä	1880-1898	Weilin & Göösin kirjakauppa		Imperial (1895)	Kirjoja, nuotteja, harmonikkoja	Saksa		1 - 2	323
Jyväskylä	1890	K. G. Ahonen			Harmonikkoja, albumia, huopakenkiä, kuivia kaloja, kahvia.	Saksa			324
Jyväskylä	1894	Edv. Juslenius			Liivinauhoja, kureliiviä, virkkuulankaa, sukkia, tomuviihkoja, harmonikkoja, kantoremmejä ja kapsäkkiä.				325
Jyväskylä	1899	Lindeman & Kuitunen			Harmonikkoja, kahvia, sokeria, nisujaauhoja, ryynejä, silakoita, sillejä, suolaa.				326
Kokkola	1886	Aleks. Damström			Käsiharmonikoita.				327
Kotka	1891	G. A. Nordström			Gummi-kalosseja, jalkineita, villasaaleja, liiviä sormikkaita, huiveja, sukkia, trikooliivejä, pitsejä, Iittalan lasitehtaan hiottuja ja puserrettuja teoksia kelloja, viinejä, soittokoneita, käsiurkuja.				328
Kotka	1894	Welins Industri-Magasin			Tyska Harmonikor.	Saksa	2 – 100 mk (1900)	1 – 3	329
Kotka	1897	W. Kallström		Imperial	Skiridskor, kaffe, socker, russin, sveskon, fikon, appelsiner, bakelser, harmonikor.	Saksa			330
Kotka	1897	A. A. Wasiljeff			Klader, sängfilar, kappsäckar, barnleksaker, speglar &				331

³¹⁷ Karjalatar, 10.11.1876.

³¹⁸ Karjalatar, 08.12.1891.

³¹⁹ Karjalatar, 26.05.1891.

³²⁰ Ks. Karjalatar, 27.06.1895; Karjalatar, 22.12.1896; Karjalatar, 14.10.1897; Karjalatar, 30.05.1899.

³²¹ Karjalatar, 01.11.1898.

³²² Karjalatar, 03.11.1898.

³²³ Ks. Päijänne, 07.04.1880; Keski-Suomi, 29.06.1895; Keski-Suomi, 17.09.1898.

³²⁴ Keski-Suomi, 04.12.1890.

³²⁵ Keski-Suomi, 17.05.1894.

³²⁶ Keski-Suomi, 07.03.1899.

³²⁷ Kokkolan Lehti, 08.06.1886.

³²⁸ Kotkan Sanomat, 28.11.1891.

³²⁹ Ks. Kotka, 22.11.1894; Kotka, 13.06.1895; Kotkan Sanomat, 09.01.1897; Kotkan Sanomat, 25.04.1899; Kotkan Sanomat, 17.04.1900.

³³⁰ Kotka, 28.01.1897.

					dragharmonikor, kaffe socker, mjöd, gryner etc.				
Kotka	1899	Viktor Ahlberg			Huopasaappaita, harmonikkoja	Saksa			332
Kristiinankaupunki	1898	Konrad Sundman			Skridskor, isbroddar, löfsågsbräder, alfenidarbeten, symaskiner, lampor, harmonikor, borstar, vinterpaletåer, klädningstyger.				333
Kuopio	1870	Kuopion Kirjakauppa			Kirjakauppatavaraa, harmonikoita		10 – 30 mark.		334
Kuopio	1875-1887	V. Weurlanderin Kirjakauppa (1875) Weurlander & Co (1887)			Viulut, viulutarvikkeet, virsikanteleen kielet, metsästystorvet, harmonikat, huuliharput				335
Kuopio	1877-1897	J. D. Strunck (1877) J. D. Strunckin leski (1884)			Sekatavaraa, vaatteita, harmonikkoja, viuluja, viulunusia, nuotteja.				336
Kuopio	1882	Vivi Nordbergin Kirjakauppa			Kirjoja, hajuvesiä, öljytauluja, harmonikkoja, lankoja.				337
Kuopio	1891	Robert Ronin kauppuuuti			Elintarvikkeita, vaatteita, viinejä, luistimia, harmonikkoja, paperia, hattuja, lakkeja, lamppuja.				338
Kuopio	1891	C. H. Wilénin leski			Vaatteita, leikkikaluja ja harmonikoita				339
Kuopio	1896	Armas Bergroth			Ompelukoneita, polkupyöriä, pyssyjä, kelloja, harmonikoita.				340
Käkisalme	1898	Iivari Partanen			Flyygeleitä, pianoja, viuluja, huiluja, klarinetteja, harmonikkoja, nuotteja.				341
Lappeenranta	1888	E. Gestrin			Käsiharmonikoita	Saksa	10 mk ->		342
Loviisa	1890	Em. Wilén			Gummigaloscher, filtofflor, skinn muffar, mössor, ylledukar, harmonickor, lampor, väffur.				343
Mikkeli	1887-1894	O. B. Blomfelt			Luistimia, lämpömittareita, rahakukkaraita, albumeja, lankoja, villapaitoja, harmonikoita.				344
Mikkeli	1888	A. & A. Antellin kirjakauppa			Bokhandelsartiklar, accordeon stålvaror och korta varor, barnleksaker.				345
Mikkeli	1897	Aksel Pöyry			Harmoonikoita.	Saksa			346
Mäntyharju	1896	S. Ahvenainen	Lihavanpää		Sekatavaraa, harmonikkoja		25 mk ->		347

³³¹ Kotka, 21.10.1897.

³³² Kotkan Sanomat, 30.11.1899.

³³³ Kristinestads Tidning, 15.01.1898.

³³⁴ Tapio, 27.08.1870.

³³⁵ Ks. Tapio, 18.12.1875; Savo, 12.01.1883; Savo, 24.04.1886; Savo, 15.11.1887.

³³⁶ Ks. Tapio, 17.01.1877; Tapio, 09.01.1878; Savo, 27.08.1884; Tapio, 13.01.1886; Savo, 23.09.1890; Uusi Savo, 21.05.1895; Savo-Karjala, 06.03.1896; Uusi Savo, 05.06.1897.

³³⁷ Tapio, 01.03.1882.

³³⁸ Savo-Karjala, 01.04.1891.

³³⁹ Uusi Savo, 21.11.1891.

³⁴⁰ Uusi Savo, 27.02.1896.

³⁴¹ Itä-Karjala, 01.02.1898.

³⁴² Lappeenrannan Uutiset, 18.09.1888.

³⁴³ Östra Nyland, 16.12.1890.

³⁴⁴ Ks. Mikkelin Sanomat, 17.11.1887; Suomi, 01.07.1891; Suomi, 06.08.1892; Mikkeli, 01.09.1894; Mikkeli, 12.12.1894.

³⁴⁵ Mikkelin Sanomat, 12.12.1888.

³⁴⁶ Mikkelin Sanomat, 11.12.1897.

³⁴⁷ 11.02.1896 Mikkelin Sanomat nro. 18.

Oulu	1889	J. Sandström			Pianoja, harmonikkoja				348
Oulu	1889-1892	P. F. Ockenström			Sekatavaraa, harmonikkoja				349
Pietarsaari	1888	Emil Thodén			Sekatavaraa, Accordeon s. k. dragspel				350
Pietarsaari	1896-1900	Alfred Salin			Harmonikkoja				351
Pori	1862-1882	Palanderin Kirjakauppa			Harmonikoita	Saksa			352
Pori	1875	Carl Söderman			Kaksi- ja kolmiäänikertaisia soittimia				353
Pori	1875	C. G. Corell			Suuria harmonikoita				354
Pori	1876	J. Sandholm			Harmonikoita				355
Pori	1885	V. A. Pihl			Harmoonikoita				356
Pori	1887-1890	J. B. Hagner			Harmonikoita				357
Pori	1887	Adolf Allardtin kirjakauppa			Harmonikoita	Saksa			358
Pori	1889-1896	Satakunnan Kirjakauppa		Imperial (1890)	Harmonikkoja	Saksa, Itävalta (1890)			359
Pori	1891	J. H. Hedenström			Harmonikkoja				360
Pori	1894	Reposaaren Kirjakauppa			Harmonikkoja				361
Pori	1898	Satakunnan konttori		Imperial-Ankkuri	Harmonikkoja				362
Porvoo	1889	P. Kœtsch			Harmonikkoja				363
Porvoo	1897-1900	Erik Söderström			Harmonikkoja				364
Raahe	1884	C. A. Svanljung			Harmonikkoja, posetiiveja		20 – 120 mk		365
Raahe	1900	Rossanderin Paperikauppa			Käsiharmoonikoita, huuliharppuja				366
Rauma	1889	Koulukirja- ja Paperikauppa			Harmonikkoja				367

³⁴⁸ 20.11.1889 Oulun Ilmoituslehti nro. 93.

³⁴⁹ Ks. 19.12.1889 Kaiku nro. 147; 03.01.1891 Kaiku nro. 1; 09.12.1892 Kaiku nro. 189.

³⁵⁰ 26.04.1888 Österbottniska Posten nro. 17.

³⁵¹ Ks. 24.04.1896 Svenska Österbotten nro. 31; 27.05.1898 Svenska Österbotten nro. 40; 27.06.1900 Jakobstads Tidning nro. 50.

³⁵² Ks. Porin Kaupungin Sanomia no 29, 19.7.1862; 11.02.1882 Satakunta nro. 12.

³⁵³ 03.07.1875 Björneborgs Tidning no 51.

³⁵⁴ 25.09.1875 Satakunta no 39.

³⁵⁵ 13.12.1876 Björneborgs Tidning nro. 97.

³⁵⁶ 29.07.1885 Satakunta nro. 58.

³⁵⁷ Ks. 17.12.1887 Lounas nro. 100; 09.09.1890 Lounas nro. 69.

³⁵⁸ 02.11.1887 Lounas nro. 87.

³⁵⁹ Ks. 08.06.1889 Westra Finland nro. 46; 01.01.1891 Satakunta nro. 1A; 15.11.1892 Satakunta nro. 136; 26.06.1894 Satakunta nro. 73; 16.04.1895 Satakunta nro. 45; 31.10.1896 Satakunta nro. 127.

³⁶⁰ Ks. 11.11.1891 Westra Finland nro. 88; 11.11.1891 Westra Finland nro. 88.

³⁶¹ 01.03.1894 Satakunta nro. 25.

³⁶² 08.10.1898 Satakunta nro. 118.

³⁶³ 30.11.1889 Borgåbladet nro. 96.

³⁶⁴ Ks. 07.05.1897 Uusimaa nro. 35; 18.03.1898 Uusimaa nro. 22; 29.03.1899 Borgåbladet nro. 24; 23.06.1900 Uusimaa nro. 50.

³⁶⁵ 15.11.1884 Kaiku nro. 92.

³⁶⁶ 11.07.1900 Raahen Lehti nro. 53.

Rauma	1890	A. Rosendahl			Harmonikkoja				368
Rauma	1897	Hagelberg & Bäckman			Käsiharmonikoita				369
Rauma	1897-1900	Walfrid Wikmanin kirjakauppa		Kalben Imperial-Ankkuri (1899)	Harmonikkoja				370
Rauma	1898	Aug. Orell	Kauppakatu 77		Käsiharmonikkoja				371
Savonlinna	1880	J. Salonen			Vaatteita, alkoholijuomia, harmonikkoja	Saksa			372
Savonlinna	1894	Savonlinnan Kirjakauppa		Imperial	Harmonikoita	Saksa			373
Tammisaari	1898	A. F. Lindroos			Harmonikkoja				374
Tampere	1871	J. R. Enqvist			Juustoja, harmonikkoja	Saksa			375
Tampere	1873	Söderlund & Blomberg			Harmonikkoja	Saksa			376
Tampere	1875-1890	Otto Lindberg	Skyttälä		Sekatavaraa, harmonikkoja				377
Tampere	1880	M. Granberg			Rumpuja, harmonikoita, puhallinsoittimia				378
Tampere	1881	Jsr. Enbom			Harmonikkoja, konjakkia				379
Tampere	1883	P. Poutiainen			Accordion, nuotteja				380
Tampere	1883-1899	J. F. Olanin Kirjakauppa			Viuluja, viulun jousia ja varaosia				381
Tampere	1884	Victor Söderlund			Harmonikoita				382
Tampere	1885	Lång & Ståhlbergs filial			Harmonikkoja, viuluja, viulun kieliä.				383
Tampere	1887-1891	Emil Hagelberg			Harmonikkoja				384
Tampere	1887	G. Lindberg			Harmonikoita	Saksa			385
Tampere	1888-1895	Kusto Ojanen			Harmonikkoja				386

³⁶⁷ 10.07.1889 Rauman Lehti nro. 55.

³⁶⁸ 22.10.1890 Rauman Lehti nro. 84.

³⁶⁹ 19.06.1897 Rauman Lehti nro. 49.

³⁷⁰ Ks. 13.11.1897 Rauman Lehti nro. 91; 27.10.1898 Rauman Lehti nro. 122; 27.05.1899 Rauman Lehti nro. 58; 03.06.1899 Rauman Lehti nro. 61; 25.09.1900 Rauman Lehti nro. 110.

³⁷¹ 20.09.1898 Rauman Lehti nro. 106.

³⁷² 04.12.1880 Savonlinna nro. 49.

³⁷³ 07.12.1894 Savonlinna nro. 72.

³⁷⁴ 04.11.1898 Västra Nyland nro. 85.

³⁷⁵ 08.05.1871 Tampereen Sanomat no 19.

³⁷⁶ 21.10.1873 Tampereen Sanomat no 42.

³⁷⁷ Ks. 02.11.1875 Tampereen Sanomat no 44; 29.05.1890 Maamme nro. 64.

³⁷⁸ 29.05.1880 Tampereen Sanomat nro. 43.

³⁷⁹ 18.06.1881 Tampereen Sanomat nro. 48.

³⁸⁰ 18.08.1883 Aamulehti nro. 66 A.

³⁸¹ Ks. 05.11.1883 Uusi Suometar nro. 258; 20.12.1890 Aamulehti nro. 296; 12.04.1892 Aamulehti nro. 85; 25.09.1897 Aamulehti nro. 222; 28.10.1899 Kansan Lehti nro. 101.

³⁸² 23.12.1884 Aamulehti nro. 153.

³⁸³ 27.11.1885 Tammerfors Aftonblad nro. 95.

³⁸⁴ Ks. 25.11.1887 Tampereen Sanomat nro. 139; 11.03.1891 Tampereen Sanomat nro. 30.

³⁸⁵ 10.11.1887 Aamulehti nro. 134.

Tampere	1888	H. Grönlund			Harmonikkoja	Saksa			387
Tampere	1889	Alex Fontell			Harmonikoita				388
Tampere	1889-1900	A. F. Lindstedt			Pellavan siemeniä, siemenohria, tapettia, hattuja, tervaa, harmonikoita	Saksa			389
Tampere	1890	L. K. Kilenius	Kauppatori		Harmonikoita	Saksa			390
Tampere	1897	Karl Willberg			Harmonikkoja ja muita soittimia	Saksa		1 – 2	391
Tampere	1898	Tampereen Uusi Musiikkikauppa	K. P. Ruuskasen kivitalo		Erilaisia soittimia ja nuotteja, harmonikkoja				392
Turku	1870-1885	C. Fr. Lindberg			Harmonikoita				393
Turku	1870-1888	Frenckellska Bokhandel			Harmonikor				394
Turku	1874	Hornborg & Koskinen							395
Turku	1874-1881	A. J. Engman			Harmonikkoja	Saksa, Venäjä			396
Turku	1875	E. J. Calenius							397
Turku	1875	K. G. Lindroos							398
Turku	1876	P. A. Ingbergin leski			Harmonikoita				399
Turku	1876	C. Trapp ja Kumpp.			Harmonikoita	Saksa			400
Turku	1877	G. W. Lindwall			Harmonikkoja	Venäjä			401
Turku	1879-1891	A. W. Jahnsonin kirjakauppa			Harmonikkoja	USA, Ruotsi			402
Turku	1879	A. Rafaroff			Harmonikkoja				403
Turku	1881-1890	J. Th. Åkermannin kirjakauppa			Harmonikkoja				404
Turku	1884	A. W. Mandell			Harmonikoita	Saksa			405

³⁸⁶ Ks. 28.04.1888 Aamulehti nro. 51; 26.10.1895 Aamulehti nro. 249.

³⁸⁷ 01.06.1888 Sampo nro. 1B.

³⁸⁸ 15.11.1889 Tammerfors Aftonblad nro. 91.

³⁸⁹ Ks. 30.11.1889 Aamulehti nro. 143; 15.05.1890 Aamulehti nro. 111; 29.09.1894 Aamulehti nro. 226; 22.06.1895 Aamulehti nro. 142; 02.05.1896 Tampereen Uutiset nro. 69; 30.03.1897 Tampereen Sanomat nro. 50; 05.08.1899 Aamulehti nro. 179; 02.06.1900 Aamulehti nro. 126.

³⁹⁰ 29.11.1890 Aamulehti nro. 278.

³⁹¹ 29.01.1897 Tampereen Uutiset nro. 16.

³⁹² 04.12.1898 Aamulehti nro. 282.

³⁹³ Ks. 05.11.1870 Åbo Underrättelser no 172; 09.05.1885 Sanomia Turusta nro. 106;

³⁹⁴ Ks. 29.10.1870 Åbo Underrättelser no 168; 15.11.1888 Aura nro. 268.

³⁹⁵ 01.08.1874 Åbo Underrättelser no 175.

³⁹⁶ Ks. 28.10.1874 Åbo Underrättelser no 250; 05.11.1881 Sanomia Turusta nro. 130.

³⁹⁷ 26.01.1875 Åbo Underrättelser no 20.

³⁹⁸ 07.07.1875 Åbo Underrättelser no 153.

³⁹⁹ 08.03.1876 Åbo Underrättelser nro. 56.

⁴⁰⁰ 10.06.1876 Sanomia Turusta nro. 45.

⁴⁰¹ 8.12.1877 Åbo Underrättelser nro. 344.

⁴⁰² Ks. 26.06.1879 Åbo Underrättelser nro. 169; 06.03.1884 Aura nro. 28; 22.05.1890 Turun Lehti nro. 59; 09.06.1891 Sanomia Turusta nro. 132.

⁴⁰³ 25.09.1879 Åbo Underrättelser nro. 260.

⁴⁰⁴ Ks. 20.09.1881 Sanomia Turusta nro. 110; 20.02.1890 Åbo Underrättelser nro. 49.

Turku	1884	G. A. Lindholm			Harmonikoita	Saksa			406
Turku	1886-1897	A. Palmroos	Amiraliteetinkatu 5						407
Turku	1886	C. B. Åstberg			Harmonikoita	Saksa			408
Turku	1887-1889	Pianomagasinet	Kauppiaskatu 1		Harmonikkoja				409
Turku	1888	Grönlundin Kirjakauppa			Harmonikoita				410
Turku	1888-1890	J. K. Turkki			Harmonikoita	Saksa, Venäjä			411
Turku	1889	J. F. Sandholm			Harmonikoita				412
Turku	1889	H. F. Granberg			Harmonikoita				413
Turku	1889-1891	K. A. Lundström			Harmonikkoja	Saksa			414
Turku	1890	J. Myllynen			Harmonikkoja				415
Turku	1891	G. A. Helenius			Harmonikkoja				416
Turku	1891	B. G. Jaatisen konkurssipesä			Harmonikkoja				417
Turku	1891	Aug. Himbergin konkurssipesä			Harmonikkoja				418
Turku	1892-1893	Emil Öhmanin kirjakauppa	Kauppatori		Harmonikoita				419
Turku	1892-1893	Larssonin asioimiskonttori	Eerikinkatu 17		Harmonikoita				420
Turku	1894	Julius Bustorff			Harmonikoita				421
Turku	1895-1899	K. G. Stenberg	Venäjän kirkkokatu 20		Harmonikkoja				422
Turku	1896	Karl Lampinen			Käsiharmonikkoja				423
Turku	1897	Lamppu- ja lelukauppa	Braahenkatu		Käsiharppuja				424

⁴⁰⁵ 09.09.1884 Sanomia Turusta nro. 210.

⁴⁰⁶ 04.12.1884 Turun Lehti nro. 142.

⁴⁰⁷ Ks. 23.03.1886 Aura nro. 35; 26.01.1887 Sanomia Turusta nro. 47; 19.05.1888 Sanomia Turusta nro. 115; 10.05.1889 Sanomia Turusta nro. 108; 21.08.1890 Sanomia Turusta nro. 194; 12.12.1893 Sanomia Turusta nro. 290; 01.03.1896 Sanomia Turusta nro. 51; 17.01.1897 Sanomia Turusta nro. 13.

⁴⁰⁸ 09.06.1886 Åbo Underrättelser nro. 154.

⁴⁰⁹ 13.09.1887 Åbo Underrättelser nro. 248 sivu 3

⁴¹⁰ 12.03.1888 Sanomia Turusta nro. 60.

⁴¹¹ Ks. 25.04.1888 Aura nro. 95; 06.04.1890 Åbo Underrättelser nro. 92.

⁴¹² 20.07.1889 Åbo Underrättelser nro. 193.

⁴¹³ 30.11.1889 Sanomia Turusta nro. 281.

⁴¹⁴ Ks. 19.12.1889 Åbo Tidning nro. 345; 18.02.1891 Aura nro. 40.

⁴¹⁵ 12.06.1890 Åbo Underrättelser nro. 156.

⁴¹⁶ 01.12.1891 Turun Lehti nro. 140.

⁴¹⁷ 04.02.1891 Åbo Underrättelser nro. 33.

⁴¹⁸ 02.07.1891 Sanomia Turusta nro. 151.

⁴¹⁹ Ks. 16.02.1892 Sanomia Turusta nro. 38; 03.01.1893 Sanomia Turusta nro. 1.

⁴²⁰ Ks. 09.12.1892 Sanomia Turusta nro. 288; 19.01.1893 Åbo Underrättelser nro. 17.

⁴²¹ 29.09.1894 Aura nro. 114.

⁴²² Ks. 10.12.1895 Åbo Underrättelser nro. 336; 28.06.1899 Uusi Aura nro. 146.

⁴²³ 21.06.1896 Sanomia Turusta nro. 142.

⁴²⁴ 09.05.1897 Uusi Aura nro. 106.

Turku	1899	Max Dörner			Harmonikkoja				425
Turku	1899-1900	J. Augschellerin Soitinkieli ja Soittokonekauppa	Henrikinkatu 1		Harmonikat, harmonikan osat				426
Tyrvää	1897	Tyrvään kirjakauppa			Harmonikkoja				427
Tyrvää	1898	Nestori Teeri			Harmonikkoja				428
Uusikaupunki	1892	Verner Jacobsson			Harmonikoita				429
Vaasa	1866	Reinhold Holmström			Harmonikkoja, viulun ja kitaran kieliä.				430
Vaasa	1875	A. E. Hultin			Harmonikoita		15 – 40 mk		431
Vaasa	1883	Anna Lohse			Harmonikkoja, vaatetavaraa				432
Vaasa	1885	C. A. Sjöberg			Harmonikkoja	USA			433
Vaasa	1886	Emil Asplund			Harmonikoita, hattuja, myssyjä				434
Vaasa	1891	E. Petterson			Urkuharmooneit, harmonikat, kitarat, viulut, sitrat, klarinetit, huilut, trumpetit, rummut, mekaaniset soittorasiat		6 – 50 mk (1891) 5 – 80 mk (1892)		435
Vaasa	1891	Alfred Österblad			Harmonikkoja, sekatavaraa				436
Vaasa	1894	Ivar Hasselblad			Ruoka- ja vaatetavaraa, harmonikkoja				437
Vaasa	1894-1898	Victor Heyno's Bokhandel			Kirjakaupptavaraa, harmonikkoja				438
Vaasa	1895	A. Lassel & Co			Harmonikkoja ym. tavaraa				439
Vaasa	1895	Gustav Svanljungin Sikaaripuoti			Urkuharmooneja, viuluja, kitaroita, soittorasioita, rumpuja, harmonikkoja, sitroja, huiluja ja klarinetteja				440
Vaasa	1897	Aleks. Filander			Harmonikoita ym.				441
Vaasa	1898-1900	Sigfrid Hagert			Harmonikat ankkurimerkillä.				442
Viipuri	1869-1884	Oscar Cloubergin			Viuluja, viulun jousia, kotelaita, kitaroita, kieliä,				443

⁴²⁵ 12.03.1899 Uusi Aura nro. 60.

⁴²⁶ 18.11.1899 Uusi Aura nro. 269; 13.01.1900 Uusi Aura nro. 9.

⁴²⁷ 01.05.1897 Tyrvään Sanomat nro. 10.

⁴²⁸ 01.09.1898 Tyrvään Sanomat nro. 13.

⁴²⁹ 26.02.1892 Uudenkaupungin Sanomat nro. 9.

⁴³⁰ 28.07.1866 Vasabladet no 30.

⁴³¹ 06.11.1875 Vasabladet no 45.

⁴³² 10.02.1883 Vasabladet nro. 12.

⁴³³ 18.10.1885 Wasa Tidning nro. 123.

⁴³⁴ 16.11.1886 Wasa Tidning nro. 136.

⁴³⁵ Ks. 01.12.1891 Wasa Tidning nro. 187; 10.09.1892 Wasa Tidning nro. 142.

⁴³⁶ 06.05.1891 Vasabladet nro. 36.

⁴³⁷ 03.03.1894 Pohjalainen nro. 26.

⁴³⁸ Ks. 18.09.1894 Wasa Tidning nro. 218; 13.03.1896 Wasa Nyheter nro. 61; 30.06.1897 Wasa Nyheter nro. 147; 30.08.1898 Vasabladet nro. 104.

⁴³⁹ 07.12.1895 Wasa Nyheter nro. 0.

⁴⁴⁰ 08.12.1896 Pohjalainen nro. 145.

⁴⁴¹ 06.11.1897 Pohjalainen nro. 131.

⁴⁴² Ks. 13.08.1898 Pohjalainen nro. 96; 31.05.1900 Vasabladet nro. 65.

		kirjakauppa			harmonikkoja				
Viipuri	1870	H. Vächterin soitinliike			Harmonikkoja				444
Viipuri	1876	Ernst Schneevoigt			Messinkiset puhallinsoittimet, käsiharmonikat				445
Viipuri	1887	Basaari	Katarinankatu 63		Albumit, muutokuvaraamit, muistikirjat, lompakot, rahakukkarot, kirjoituskapeneet, onnentoivotuskortit, ikkunavarjostimet, viuhkat, vaasit, neulat, neulatyynyt, henkselit, vyöt, sukat, sukkanauhat, sormikkaat, korsetit, planschetit, kalvosinrenkaat, broschit, kammat, harjat, peilit, väskyt, tekokukat, tupakoimistarvikkeet, korilat, harmonikat, hajuvedet, saippuat, pomadat, japanilaiset ja kiinalaiset teokset, Hampurin ja Havannan sikarit. Viipurin kuvat sekä iso valikoima korutavaroita				446
Viipuri	1878-1879	J. C. Lagerspetzin kirjakauppa			Kirjakauppatavaraa, harmonikkoja (Accordeons)		8 – 75 mk		447
Viipuri	1881	J. Glagau			Harmonikkoja				448
Viipuri	1886	A. Korhonen	Katariinankatu 115		Kirjakauppatavaraa, harmonikkoja				449
Viipuri	1886	Harmooniain tehtailia	Rautatienkatu		Harmooneja, harmonikkoja				450
Viipuri	1887	S. Toth			Harmonikkoja				451
Viipuri	1888	P. J. Pesonen			Pöytä-, katto- ja seinälamppuja, hevosen valjaita, säkkipeliä (harmonikoita), peliharmonikoita				452
Viipuri	1890-1900	I. I. Todder (1890) I. I. Todderin Harmonikkakauppa (1897) Todderin Soittokonekauppa (1900)	Katarinankatu 12 Kalaranta sarja A n:o 6 (sivupiste)	Kalbe (1895)	Harmonikkoja, harmonikan korjausta			1 - 3	453
Viipuri	1892	Hallenbergin sekatavarakauppa	Karjalankatu 8		Sekatavaraa, harmonikoita			1 – 2	454
Viipuri	1892-1894	Osakeyhtiö Alku			Asusteita, kankaita, ruokatavaraa, käsiharmonikoita				455
Viipuri	1896	Emil Sivoris Instrumenthandel			Viuluja, kitaroita, psalmikoneja, kanteleita, sitroja, harmonikkoja, torvisoittimia, flyygeleitä, pianoja,				456

⁴⁴³ Ks. 06.11.1869 Wiborgs Tidning no 87; 27.09.1884 Ilmarinen nro. 113.

⁴⁴⁴ 21.12.1870 Wiborgs Tidning no 101.

⁴⁴⁵ 25.10.1876 Östra Finland nro. 125.

⁴⁴⁶ 27.08.1887 Ilmarinen nro. 100.

⁴⁴⁷ Ks. 12.07.1878 Östra Finland nro. 78; 05.03.1879 Ilmarinen nro. 18; 29.03.1879 Ahti nro. 13.

⁴⁴⁸ 21.12.1881 Östra Finland nro. 147.

⁴⁴⁹ 07.05.1886 Wiipurin Sanomat nro. 70 sivu 1

⁴⁵⁰ 04.08.1886 Wiipurin Sanomat nro. 121.

⁴⁵¹ 14.11.1887 Östra Finland nro. 264.

⁴⁵² Ks. 26.09.1888 Wiipurin Sanomat nro. 223; 14.05.1890 Wiipurin Sanomat nro. 110.

⁴⁵³ Ks. 23.07.1890 Wiipurin Sanomat nro. 167; 02.06.1895 Wiipurin Sanomat nro. 126; 14.06.1896 Wiipurin Sanomat nro. 158; 08.04.1900 Wiipuri nro. 56; 15.07.1900 Wiipuri nro. 136.

⁴⁵⁴ 11.05.1892 Wiipurin Sanomat nro. 108.

⁴⁵⁵ Ks. 09.12.1892 Wiipurin Sanomat nro. 287; 21.01.1894 Wiipurin Sanomat nro. 16.

⁴⁵⁶ 19.12.1896 Östra Finland nro. 296.

					harmooneita.				
Viipuri	1898	R. Faltinin Pianomakasiini, R. E. Westerlund ja Helsingin Uusi Musiikkikauppa	Viipurin asioimistoimisto, Torkkelinkatu 14						457

⁴⁵⁷ 23.02.1898 Wiipuri nro. 44.

Liite 4. Martin Paulin konserttikalenteri vuosina 1879-1893

Pvm.	Klo	Paikka	Paikkakunta	Konsertin nimi	Esiintyjä(t)	Ohjelmisto	Järjestäjä / Allekirjoitus	Pääsymaksu	Yleisö-määrä	Sanoma-lehti
29.8.1879 30.8.1879 31.8.1879	½ 8 e.m.	Societetshusets Salong	Oulu	Soirée på Accordion (Dragspel)	M. Paul	Kuva 1.	M. Paul	1 mk / 50 p.	”hyvin vähäinen” ⁴⁵⁸	⁴⁵⁹
4.9.1879 5.9.1879		Gästgifvaregården	Oulu		M. Paul					⁴⁶⁰
7.9.1879		Gästgifveriets salong	Oulu		M. Paul	Kuva 2.	M. Paul / musikälskare samt stadens musikkapell			⁴⁶¹
9.9.1879 10.9.1879	8 e.m.		Oulu	Circus Madigan	Circus Madigan / M. Paul		John Madigan			⁴⁶²
27.9.1879 29.9.1879		Ernsts hotell	Vaasa	Soirée på accordion (dragharmonika)	M. Paul					⁴⁶³
2.10.1879			Pori	Musikaliska soirée	M. Paul					⁴⁶⁴
5.10.1879	½ 5 j. p.	Kansakoulu-talo / Folkskolans lokal	Kristiinankaupunki	Kansan-Soittajaiset / Folk-Konsert	M. Paul / Kaupungin soittokunta		M. Paul	50 p / 25 p.		⁴⁶⁵
8.10.1879 9.10.1879 10.10.1879	8 e.m.	Hotel Otava	Pori		M. Paul		M. Paul	1 mk / 50 p.		⁴⁶⁶
15.10.1879	½ 8 e.m.	Teater	Hämeenlinna	Föreställning af det berömda Akrobat sällskap	Akrobaattiseura Willey ⁴⁶⁷ / M. Paul					⁴⁶⁸
22.10.1879 23.10.1879	8 e.m.	Societetshuset	Tampere	Aftonunderhållning på accordion eller harmonika	M. Paul med biträde af herrar Korini & Rischard	Kuva 3.	M. Paul	1 mark / 50 penni		⁴⁶⁹
28.10.1879	½ 8 e.m.	Nya Theaterns Café	Helsinki	Musikalisk Soirée	M. Paul					⁴⁷⁰
30.10.1879	½ 8 e.m.	Nya Teaterns Café	Helsinki	Musikalisk Soirée	M. Paul					⁴⁷¹
31.10.1879	8 e.m.	Hotel de Poste	Porvoo	Musikalisk Soirée	M. Paul		M. Paul	1 mk / 50 p.		⁴⁷²

⁴⁵⁸ 30.08.1879 Pohjois-Suomi nro. 69 sivu 1

⁴⁵⁹ 28.08.1879 Uleåborgs Tidning nro. 65 sivu 4

⁴⁶⁰ 04.09.1879 Uleåborgs Tidning nro. 67 sivu 4

⁴⁶¹ 06.09.1879 Oulun Wiikko-Sanomia nro. 36 sivu 4

⁴⁶² 08.09.1879 Uleåborgs Tidning nro. 68 sivu 4

⁴⁶³ 27.09.1879 Vasabladet nro. 77 sivu 2

⁴⁶⁴ 08.10.1879 Björneborgs Tidning nro. 80 sivu 2

⁴⁶⁵ 04.10.1879 Ahti nro. 40 sivu 4

⁴⁶⁶ 08.10.1879 Björneborgs Tidning nro. 80 sivu 1

⁴⁶⁷ 15.10.1879 Hämeen Sanomat nro. 41 sivu 4

⁴⁶⁸ 15.10.1879 Hämmäläinen nro. 82 sivu 4

⁴⁶⁹ 22.10.1879 Tampereen Sanomat nro. 84 sivu 4

⁴⁷⁰ 28.10.1879 Hufvudstadsbladet nro. 251 sivu 4

⁴⁷¹ 30.10.1879 Helsingfors nro. 252 sivu 1

⁴⁷² 29.10.1879 Borgåbladet nro. 86 sivu 2

1.11.1879	8 – 11 e.m.	Nya Teaterns café	Helsinki	Sista Soiréen på Accordion	M. Paul					473
2.11.1879	8 e.m.	Hotel de Post	Porvoo	En Musikalisk Soirée	M. Paul		M. Paul	1 mk / 50 p.		474
6.11.1879	½ 8 eft. midd.	Belvédère	Viipuri	Konsert på Accordion (Dragspel)	M. Paul			1 mk / 50 p.	60-70 ⁴⁷⁵	476
8.11.1879	8 j. pp.	Belvédère	Viipuri	konserterin Accordiolla	M. Paul			1 markka / 50 penniä		477
9.11.1879	3-5 e.m.	Belvédère	Viipuri	Kaffe-Konsert	M. Paul			1 mk / 50 p.		478
16.11.1879 17.11.1879			Lovisa Kotka							479
4.12.1879 5.12.1879	8 ef.m.	Societetshuset	Hämeenlinna		Hr M. Paul			frivillig afgift		480
4.1.1880	½ 6 e.m.	Universitets solennitetssal	Helsinki	En Folk-Konsert	Fr. Lindholm, piano M. Paul Accordion Sångerska – Finlands Christine Nilson		Fr. Lindholm M. Paul			481
9.1.1880 10.1.1880 11.1.1880	½ 8 e.m.	Café du Nord	Helsinki	Musikalisk Soirée	M. Paul		S. Nikolajeff			482
16.1.1880	kl. 4 – half 7 e.m.	Kajaniemi	Helsinki	KAFFE KONSERT	M. Paul		A. Hammarlund			483
25.1.1880	kl. 7 e.m.	Chr. Bastmans stora sal	Kotka	Musikalisk SOIREE	M. Paul		M. Paul			484
31.3.1880 2.4.1880	½ 8	Teaterfojern	Turku	Accordion-konsert	M. Paul		M. Paul	1 mk	60-70 ⁴⁸⁵	486
8.4.1880	kl. 8 - ½ 11 e.m.	Teaterfojern	Turku		M. Paul		M. Paul	50 p.		487
11.4.1880	kl. 8, dansen kl. 9, slutar precis kl. 12 om natten	Societetshusets stora sal	Turku	En folk-konsert med dans	Accordion-virtuosen herr Paul		L. Fichtelberger	Entré: för herrar 1 mark, för damer 75 penni.		488
18.4.1880	kl. 5 e.m.	Solennitetssalen	Turku	Folkeligt föredrag på svenska språket	student Ernst E. Wigren M. Paul (innan föredragets början)					489

⁴⁷³ 01.11.1879 Helsingfors Dagblad nro. 298 sivu 1

⁴⁷⁴ 01.11.1879 Borgåbladet nro. 87 sivu 4

⁴⁷⁵ 08.11.1879 Wiborgs Tidning nro. 131 sivu 1

⁴⁷⁶ 04.11.1879 Wiborgs Tidning nro. 129 sivu 1

⁴⁷⁷ 08.11.1879 Ilmarinen nro. 89 sivu 4

⁴⁷⁸ 08.11.1879 Wiborgs Tidning nro. 131 sivu 4

⁴⁷⁹ 15.11.1879 Helsingfors Dagblad nro. 311 sivu 1

⁴⁸⁰ 03.12.1879 Hämläinen nro. 96 sivu 1

⁴⁸¹ 02.01.1880 Helsingfors Dagblad nro. 1 sivu 1

⁴⁸² 09.01.1880 Helsingfors Dagblad nro. 7 sivu 1

⁴⁸³ 15.01.1880 Helsingfors nro. 11 sivu 1

⁴⁸⁴ 23.01.1880 Helsingfors Dagblad nro. 21 sivu 1

⁴⁸⁵ 01.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 87 sivu 2

⁴⁸⁶ 30.03.1880 Åbo Underrättelser nro. 85 sivu 1

⁴⁸⁷ 07.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 93 sivu 1

⁴⁸⁸ 10.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 96 sivu 1

⁴⁸⁹ 18.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 104 sivu 2

22.4.1880	8 e.m.	Teaterfojern	Turku	Accordionkonsert						490
25.4.1880	6 – 9 e.m.	Virvotus	Turku	Accordionkonsert						491
1.5.1880	8 – 12 f.m.	Virvotus	Turku	mjödtnnor öppnas	herr M. Paul		N. E. Grönroos	Fri entré		492
2.5.1880	6 – ½ 10 e.m.	Virvotus	Turku		herr Paul		N. E. Grönroos	50 penni		493
6.5.1880	kl. 6 – ½ 10 e.m.	Virvotus	Turku	EXTRA KONSERT.	herr M. Paul		N. E. Grönroos	50 p.		494
28.5.1880	½ 8 j.p.p.	Seurahuone	Kuopio	Accordion Soittajaiset	M. Paul		M. Paul	1 mk 50 p:stä Herroilta 1 mk 50 p:stä Rouvasväeltä	20-30 ⁴⁹⁵	496
29.5.1880	kl. 7 e.m.	Väinölänniemi	Kuopio	Musik	M. Paul		M. Paul	frivillig		497
2.6.1880 3.6.1880	kl. ½ 8 e.m.	Väinölänniemi	Kuopio	Attendez	M. Paul		M. Paul	frivillig		498
23.6.1880 24.6.1880	kello 7 j.p.p.	Väinölänniemi	Kuopio		Accordion-soittaja M. Paul					499
4.7.1880	6 j.p.p.	Olavinlinna	Savonlinna	Soittajaiset	M. Paul		M. Paul	50 penniä vanhoilta, 25 p:niä lapsilta, koululaisilta ja palvelijoilta		500
9.7.1880	8 j.p.p.	Seurahuoneessa	Joensuu	Soittajaiset Harmoniolla (accordion.)	M. Paul		M. Paul	1 m. 50 p. / 75 p.		501
26.7.1880		Paviljongen	Kuopio	Soirée. Efter Programmets slut utföres Dansmusik.	M. Paul		M. Paul	50 p. för äldre, 25 p. för barn		502
31.7.1880 1.8.1880	kl. 7 e.m.	Imatra Hotel	Imatra	Accordion KONSERT	M. Paul		M. Paul			503
8.8.1880	kl. 8 – 9, Dansmusik till kl. 12	Paviljongen	Kuopio	Accordion Konsert.	M. Paul		M. Paul	1 Fm. för Herrar 50 p. för Damer		504
13.8.1880	8 illalla	Kylpylaitoksen paviljongissa	Kuopio		M. Paul	Kuva 4.	M. Paul			505
3.9.1880 4.9.1880	8 – 10	Seurahuoneella	Joensuu	Soittajaisia	M. Paul		M. Paul	1 m. , lapsilta 50 p.		506

⁴⁹⁰ 22.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 108 sivu 4

⁴⁹¹ 25.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 111 sivu 4

⁴⁹² 30.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 116 sivu 1

⁴⁹³ 30.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 116 sivu 1

⁴⁹⁴ 05.05.1880 Åbo Underrättelser nro. 121 sivu 1

⁴⁹⁵ 01.06.1880 Savo nro. 42 sivu 1

⁴⁹⁶ 28.05.1880 Savo nro. 41 sivu 1

⁴⁹⁷ 29.05.1880 Tapio nro. 42 sivu 4

⁴⁹⁸ 02.06.1880 Tapio nro. 43 sivu 4

⁴⁹⁹ 23.06.1880 Tapio nro. 49 sivu 1

⁵⁰⁰ 03.07.1880 Savonlinna nro. 27 sivu 4

⁵⁰¹ 09.07.1880 Karjalatar nro. 28 sivu 4

⁵⁰² 24.07.1880 Tapio nro. 58 sivu 4

⁵⁰³ 30.07.1880 Östra Finland nro. 88 sivu 1

⁵⁰⁴ 07.08.1880 Tapio nro. 62 sivu 4

⁵⁰⁵ 13.08.1880 Savo nro. 63 sivu 4

⁵⁰⁶ 03.09.1880 Karjalatar nro. 36 sivu 4

5.9.1880										
11.9.1880 12.9.1880	7 j.p.p.	Kylpylaitoksen paviljongissa	Kuopio	Musiikkia. Harmonikalla (Accordion)	M. Paul		M. Paul	50 penniä vanhemmilta 25 penniä lapsilta		⁵⁰⁷
10.10.1880	kl. 6 e.m.	Kaipiais station	Viipuri	Accordion Konsert	M. Paul		M. Paul			⁵⁰⁸
13.10.1880	½ 8 j.p.p.	Uudella Seurahuoneella.	Jyväskylä	ACCORDION KONSERTI	M. Paul	Kuva 5.	M. Paul	1 mk aikaihmisille 50 p. lapsille		⁵⁰⁹
17.10.1880	k:lo 7 ½ j.pp.	Uudella Seurahuoneella	Jyväskylä	Tanssihuvit	Torviseptetti M. Paul		Gust. Kock.	herroilta 2 mk Naisilta 1 m. 50 p. Koulunuorisolta 1 markka		⁵¹⁰
24.10.1880	kl 7 e.m.		Lahti	KONSERT i Lahtis.	M. Paul		M. Paul			⁵¹¹
1.11.1880 2.11.1880 3.11.1880	kl. 7 e.m.	Belvédère	Viipuri	Accordion KONSERT.	M. Paul	omvexland e program	M. Paul	frivillig afgift		⁵¹²
6.3.1881	½ 8 e.m.	Societetshuset	Porvoo	Musik	M. Paul		M. Paul	avgift frivillig		⁵¹³
13.3.1881	kl. ½ 7 e.m.	Folkskolelokalen	Porvoo	Folkkonsert	M. Paul		M. Paul	50 p. för äldre 25 p. för skolungdom och barn		⁵¹⁴
8.5.1881 9.5.1881	kl. 8-11	Hemmings Kafe	Helsinki		M. Paul					⁵¹⁵
10.5.1881	kl. 8-11	Hemmings Kafe	Helsinki		M. Paul					⁵¹⁶
12.5.1881		Hemmings Kafe	Helsinki		M. Paul					⁵¹⁷
14.5.1881	kl. 8-11	Hemmings Kafe	Helsinki		M. Paul					⁵¹⁸
29.5.1881	kl. ½ 5 e.m.		Lohja	Folk-Konsert	M. Paul		M. Paul			⁵¹⁹
12.6.1881	kl. 6 e.m.	Brunnssalongen	Naantali		M. Paul					⁵²⁰
29.6.1881	kl 8 e.m.	Hotel de Poste	Porvoo		M. Paul		M. Paul	Frivillig afgift		⁵²¹
3.7.1881	kl. 8 e.m.	Hotel de Poste	Porvoo		M. Paul		M. Paul	Frivillig afgift		⁵²²

⁵⁰⁷ 10.09.1880 Savo nro. 71 sivu 4

⁵⁰⁸ 08.10.1880 Östra Finland nro. 118 sivu 4

⁵⁰⁹ 13.10.1880 Keski-Suomi nro. 82 sivu 2

⁵¹⁰ 16.10.1880 Keski-Suomi nro. 83 sivu 4

⁵¹¹ 23.10.1880 Helsingfors Dagblad nro. 288 sivu 1

⁵¹² 01.11.1880 Östra Finland nro. 128 sivu 4

⁵¹³ 05.03.1881 Borgåbladet nro. 18 sivu 4

⁵¹⁴ 12.03.1881 Borgåbladet nro. 20 sivu 4

⁵¹⁵ 08.05.1881 Hufvudstadsbladet nro. 105A sivu 4

⁵¹⁶ 10.05.1881 Hufvudstadsbladet nro. 106 sivu 4

⁵¹⁷ 12.05.1881 Hufvudstadsbladet nro. 108A sivu 4

⁵¹⁸ 14.05.1881 Hufvudstadsbladet nro. 110A sivu 4

⁵¹⁹ 28.05.1881 Helsingfors Dagblad nro. 142 sivu 1

⁵²⁰ 11.06.1881 Åbo Underrättelser nro. 155 sivu 2

⁵²¹ 29.06.1881 Borgåbladet nro. 51 sivu 2

⁵²² 02.07.1881 Borgåbladet nro. 52 sivu 4

6.7.1881	kl. 8 e.m.	Hotel de Poste	Porvoo		M. Paul	med flere nya nummer	M. Paul	Frivillig afgift		523
14.7.1881	kl. ½ 9 e.m.	Hotel de Poste	Porvoo	Familj Soirée / Dramatisk Musikaliskt Soirée	E. Törnwall & M. Paul		E. Jones	1 mk för äldre 50 p. för barn		524
16.7.1881 17.7.1881 18.7.1881		Hotel de Poste	Porvoo	Musik	M. Paul		M. Paul	frivillig afgift		525
30.7.1881 31.7.1881	7:ltä j.p.p.	Väinölänniemi	Kuopio		M. Paul		M. Paul	Maksu vapaaehtoinen		526
19.8.1881 21.8.1881	8 j.p.p.	Seurahuone	Joensuu	Soittajaiset	M. Paul		M. Paul	50 p.		527
18.9.1881	6 j.p.p.	Kestikievari	Sulkava	Konsertti Sulkavalla	M. Paul		M. Paul	1 markka vanhemmista ihmisistä 50 penniä lapsista		528
25.9.1881	kl. 7 e.m.	Hotel de Poste	Porvoo	Populär Konsert	Piano & Accordion	Efter programme ts slut utföres dansmusik.	A. Platen M. Paul	1 mk för äldre 50 p. för barn		529
28.9.1881	kl. 8 e.m.	Societetshuset	Loviisa		M. Paul					530
13.10.1881	kl. 7-12 e.m.	Societetshussalongen	Helsinki	Populär Dans-Soirée	M. Paul		H. F. Apelbom	1 mk 50 p. för herrar 1 mk för damer		531
16.10.1881	kl. 7 e.m.	Hotel de Post	Porvoo	Populär Konsert	Amelie Platen H. F. Apelbom M. Paul	Efter programme ts slut utföres dansmusik.	M. Paul	1 mk 50 p. för herrar 1 mk för damer		532
29.10.1881	kl. ½ 8 e.m.	Ingbergs Kafé	Helsinki	DANS-SOIRÉE	M. Paul		M. Paul	1 mk 50 p:i för Herrar 1 mk för Damer		533
2.4.1882	kl. 7 e.m.	hotell "Hangö"	Hanko	FOLK-KONSERT	M. Paul		M. Paul	1 mk för ståndspersoner 50 penni för barn		534
23.8.1882 24.8.1882	7 j.pp.	Rantapuisto	Jyväskylä	Soitto	M. Paul		M. Paul			535
27.9.1882 28.9.1882	kl. 8 e.m.	Stadshotellet	Hämeenlinna	Populär Konsert	Fru A. Platen Herr C. Emilo 8 åriga violisten Abel		M. Paul	1 mk		536

⁵²³ 06.07.1881 Borgåbladet nro. 53 sivu 2

⁵²⁴ 13.07.1881 Borgåbladet nro. 55 sivu 2

⁵²⁵ 16.07.1881 Borgåbladet nro. 56 sivu 4

⁵²⁶ 30.07.1881 Tapio nro. 60 sivu 4

⁵²⁷ 19.08.1881 Karjalatar nro. 33 sivu 4

⁵²⁸ 10.09.1881 Savonlinna nro. 32 sivu 3

⁵²⁹ 24.09.1881 Borgåbladet nro. 76 sivu 4

⁵³⁰ 28.09.1881 Östra Nyland nro. 52 sivu 2

⁵³¹ 12.11.1881 Helsingfors nro. 262 sivu 1

⁵³² 15.10.1881 Borgåbladet nro. 82 sivu 4

⁵³³ 28.10.1881 Helsingfors nro. 249 sivu 1

⁵³⁴ 31.03.1882 Vstra Nyland nro. 13 sivu 4

⁵³⁵ 23.08.1882 Keski-Suomi nro. 67 sivu 2

⁵³⁶ 27.09.1882 Hämläinen nro. 77 sivu 4

					Fridolfson					
1.10.1882	kl. 8 e.m.	Hotell de Poste	Porvoo	POPULÄR KONSÄRT	underbarnet Abel Fridolfson Fru Platen C. Emilo	Kuva 6.		1 mk		⁵³⁷
18.1.1883			Vöyri	privat konsert (på resa genom Vörå)	M. Paul					⁵³⁸
?1.1883		Folkskolans lokal	Vöyri	på sin återresa	M. Paul			50 penni	ej synnerligt talrik	⁵³⁹
7.2.1883	kl. 8 – 11	Hotell Toivo	Tampere	Musikalisk SOIRÉE	M. Paul		M. Paul	frivillig entrée		⁵⁴⁰
15.3.1883	k.lo 7 j. pp.	Lyseon voimistelusal	Mikkeli	Soittajaiset	M. Paul		M. Paul	1 m 50 p. herroilta 1 m rouvasväeltä 50 p lapsilta ja koulunuorisolta		⁵⁴¹
3.5.1883	kl. ½ 9 till 2 p.n.	Ingbergs kafé	Helsinki	DANS-SOIRÉE	M. PAUL		M. Paul	1 mk		⁵⁴²
25.7.1883 26.7.1883	7 – 10	Parkissa	Hämeenlinna	Soitantoa	C. Krüll M. Paul		Gustaf Larson	frivillig afgift		⁵⁴³
15.8.1883	k:lo 7 – 10	Rantapuisto	Jyväskylä	Soitto	C. Krüll M. Paul		M. Paul	vapaaehtoinen sisäänpääsy		⁵⁴⁴
29.8.1883	kl. 7 – 10	Knipan	Tammisaari	Sista gången	M. Paul		M. Paul			⁵⁴⁵
2.9.1883	kl. 7 e.m.	Knipan	Tammisaari		M. Paul	rikhaltigt och omvexlande program	M. Paul			⁵⁴⁶
14.10.1883			Vaasa		M. Paul Stadskapell				35 personer ⁵⁴⁷	⁵⁴⁸
4.11.1883	kl. 7 e.m.	Lycci sal	Porvoo	KONSERT	G. Littmark M. Paul	Kuva 7.	H. F. Apelbom	1 mk 50 p. för Herrar 1 mk för Damer 50 p. för Skolungdom och barn		⁵⁴⁹
9.12.1883 10.12.1883	kello 7	Larssonin hotelli	Hämeenlinna		M. Paul	Utukuvia (ei ennen nähtyjä). Samassa pitää	M. Paul	1 markka		⁵⁵⁰

⁵³⁷ 30.09.1882 Borgåbladet nro. 76 sivu 4

⁵³⁸ 31.01.1883 Östra Finland nro. 25 sivu 2

⁵³⁹ 06.02.1883 Helsingfors Dagblad nro. 35 sivu 2

⁵⁴⁰ 07.02.1883 Aamulehti nro. 11 sivu 1

⁵⁴¹ 08.03.1883 Pellervo nro. 10 sivu 4

⁵⁴² 03.05.1883 Hufvudstadsbladet nro. 102 sivu 4

⁵⁴³ 25.07.1883 Hämläinen nro. 59 sivu 4

⁵⁴⁴ 15.08.1883 Keski-Suomi nro. 65 sivu 2

⁵⁴⁵ 29.08.1883 Ekenäs Notisblad nro. 68 sivu 2

⁵⁴⁶ 01.09.1883 Ekenäs Notisblad nro. 69 sivu 3

⁵⁴⁷ 17.10.1883 Vasabladet nro. 83 sivu 2

⁵⁴⁸ 16.10.1883 Wasa Tidning nro. 82 sivu 2

⁵⁴⁹ 03.11.1883 Borgåbladet nro. 87 sivu 4

⁵⁵⁰ 08.12.1883 Hämläinen nro. 98 sivu 3

						allekirjoittanut soitanton.				
27.1.1884		Villa Sjömansro	Helsinki / Malmi	Soirée	M. Paul		M. Paul			⁵⁵¹
3.2.1884	kl. 6 e.m.	Villa Sjömansro	Helsinki / Malmi	DANS-SOIRÉE	M. Paul		M. Paul			⁵⁵²
1.5.1884	kl. 8 e.m.	Belvédère	Viipuri	KONSERT.	M. Paul		M. Paul			⁵⁵³
5.6.1884	kl. 7 e.m.	Knipan	Tammisaari	MUSIK	M. Paul		M. Paul	Afgift frivillig.		⁵⁵⁴
29.6.1884	klo 8 j.pp.	Seurahuone	Joensuu	Accordioni-Iltahuvit	M. Paul		M. Paul	1 m. 50 p. Herroille 1 m. naisille 50 p. lapsille		⁵⁵⁵
6.7.1884	4 – ½ 6 j.p.p.	Hungerborgin kesäravintola	Savonlinna	Soittajaiset	M. Paul			1 mrk. aikaihmisiltä 50p. lapsilta ⁵⁵⁶		⁵⁵⁷
9.7.1884	7:stä j.p.p.	Väinölänniemi	Kuopio	Soitantoja	M. Paul		M. Paul	Maksu vapaaehtoinen		⁵⁵⁸
11.7.1884	klo 8:lta j.pp.	Väinölänniemi	Kuopio	Soitantoa	M. Paul		M. Paul			⁵⁵⁹
13.7.1884	klo 6 j.pp.		Leppävirta	M.PAUL	M. Paul		M. Paul			⁵⁶⁰
20.7.1884	kl. 6 e.m.	Juustila hotel	Viipuri	Musikalisk Soirée	M. Paul		M. Paul	1 Fmk för äldre 50 p. för barn		⁵⁶¹
24.7.1884	klo 7 j.pp.	Juustilan ravintola	Viipuri	Perhe-iltahuvit	M. Paul trollkonstnären Max Grundman manuflojtisten Willy Baasch					⁵⁶²
1.8.1884	kl. 7 e.m.	Badhussalongen	Loviisa	SOIRÉ	trollkonstnären Max Grundman manuflojtisten Willy Baasch accordionisten M. Paul			1 mark, hälften för barn	ganska talrikt besökt ⁵⁶³	⁵⁶⁴
18.9.1884 19.9.1884		Uusi Seurahuone	Jyväskylä	Soirée	Max Grundman Willy Baasch M. Paul					⁵⁶⁵

⁵⁵¹ 26.01.1884 Folkwännen no 22 sivu 4

⁵⁵² 02.02.1884 Hufvudstadsbladet nro. 28 sivu 4

⁵⁵³ 29.04.1884 Östra Finland nro. 99 sivu 1

⁵⁵⁴ 04.06.1884 Ekenäs Notisblad nro. 45 sivu 1

⁵⁵⁵ 27.06.1884 Karjalatar nro. 26B sivu 4

⁵⁵⁶ 03.07.1884 Savonlinna nro. 27 sivu 4

⁵⁵⁷ 03.07.1884 Savonlinna nro. 27 sivu 2

⁵⁵⁸ 09.07.1884 Tapio nro. 55 sivu 1

⁵⁵⁹ 11.07.1884 Savo nro. 80 sivu 3

⁵⁶⁰ 11.07.1884 Savo nro. 80 sivu 3

⁵⁶¹ 19.07.1884 Östra Finland nro. 166 sivu 2

⁵⁶² 24.07.1884 Östra Finland nro. 170 sivu 1

⁵⁶³ 04.08.1884 Östra Nyland nro. 60 sivu 2

⁵⁶⁴ 31.07.1884 Östra Nyland nro. 59 sivu 1

⁵⁶⁵ 20.09.1884 Keski-Suomi nro. 38 sivu 2

21.9.1884	7 j.pp.	Uusi Seurahuone	Jyväskylä	Suuri kansantajuinen jäähyväisnäytöntö	Max Grundman Willy Baasch M. Paul		Max Grundman Willy Baasch M. Paul	1 m:ka herroilta 75 p:niä naisilta 50 p:niä koululaisilta ja lapsilta		⁵⁶⁶
23.11.1884		Puuvillatehtaan lukusali	Tampere	Soittajaiset	M. Paul			25 penniä ⁵⁶⁷	n. 300	⁵⁶⁸
6.12.1884	kello 6 j.p.p.	Pumpulitehtaan lukusali	Tampere	Soittajaiset harmonikalla	M. Paul ”erään oman kaupunkilaisen soittoa samalla soittimella”			50 p. ⁵⁶⁹	”lähes 500 henkeä” ⁵⁷⁰	⁵⁷¹
7.12.1884	klo 6	Puuvillatehtaan lukusali	Tampere	Soittajaiset	M. Paul					⁵⁷²
14.12.1884	kl. 7 e.m.	Societetshuset	Tampere	”Murtovarkaus” näytelmä	Sällskapsspektakel M. Paul (väliajoilla)			1 mk 50 p. 1 mk 75 p.		⁵⁷³
3.1.1885	6 j. pp.	Puuvillatehtaan lukusali	Tampere	Soittajaiset	M. Paul					⁵⁷⁴
6.1.1885	k:lo 6 j.p.p.	Myllymäen asema	Tampere	Soitannollinen Iltama	M. Paul		M. Paul			⁵⁷⁵
11.1.1885	k:lo 8 j.pp.	Hotelli Toivo	Tampere	Soitantoa	M. Paul		M. Paul	vapaaehtoinen		⁵⁷⁶
18.1.1885	½ 6 j.p.p.	V. P. K. / Kunnan lukuhuone	Tampere	Klubi-ilta	M. Paul					⁵⁷⁷
20.1.1885	k:lo puoli 9 – puoli 11 j. pp.	Hotelli Toivo	Tampere	Soitantoa	M. Paul		M. Paul			⁵⁷⁸
24.1.1885	k:lo 7 – 11	Pumpulitehtaan lukusali	Tampere	Ota huomatakses!	M. Paul		M. Paul			⁵⁷⁹
25.1.1885	k:lo 4 j.p.p.	Kansankouluhuone	Orivesi	Soitannollisen iltaman	M. Paul		M. Paul			⁵⁸⁰
31.1.1885		Seurahuone	Tampere	Soittajaiset	W. Baasch M. Paul				n. 50 ⁵⁸¹	⁵⁸²
3.2.1885	k:lo 8 – 10	Ravintola Aura	Tampere	Soitannon	Willy Baasch M. Paul		M. Paul			⁵⁸³

⁵⁶⁶ 20.09.1884 Keski-Suomi nro. 38 sivu 4

⁵⁶⁷ 25.11.1884 Tampereen Sanomat nro. 138 sivu 2

⁵⁶⁸ 25.11.1884 Aamulehti nro. 141 sivu 2

⁵⁶⁹ 10.12.1884 Tampere nro. 99 sivu 3

⁵⁷⁰ 09.12.1884 Aamulehti nro. 147 sivu 2

⁵⁷¹ 06.12.1884 Tampere nro. 98 sivu 3

⁵⁷² 06.12.1884 Aamulehti nro. 146 sivu 2

⁵⁷³ 12.12.1884 Tammerfors Aftonblad nro. 98 sivu 2

⁵⁷⁴ 03.01.1885 Aamulehti nro. 1 sivu 2

⁵⁷⁵ 03.01.1885 Tampereen Sanomat nro. 1 sivu 4

⁵⁷⁶ 10.01.1885 Aamulehti nro. 4 sivu 4

⁵⁷⁷ 17.01.1885 Tampereen Sanomat nro. 7 sivu 4

⁵⁷⁸ 20.01.1885 Tampereen Sanomat nro. 8 sivu 1

⁵⁷⁹ 24.01.1885 Aamulehti nro. 10 sivu 1

⁵⁸⁰ 22.01.1885 Tampereen Sanomat nro. 9 sivu 1

⁵⁸¹ 03.02.1885 Tampereen Sanomat nro. 14 sivu 2

⁵⁸² 03.02.1885 Aamulehti nro. 14 sivu 2

⁵⁸³ 03.02.1885 Aamulehti nro. 14 sivu 1

8.2.1885	4 j. p. p.	Nokian koulusali	Nokia	Soitannollinen Iltama	M. Paul		M. Paul			584
22.2.1885		Seurahuone	Tampere	Lastentanssiaiset	Schneevoigtin soittokunta M. Paul + muutamia oppilaita		M. Paul			585
1.3.1885	k:lo 5 j. p. p.	Nissisen talo	Valkeakoski	Iltama tanssin kanssa	M. Paul		M. Paul			586
8.3.1885		V.P.K	Tampere	Klubi-iltama	hra Tukiainen ”esitelmä” hra Haarus ”lausunto” M. Paul ”harmonikalla illan kuluksi”				jotenkin lukuisasti	587
22.3.1885	kl. 5 e.m.	fru Joselins villa	Tampere	Kaffe-Konsert	M. Paul		M. Paul	50 p. för äldre 25 p. för barn		588
25.3.1885	k:lo 5 j.p.p.	rouva Joselin’in huvila	Tampere	Kahvikonsertti	M. Paul		M. Paul	50 p. lapsilta puolet		589
11.4.1885	kello 8	V.P.K. / Kunnan lukuhuone	Tampere	Klubi-iltama	konstitaituri Hansen viulunsoittaja Larsen harmonikan soittaja Paul					590
26.4.1885	k:lo 6 j.p.p.	Rosendahlin huvila	Tampere	Perhe-Iltama	M. Paul		Charles Hansen M. Paul	50 p:niä vanhemmilta 25 p:niä lapsilta		591
14.5.1885 15.5.1885	kl. 6 j.p.p.	Puisto	Hämeenlinna	Musiikkia Puistossa	accordionisti M. Paul					592
17.5.1885		Puisto	Hämeenlinna	MUSIK I PARKEN	accordionisten M. Paul					593
14.6.1885	k:lo 6 – 7 soitantoa tanssia k:lo 11 j. pp.	V.P.K:n paviljonki	Tampere / Pyynikki	Kansaniltama Tanssin kanssa	Iittalan soittokunta M. Paul		M. Paul	50 penniä 25 p. kello 9 – 11		594
23.6.1885	7 j.p.p.	Pyynikin kenttä	Tampere	Kansanjuhla	M. Paul		M. Paul	50 p. 25 p. kello 10 s:tä		595
14.7.1885	kello 9	rouva Draken ravintola	Kokkola	M. PAUL	M. Paul		M. Paul	vapaaehtoinen		596
24.7.1885	kl. 8 e.m.	Raatti	Oulu	Musikalisk SOIRÉE	M. Paul		M. Paul	1 m. för fullvuxne 50 p. för barn		597
26.7.1885	kl 6 – 10 j.p.	Maneesi	Oulu	Kansankonsertit Tanssilla	M. Paul		M. Paul	50 p. täysiikäisiltä 25 p. lapsilta		598

⁵⁸⁴ 07.02.1885 Tampereen Sanomat nro. 16 sivu 1

⁵⁸⁵ 21.02.1885 Aamulehti nro. 22 sivu 1

⁵⁸⁶ 28.02.1885 Tampereen Sanomat nro. 25 sivu 1

⁵⁸⁷ 11.03.1885 Tampere nro. 20 sivu 3

⁵⁸⁸ 17.03.1885 Tammerfors Aftonblad nro. 22 sivu 1

⁵⁸⁹ 24.03.1885 Tampereen Sanomat nro. 35 sivu 1

⁵⁹⁰ 11.04.1885 Tampereen Sanomat nro. 43 sivu 2

⁵⁹¹ 23.04.1885 Tampereen Sanomat nro. 48 sivu 1

⁵⁹² 12.05.1885 Hämeen Sanomat nro. 38 sivu 4

⁵⁹³ 16.05.1885 Hämläinen nro. 39 sivu 1

⁵⁹⁴ 13.06.1885 Tampereen Sanomat nro. 70 sivu 1

⁵⁹⁵ 23.06.1885 Tampereen Sanomat no 74 sivu 1

⁵⁹⁶ 14.07.1885 Kokkolan Lehti nro. 28 sivu 4

⁵⁹⁷ 23.07.1885 Uleåborgs Tidning no 30 sivu 1

⁵⁹⁸ 25.07.1885 Kaiku nro. 59 sivu 1

6.9.1885	kl. 8 – 11 j. pp.	Hotelli Aura	Tampere	Soitantoa.	M. Paul					599
27.9.1885 28.9.1885	puoli 8 j. pp.	Hotelli Aura	Tampere	Tulkaa katsomaan uutta!	herra Joh. Lofman M. Paul			vapaaehtoinen		600
11.10.1885	puoli 8 j.pp.	Seurahuone	Tampere	Suuri Iltama	Balettimestari Jakob Ottinger rouva Maria Ottinger ilveilijä Joh. Lofman M. Paul		M. Paul	1 m. säätyhenkilöiltä 50 p. työväeltä ja palkkolisilta		601
25.10.1885	kl. ½ 8 e.m.	Grönroos restaurant	Vaasa	Folk Konsert med dans	M. Paul		M. Paul	1 mk.		602
31.10.1885	kl. 8 e.m.	Lindgréns Hotel	Vaasa	Soirée på Accordion (Harmonika.)	M. Paul		M. Paul	1 mk.		603
1.11.1885	kl. 8 e.m.	Lindgrens Hotell	Vaasa		M. Paul		M. Paul	1 mk.		604
8.11.1885	kl. ½ 7	KUPPIS	Turku	Musik	Accordionvirtuosen M. Paul		M. Paul	Ingen entré.		605
11.11.1885 12.11.1885 13.11.1885	kl. 8 – 11 e.m.	Stadskällaren	Turku	Musik å Stadskällaren	accordion-virtuosen M. Paul		M. Paul	Fri entrée.		606
15.11.1885	kl. ½ 8 – 11 e.m.	Stadskällaren	Turku	Å Stadskällaren	Accordion virtuoson M. Paul			Fri entrée.		607
6.12.1885	puoli 8 j.pp.	Seurahuone	Tampere	Kansankonsertti Tanssin kanssa	M. Paul		M. Paul	50 p.		608
13.12.1885		Societethuset	Tampere	Folk-Konsert med dans.	M. Paul		M. Paul			609
3.1.1886	kl. 7 e.m.	Hotel Toivo	Tampere	FAMILJ-SOIRÉE	M. Paul		M. Paul	75 p. för herrar 50 p. för damer		610
7.4.1886		Express-laiva	Tukholma-Hanko		M. Paul					611
18.4.1886	kl. 6 j.pp.	Joselinin huvila	Tampere	Pääsölippuja	10-vuotias pianonsoittaja Arthur M. Paul		M. Paul	1 m täysikasvaneilta 50 p. lapsilta	n. 40 ⁶¹²	613
21.4.1886			Tampere	Soittajaiset	pikku Arthur M. Paul				alle 40	614

⁵⁹⁹ 05.09.1885 Tampereen Sanomat nro. 106 sivu 4

⁶⁰⁰ 26.09.1885 Tampereen Sanomat no 115 sivu 1

⁶⁰¹ 10.10.1885 Tampereen Sanomat nro. 121 sivu 1

⁶⁰² 25.10.1885 Wasa Tidning no 126 sivu 1

⁶⁰³ 30.10.1885 Wasa Tidning nro. 128 sivu 1

⁶⁰⁴ 01.11.1885 Wasa Tidning nro. 129 sivu 1

⁶⁰⁵ 08.11.1885 Åbo Underrättelser nro. 304 sivu 1

⁶⁰⁶ 11.11.1885 Åbo Tidning nro. 307 sivu 1

⁶⁰⁷ 15.11.1885 Åbo Tidning nro. 311 sivu 1

⁶⁰⁸ 05.12.1885 Tampere nro. 96 sivu 1

⁶⁰⁹ 01.12.1885 Tammerfors Aftonblad nro. 96 sivu 4

⁶¹⁰ 02.01.1886 Tammerfors Aftonblad nro. 1 sivu 1

⁶¹¹ 18.04.1886 Helsingfors Dagblad nro. 105 sivu 2

⁶¹² 20.04.1886 Tampereen Sanomat nro. 47 sivu 2

⁶¹³ 17.04.1886 Tampereen Sanomat nro. 46 sivu 4

⁶¹⁴ 22.04.1886 Tampereen Sanomat nro. 48 sivu 2

26.4.1886	kl. 6 – 10 e.m.	Fru Joselins Villa	Tampere	SOIRÉE MED DANS	Pianovirtuosen lille Arthur M. Paul		M. Paul	1 m. för äldre 50 p. för barn	n. 20 ⁶¹⁵	⁶¹⁶
30.4.1886	kl. 8 j.pp.	Seurahuone	Tampere	Seurahuoneella	pikku Arthur		M. Paul	1 m. aikuisilta 50 p. lapsilta		⁶¹⁷
9.5.1886 10.5.1886	kl. 8 – 11 e.m.	hotel Phoenix	Turku	Poplära Konserter	piano-virtuosen lille Arthur M. Paul		M. Paul	1 mk hälften för barn		⁶¹⁸
11.5.1886	kl. 8 – 11 e.m.	hotel Phoenix	Turku	Afskeds-Konsert	lille Arthur M. Paul		M. Paul	1 mk hälften för barn		⁶¹⁹
18.5.1886			Pori		hra Paulin 10-vuotias poika Arttur M. Paul					⁶²⁰
20.5.1886	kello 8 j.p.	Otava	Pori	Soitannolliset ILTAHUVIT	pikku-Arthur M. Paul		M. Paul	1 markka lapsille puolella		⁶²¹
28.5.1886	kl. 8 e.m.	Sandviks villa	Vaasa	Musikalisk Soirée	Pianovirtuosen lille Arthur M. Paul		M. Paul	1 mk hälften för barn		⁶²²
30.5.1886	kl. 7 e.m.	Museisalen	Vaasa	Musikalisk Soirée	lille Arthur M. Paul		M. Paul	1 mk, för äldre 50 p. för barn		⁶²³
2.6.1886	kl. ½ 8 e.m.	Museisalen	Vaasa	Andra & sista Soirén	lille Arthur M. Paul		M. Paul	1 Fmk. för äldre 50 pi. för barn		⁶²⁴
16.6.1886 17.6.1886	klo puoli 8 j. p.	Raatti	Oulu	Soitto.	pieni Arthur M. Paul		M. Paul	1 m. puoli lapsilta		⁶²⁵
16.9.1886	kl. ½ 8 e.m.	Stadskällaren	Turku	KONSERT.	lille Arthur M. Paul		M. Paul	1 mk. 50 p. efter kl 10		⁶²⁶
17.9.1886	kl. ½ 8 e.m.	Stadskällaren	Turku	Lille Arthur Konsert.	Lille Arthur M. Paul		M. Paul	1 mark 50 p. efter kl. 10		⁶²⁷
23.9.1886	klo 8 j.pp.	Hotelli Aura	Tampere	Soitantoa	pikku Arthur M. Paul		M. Paul	50 p.		⁶²⁸
24.9.1886 25.9.1886 26.9.1886	kl. 8 j.pp.	Hotelli Aura	Tampere	Soitantoa	pikku Arthur M. Paul		M. Paul	50 p.		⁶²⁹
27.9.1886 28.9.1886		Hotelli Aura	Tampere	Soitantoa	pikku Arthur M. Paul		M. Paul	50 p.		⁶³⁰

⁶¹⁵ 28.04.1886 Tammerfors Aftonblad nro. 34 sivu 2

⁶¹⁶ 24.04.1886 Tammerfors Aftonblad no 33 sivu 1

⁶¹⁷ 29.04.1886 Tampereen Sanomat nro. 50 sivu 4

⁶¹⁸ 08.05.1886 Åbo Tidning no 123 sivu 1

⁶¹⁹ 11.05.1886 Åbo Tidning nro. 126 sivu 1

⁶²⁰ 19.05.1886 Satakunta nro. 39 sivu 2

⁶²¹ 19.05.1886 Satakunta nro. 39 sivu 1

⁶²² 28.05.1886 Wasa Tidning nro. 63 sivu 1

⁶²³ 30.05.1886 Wasa Tidning nro. 64 sivu 1

⁶²⁴ 01.06.1886 Wasa Tidning nro. 65 sivu 1

⁶²⁵ 16.06.1886 Oulun Lehti no 48 sivu 4

⁶²⁶ 16.09.1886 Åbo Underrättelser nro. 251 sivu 1

⁶²⁷ 17.09.1886 Åbo Tidning nro. 252 sivu 1

⁶²⁸ 23.09.1886 Aamulehti nro. 114 sivu 4

⁶²⁹ 24.09.1886 Tampereen Sanomat nro. 114 sivu 4

⁶³⁰ 27.09.1886 Tampereen Sanomat nro. 115 sivu 4

3.10.1886	kl. 6 e.m.	Studenthuset	Helsinki	ARTHUR Folkkonsert	lille Arthur M. Paul	Kuva 8.	M. Paul	50 p.		631
5.10.1886	kl. 7 e.m.	Studenthuset	Helsinki	Folk konsert	lille Arthur M. Paul			50 p.		632
10.10.1886	k:lo 5 j.pp.	Ylioppilastalo	Helsinki	Kansan-konsertti	pikku Arthur M. Paul		M. Paul	50 p.	ganska talrik och tacksam publik ⁶³³	634
12.10.1886 13.10.1886	kl. 8 – 11 e.m.	Hesperia	Helsinki	Arthur	den lille Pianovirtuosens och Herr M. Paul		F. Forsström	Fri entrée		635
19.10.1886 20.10.1886	kl. 8 – 11 e.m.	Hesperia	Helsinki	Musik å Hesperia	Den lille pianovirtuosens Arthur M. Paul		F. Forsström	Fri entrée		636
22.10.1886	kl. 8 till 11 e.m.	Hesperia	Helsinki	Extra-Konsert	M. Paul & lille Arthur		F. Forsström	Fri entrée.		637
25.10.1886	kl. 8 – 11 e.m.	Kajaniemi	Helsinki		lille Arthur M. Paul			Fri entrée.		638
27.10.1886	kl. 9 – 11 e.m.	Vinters Kafé	Helsinki	Å Vinters Kafé	lille Arthur M. Paul			Fri entrée		639
30.10.1886		Studenthuset	Helsinki	Folk-Konsert	Pianovirtuosens lille Arthur M. Paul					640
2.11.1886	kl. 8 – 11 e.m.	Vinters kafé	Helsinki	MUSIK	lille Arthur M. Paul			Fri entrée		641
14.11.1886	kl. 6 e.m.	Societetshuset	Hämeenlinna	Konsert	lille Arthur M. Paul		M. Paul	1 Fmk. för äldre 50 p:ni för barn		642
21.11.1886	k:lo 7 – 10 j. pp.	Teatterin lämpiö	Turku	Soitannollinen iltama	pieni Arthur M. Paul			1 mk puolet lapsilta		643
22.11.1886	kl. 8	Samppalinna	Turku	Lille Arthur	lille Arthur M. Paul			Fri entré.		644
24.11.1886	kl. 8	Samppalinna	Turku	Å Samppalinna	lille Arthur Herr M. Paul			Fri entré.		645
28.11.1886	kl. 7 – 11 ef. midd.	Kuppis	Turku	Kuppis.	lille Arthur M. Paul		M. Paul	50 p:ni		646
9.12.1886	kl 8 e.m.	Teaterfoyeren	Turku	Familj-Soiré	lille Arthur M. Paul		M. Paul	1 mk 50 p. för barn		647

⁶³¹ 02.10.1886 Folkvännen no 228 sivu 1

⁶³² 04.10.1886 Nya Pressen nro. 269 sivu 2

⁶³³ 11.10.1886 Folkvännen nro. 235 sivu 2

⁶³⁴ 10.10.1886 Uusi Suometar nro. 235 sivu 2

⁶³⁵ 12.10.1886 Hufvudstadsbladet nro. 236 sivu 1

⁶³⁶ 19.10.1886 Hufvudstadsbladet nro. 242 sivu 2

⁶³⁷ 22.10.1886 Finland nro. 245 sivu 1

⁶³⁸ 25.10.1886 Nya Pressen nro. 290 sivu 1

⁶³⁹ 27.10.1886 Hufvudstadsbladet nro. 249 sivu 1

⁶⁴⁰ 26.09.1886 Finland nro. 223 sivu 1

⁶⁴¹ 02.11.1886 Nya Pressen nro. 298 sivu 1

⁶⁴² 13.11.1886 Hämläinen nro. 91 sivu 1

⁶⁴³ 20.11.1886 Turun Lehti nro. 136 sivu 1

⁶⁴⁴ 22.11.1886 Åbo Underrättelser nro. 318 sivu 1

⁶⁴⁵ 24.11.1886 Åbo Tidning nro. 320 sivu 1

⁶⁴⁶ 28.11.1886 Åbo Tidning nro. 324 sivu 1

⁶⁴⁷ 09.12.1886 Åbo Underrättelser no 335 sivu 1

17.2.1887		Hämeen pataljoonan kasarmi	Hämeenlinna	Huvi-iltama	M. Paul					648
22.2.1887			Viipuri	Soitannollinen iltama	M. Paul					649
13.3.1887	kl. 7 j.p.	Rautatienhotelli	Viipuri	Perhe-Iltama. Soitannollis-leikkisen Iltaman.	Mr James Brown M. Paul		M. Paul	1 mk lapsilta puolet		650
4.5.1887	kl. 8 – 11 e.m.	S:t Annae Restaurant	Viipuri	Herrmann!	Trollkonstnären Herrmann Herr M. Paul			1 Fmk.		651
30.5.1887	kello 6 j. pp.	Juustilan Ravintola	Viipuri	Tanssi-Iltama	M. Paul		M. Paul			652
5.6.1887	k:lo 7 j. p. p.	Kylpylaitoksen sali	Lappeenranta	Soitannollinen iltama	M. Paul					653
11.6.1887	kl. 8 e.m.	Huusniemi	Viipuri	HUUSNIEMI.	M. Paul		Fr. Frenzell	50 p:i		654
23.7.1887	kello 8:lta	Väinölänniemen perähuvi	Kuopio	Soitantoa	M. Paul		M. Paul			655
27.7.1887	kello 8 j.p.	Väinölänniemi	Kuopio	Suvaitkaa huomata!	M. Paul		M. Paul			656
7.8.1887			Koivisto	Soittajaiset	M. Paul					657
14.8.1887			Koivisto	Soittajaiset	M. Paul					658
9.9.1887	kello 8 j.p.p.	Seurahuone	Mikkeli	Olkaat hyvät huomata!	M. Paul		M. Paul	1 m. täysiikäisille 50 p. koulunuorisolle ja lapsille		659
13.10.1887	kello 8 – 11	Kestikievari	Savonlinna	Soitantoa	M. Paul		M. Paul			660
30.10.1887	kello 7 j.p.p.	Kestikievarin sali	Savonlinna	Perhe-Iltaman	M. Paul		M. Paul	1 mrk täysikasvuksilta 50 p. lapsilta		661
1.11.1887 2.11.1887 3.11.1887	kl. 8 – 11 e.m.	Hotel de Europe	Viipuri	Musikalisk Aftonunderhållning	M. Paul		W. F. Schataloff	Fri entrée		662
6.11.1887	kl. 8 – 11 e.m.	Hotel de Europe	Viipuri	MUSIK	Harmonika virtuoson M. Paul		W. F. Schataloff	Fri entrée		663

⁶⁴⁸ 22.02.1887 Hämeen Sanomat nro. 15 sivu 3

⁶⁴⁹ 25.02.1887 Wiipurin Sanomat nro. 31 sivu 2

⁶⁵⁰ 12.03.1887 Ilmarinen nro. 29 sivu 1

⁶⁵¹ 04.05.1887 Östra Finland nro. 101 sivu 1

⁶⁵² 24.05.1887 Wiipurin Sanomat nro. 78 sivu 1

⁶⁵³ 03.06.1887 Lappeenrannan Uutiset nro. 42 sivu 1

⁶⁵⁴ 11.06.1887 Östra Finland no 132 sivu 1

⁶⁵⁵ 23.07.1887 Savo nro. 82 sivu 1

⁶⁵⁶ 27.07.1887 Tapio nro. 59 sivu 1

⁶⁵⁷ 12.08.1887 Wiipurin Sanomat nro. 123 sivu 2

⁶⁵⁸ 16.08.1887 Wiipurin Sanomat nro. 125 sivu 2

⁶⁵⁹ 08.09.1887 Mikkelin Sanomat nro. 36 sivu 4

⁶⁶⁰ 13.10.1887 Savonlinna nro. 41 sivu 1

⁶⁶¹ 20.10.1887 Savonlinna nro. 42 sivu 3

⁶⁶² 31.10.1887 Östra Finland nro. 252 sivu 1

⁶⁶³ 05.11.1887 Östra Finland nro. 257 sivu 1

10.11.1887	kl. 8 – 11 e.m.	Hotel l’Europe	Viipuri	MUSIK	M. Paul					664
13.11.1887	kl. 8 – 11 e.m.	Hotel l’Europe	Viipuri	Harmonika-Konsert	M. Paul		W. F. Schataloff	Fri entrée		665
24.11.1887 25.11.1887 27.11.1887	kl. 8 – 11 e.m.	Hotel d’Europe	Viipuri	Harmonika-KONSERT	M. Paul		W. F. Schataloff	Fri entrée		666
15.1.1888	klo 7-12 j.pp.	Hotel Europa	Viipuri	Tanssi-iltama	M. Paul		M. Paul	1 markka		667
29.1.1888	kl. 8 e. m.	Hotel l’Europe	Viipuri	En stor Afskedsföreställning	Fröken Natalie Siemens Fröken Tscharna M. Paul			1 Fmk.		668
1.2.1888 2.2.1888	kl. 8 – 11 e.m.	Hotel l’Europe	Viipuri	MUSIK	M. Paul		W. F. Schataloff	Fri entrée		669
12.2.1888	½ 8 e.m.	Folkskolans festsal	Viipuri	FOLK-KONSERT.	M. Paul 8 Viborgs bataljons Septett		M. Paul	50 p.	Vähän yli puolen huoneen ⁶⁷⁰	671
19.2.1888	k:lo 7-12 j. pp.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssiais-Iltama	M. Paul		M. Paul	1 mk.		672
24.3.1888	k:lo ½ 8 j. pp.	Kaupungintalo	Sortavala	Soitannollisen Iltaman	M. Paul	Ohjelman loputtua näytetään muutamia n. s. Taikakonsti a	M. Paul	1 m. 50 p. aikuisilta 75 p. lapsilta ja työkansalta		673
27.3.1888	k.lo 8 j. pp.	Seurahuone	Sortavala	M. Paul	M. Paul		M. Paul	1 m.		674
28.3.1888	klo 6 j.pp.	Lahdenpohjan kansakoulu	Jaakkima	Konserti	M. Paul		M. Paul	1 m. aikuisilta 50 p. lapsilta ja työkansalta		675
2.4.1888	klo 7 – 12 j.pp.	Kestiekievaritalo	Käkisalmi	Iltama tanssin kanssa	M. Paul		M. Paul	1 m 50 p:stä aikuisille 75 p:stä koulunuorisolle ja lapsille		676
10.5.1888	kl. 8 e. m.	Restaurant S:t Annae	Viipuri	KONSERT.	M. Paul		M. Paul	1 Fmk.		677
10.6.1888	kl. 6 – 11 j. p. p.	V. P. Kunnan uusi paviljonki	Tyysterniemi / Lappeenranta	KANSAN SOITTAJAISSET Tanssinensa	M. Paul		M. Paul	1 markka Herroilta 50 penniä yhteiseltä	50-60 ⁶⁷⁸	679

⁶⁶⁴ 10.11.1887 Östra Finland nro. 261 sivu 1

⁶⁶⁵ 12.11.1887 Östra Finland nro. 263 sivu 1

⁶⁶⁶ 23.11.1887 Östra Finland nro. 272 sivu 1

⁶⁶⁷ 14.01.1888 Ilmarinen nro. 6 sivu 1

⁶⁶⁸ 27.01.1888 Östra Finland nro. 22 sivu 1

⁶⁶⁹ 01.02.1888 Östra Finland nro. 26 sivu 1

⁶⁷⁰ 14.02.1888 Wiipurin Uutiset nro. 36 sivu 3

⁶⁷¹ 11.02.1888 Östra Finland no 35 sivu 1

⁶⁷² 17.02.1888 Wiipurin Uutiset nro. 39 sivu 1

⁶⁷³ 23.03.1888 Laatokka nro. 24 sivu 1

⁶⁷⁴ 27.03.1888 Laatokka nro. 25 sivu 1

⁶⁷⁵ 27.03.1888 Laatokka nro. 25 sivu 4

⁶⁷⁶ 27.03.1888 Laatokka nro. 25 sivu 4

⁶⁷⁷ 09.05.1888 Östra Finland nro. 107 sivu 1

⁶⁷⁸ 12.06.1888 Wiipurin Uutiset nro. 133 sivu 3

⁶⁷⁹ 08.06.1888 Lappeenrannan Uutiset nro. 45 sivu 1

								kansalta 25 penniä lapsilta		
23.6.1888 24.6.1888	kl. 6 – 11 j. p. p.	Lauritsala	Lappeenranta	Soitannolliset hovit Musikalisk Soirée	M. Paul		M. Paul	50 p. säätyhenkilöltä 25 p lapsilta ja palvelusväeltä		⁶⁸⁰
23.6.1888 24.6.1888	kl. 7 e.m.	Katrina ruin	Kotka	Folkkonsert med dans johanneafton och Johannedagen			M. Paul			⁶⁸¹
1.7.1888	kl. 6-11 j. p. p.	V. P. Kunnan uusi paviljonki	Tyysterniemi / Lappeenranta	Kansan Soittajaiset Tanssinensa	M. Paul		M. Paul	50 p. säätyhenkilöiltä 25 p lapsilta ja palvelusväeltä		⁶⁸²
8.7.1888 9.7.1888	kello 7 iltaa	Hungerborg	Savonlinna	Soitto iltamia	M. Paul			ohjelmia vapaaehtoista maksua vastaan		⁶⁸³
12.7.1888	kello 8 iltapäivällä	Hungerborg	Savonlinna	Jäähvyäis Soittajaiset	M. Paul		M. Paul			⁶⁸⁴
22.7.1888 ja muutamina seuraavina päivinä	klo 7 j. pp.	Väinölänniemi	Kuopio	Soitantoa	M. Paul		M. Paul			⁶⁸⁵
24.7.1888 ”muutamina iltoina”	klo 8.	Väinölänniemi	Kuopio	Soitantoa	M. Paul		M. Paul			⁶⁸⁶
26.7.1888 27.7.1888	kello 8 j. pp.	Väinölänniemen huvila	Kuopio	Soitantoa	M. Paul		M. Paul			⁶⁸⁷
26.8.1888	kl. 6 e.m.	Herr Martelins magasin	Koivisto	SOIRÉE med DANS i Björkö	M. Paul		M. Paul	1 Fmk. för äldre 50 pi. för barn		⁶⁸⁸
2.9.1888	kello 6 j. pp.	Hôtel Vilmanstrand’in puisto	Lappeenranta	Tanssi-Iltama	M. Paul		M. Paul	1 mk säätyhenkilöille 50 penn. yleisölle ja palvelusväelle		⁶⁸⁹
5.9.1888 6.9.1888	kello 8 illalla	Seurahuone	Mikkeli	Soitantoa	M. Paul		M. Paul	vapaaehtoinen		⁶⁹⁰
11.9.1888	kello 8 j. pp.	Seurahuone	Joensuu	Soitannollisen Iltaman	M. Paul		M. Paul	vapaaehtoinen		⁶⁹¹
12.9.1888 13.9.1888 14.9.1888	kl. 6 j. p. p.	Seurahuone	Joensuu	Soitannollisen iltaman	M. Paul		M. Paul	vapaaehtoinen		⁶⁹²

⁶⁸⁰ 22.06.1888 Lappeenrannan Uutiset no 49 sivu 1

⁶⁸¹ 23.06.1888 Kotka no 25 sivu 1.jpg

⁶⁸² 29.06.1888 Lappeenrannan Uutiset nro. 51 sivu 1

⁶⁸³ 05.07.1888 Savonlinna nro. 27 sivu 1

⁶⁸⁴ 12.07.1888 Savonlinna nro. 28 sivu 1

⁶⁸⁵ 19.07.1888 Savo nro. 84 sivu 1

⁶⁸⁶ 24.07.1888 Savo no 86 sivu 1

⁶⁸⁷ 26.07.1888 Savo no 87 sivu 1

⁶⁸⁸ 22.08.1888 Östra Finland nro. 195 sivu 1

⁶⁸⁹ 31.08.1888 Lappeenrannan Uutiset nro. 69 sivu 1

⁶⁹⁰ 05.09.1888 Mikkelin Sanomat nro. 71 sivu 3

⁶⁹¹ 11.09.1888 Karjalatar no 72 sivu 1

⁶⁹² 11.09.1888 Karjalatar no 72 sivu 1

14.9.1888	kello 8:lta	Liljendahl'in hotelli	Joensuu	Loitsu-näytäntö	M. Paul		M. Paul			693
16.9.1888	kello 7-11 j. pp.	Liljendahl'in hotelli	Joensuu	Soitannollisen Iltaman kansalle Tanssin kanssa	M. Paul		M. Paul	50 penniä		694
26.9.1888 27.9.1888 28.9.1888 29.9.1888	kello 7-10 j.p.p.	Kestikievari	Mikkeli	Näyttely. Jättiläistä,	Jättiläinen Kalugan kuvernementistä M. Paul		K. F. Mansner	50-75 penniä aikaihmisiltä 25-30 penniä lapsilta		695
6.10.1888 7.10.1888	klo 6 – 10 j. pp.	Hotel Imatran Sali	Imatra	Hotel ”Imatran” Salissa näytetään Jättiläisten jättiläinen	Jättiläinen Soitantoa toimittaa hra M. Paul		K. F. Mansner	50 p. täysi-ikäisiltä 25 p. lapsilta		696
20.10.1888		Hotel Svensksund	Kotka	Tanssi-iltama	Nikolai-jättiläinen harmonikkataiteilija herra M. Paul ⁶⁹⁷			miehiltä 1 m. naisilta sekä kunnan vakinaisilta jäseniltä 50 p.		698
30.10.1888 31.10.1888 1.11.1888	kl. ½ 8-11 e.m.	Brunnhussalongen	Helsinki	Musik	M. Paul					699
4.11.1888	kl. 7-11 e.m.	Herr Janssons stora Salong	Helsinki / Broholmen	JÄTTEN öfver alla jättar	Harmonika Virtuosen Herr M. Paul		K. F. Mansner	1 mk för äldre 50 P.ni för barn & tjenstefolk		700
29.11.1888 30.11.1888 1.12.1888 2.12.1888	kl. 8-11 e.m.	Hotel Imatra	Imatra	Musikalisk Aftonunderhållning	M. Paul		A. Lindström	frivillig afgift		701
7.12.1888	kl. 8-11 e.m.	Hotel Imatra	Imatra	MUSIK	M. Paul		A. Lindström	Frivillig afgift		702
12.12.1888 13.12.1888 14.12.1888	klo 7 – ½ 11 j. pp.	Kaupungin hotelli	Hämeenlinna	Musiikkia	M. Paul			Pääsy vapaa.		703
14.12.1888	kl. 8-11 eft. m.	Hotel Imatra	Imatra	MUSIK	M. Paul		A. Lindström	Frivillig afgift		704
19.12.1888	k:lo 8-11 j. pp.	Hotel Imatra	Imatra	Soitantoa	M. Paul		A. Lindström	vapaehtoinen		705
26.12.1888	kl. 6-10 e.m.	Herr Konsul Wolffs nya stenhus	Viipuri	Galathea			M. Paul	50 pi. äldre personer 25 pi. för barn		706

⁶⁹³ 14.09.1888 Karjalatar no 73 sivu 1

⁶⁹⁴ 14.09.1888 Karjalatar no 73 sivu 1

⁶⁹⁵ 26.09.1888 Mikkelin Sanomat nro. 77 sivu 1

⁶⁹⁶ 06.10.1888 Wiipurin Uutiset nro. 232 sivu 1

⁶⁹⁷ 24.10.1888 Kotkan Sanomat nro. 43 sivu 2

⁶⁹⁸ 17.10.1888 Kotkan Sanomat no 42 sivu 1

⁶⁹⁹ 29.10.1888 Nya Pressen nro. 295 sivu 1

⁷⁰⁰ 04.11.1888 Nya Pressen nro. 301 A sivu 2

⁷⁰¹ 29.11.1888 Östra Finland nro. 280 sivu 1

⁷⁰² 07.12.1888 Östra Finland nro. 287 sivu 2

⁷⁰³ 12.12.1888 Hämläinen nro. 99 sivu 1

⁷⁰⁴ 13.12.1888 Östra Finland nro. 292 sivu 2

⁷⁰⁵ 19.12.1888 Wiipurin Sanomat nro. 295 sivu 2

⁷⁰⁶ 24.12.1888 Östra Finland nro. 301 sivu 2

30.12.1888	kello 6-10 j. pp.	Konsuli Wolffin talo	Viipuri	Galathea			M. Paul	50 p. säätyhenkilöiltä 25 p. koululaisilta, lapsilta ja kansalta		⁷⁰⁷
1.1.1889	kl. 6-10 e.m.	Konsul Wolffs nya hus	Viipuri	Galathea den lefvande marmorbysten			M. Paul	50 pi. ståndsperson 25 pi. skolungdom, barn och almoge		⁷⁰⁸
9.1.1889 10.1.1889	kl. 6-11 e.m. hvarje hel och half timme	Larssons hotel	Hämeenlinna	Den sköna Galathea	Musik utföres af Herr M. Paul			1 mark hela afton 50 p. för hvarje föreläsning		⁷⁰⁹
15.1.1889 16.1.1889	kl. 6-11 e.m.	hos herr Grönqvist (Källaren Suomi)	Tampere	Den sköna Galathea	Musik utföres af Herr M. Paul			50 penni för äldre personer 25 p. för barn		⁷¹⁰
17.1.1889 18.1.1889		hotel Suomi	Tampere	Galathea			M. Paul	Pääsy tavallinen.		⁷¹¹
20.1.1889	klo 4-10 j.pp.	Konsulinsaari	Tampere	Kaunista Galathea			M. Paul	50 p. säätyhenkilöiltä 25 p. koulunuorisolta, lapsilta ja palvelusväeltä		⁷¹²
23.1.1889 24.1.1889	kl 12-10 e.m.	Societetshuset	Porvoo	Den Sköna Galathea	kl. 6 e.m. utföres musik af herr M. Paul			50 pi. för äldre 25 pi. för barn		⁷¹³
29.1.1889 30.1.1889	klo 12:sta päivällä klo 11 j. p. p.	Larssonin hotelli	Hämeenlinna	Kaunista Galathea	M. Paul voimistelijaperhe Kreuter pikku Ingeborg		M. Paul	75 p.		⁷¹⁴
14.2.1889	klo 8-11 i.p.	Hotel Imatra	Imatra	Soitantoa	M. Paul		A. Lindström	Maksu vapaa!		⁷¹⁵
17.4.1889	kello 8:lta j. p. p.	Seurahuone	Sortavala	Musiikkia.	M. Paul		M. Paul			⁷¹⁶
12.5.1889			Tammisaari	Musikalisk Soirée	M. Paul					⁷¹⁷
26.5.1889	kl. ½ 5 – ½ 9 e.m.	Lilla Bockholmen	Turku	Musik	M. Paul					⁷¹⁸
17.6.1889	kl. 8-10 e.m.	Vattenkuranstaltens Salong	Loviisa	Musikalisk Soirée med Dans	M. Paul		M. Paul	för herrar 1 mark, damer 50 penni och barn 25 penni.	mycket fåtaligt besökt ⁷¹⁹	⁷²⁰
10.7.1889	klo 7 i. p.	Väinölänniemi	Kuopio	Musiikkia	M. Paul		M. Paul			⁷²¹

⁷⁰⁷ 30.12.1888 Wiipurin Sanomat nro. 303 sivu 2

⁷⁰⁸ 31.12.1888 Östra Finland nro. 305 sivu 2

⁷⁰⁹ 09.01.1889 Härmäläinen nro. 3 sivu 1

⁷¹⁰ 15.01.1889 Tammerfors Aftonblad nro. 4 sivu 2

⁷¹¹ 17.01.1889 Aamulehti nro. 7 sivu 1

⁷¹² 19.01.1889 Aamulehti nro. 8 sivu 2

⁷¹³ 23.01.1889 Borgåbladet nro. 7 sivu 4

⁷¹⁴ 29.01.1889 Hämeen Sanomat no 9 sivu 1

⁷¹⁵ 14.02.1889 Wiipurin Sanomat nro. 38 sivu 1

⁷¹⁶ 17.04.1889 Laatokka nro. 31 sivu 1

⁷¹⁷ 10.05.1889 Västra Nyland nro. 36 sivu 1

⁷¹⁸ 26.05.1889 Åbo Tidning nro. 141 sivu 2

⁷¹⁹ 20.06.1889 Östra Nyland nro. 45 sivu 3

⁷²⁰ 17.06.1889 Östra Nyland nro. 44 sivu 1

⁷²¹ 10.07.1889 Savo-Karjala nro. 78 sivu 1

28.7.1889	kl. ½ 8 e.m.	Westins Hotel	Helsinki	Musik	M. Paul		P. O. Westin	Ingen etrée		722
30.7.1889 31.7.1889	kl. ½ 8 e.m.	Westins Hotel	Helsinki	Musik	M. Paul		P. O. Westin	Ingen entrée		723
6.8.1889 7.8.1889	klo 7 j. pp.	Puistossa	Hämeenlinna	Soitantoa Accordion'illa	M. Paul		M. Paul	Vapaehtoinen maksu.		724
23.8.1889 sekä muutamina seuraavina iltoina	k:lo 7 j. pp.	Rantapuiston Ravintola	Jyväskylä	"Accordion" Soittoa	M. Paul			Vapaehtoinen pääsymaksu.		725
25.9.1889 ännu några aftoner	kl. 8	Gästgifveriet	Mikkeli	MUSIK	M. Paul		M. Paul			726
29.9.1889	kl 7 e.m.	Gästgifveriet	Mikkeli	MUSIK	M. Paul	Nytt! Savolaks Jernvägs Marsch.	M. Paul			727
8.10.1889 9.10.1889 10.10.1889	kl. 7 e.m.	Hotel l'Europe	Viipuri	MUSIK	M. Paul			Frivillig afgift.		728
13.10.1889	kl. 7 e.m.	Hotel l'Europe	Viipuri	MUSIK	M. Paul			Frivillig afgift.		729
15.12.1889	kello 7 i. p.	Hotel "Europa"	Viipuri	Soitantoa	M. Paul	Kuva 9.		Vapaehtoinen maksu.		730
26.12.1889	kello 7-11 i.p.	Hotel Europe	Viipuri	Soitantoa	M. Paul			Vapaehtoinen maksu.		731
5.1.1890 6.1.1890	k:lo 7-11 i.p.	Hotel Europa	Viipuri	Musiikkia	M. Paul			Vapaehtoinen maksu.		732
2.2.1890 3.2.1890 4.2.1890 5.2.1890	k:lo 7:stä-11 i.p.	Hotel Europa	Viipuri	Soitantoa	M. Paul			Vapaa maksu		733
18.2.1890	k:lo 7-11 i.p.	Hotel Europa	Viipuri	Soitantoa	M. Paul			Vapaehtoinen maksu		734
19.2.1890	k:lo 7-11 a.p.	Hotel Europa	Viipuri	Soitantoa	M. Paul	Monta uutta numeroa.		Vapaehtoinen maksu		735

⁷²² 27.07.1889 Folkwännen nro. 172 sivu 2

⁷²³ 29.07.1889 Folkwännen nro. 173 sivu 2

⁷²⁴ 06.08.1889 Hämeen Sanomat nro. 63 sivu 1

⁷²⁵ 22.08.1889 Suomalainen nro. 67 sivu 1

⁷²⁶ 25.09.1889 Suomi nro. 77 sivu 1

⁷²⁷ 28.09.1889 Suomi nro. 78 sivu 1

⁷²⁸ 07.10.1889 Östra Finland nro. 233 sivu 2

⁷²⁹ 12.10.1889 Östra Finland nro. 238 sivu 1

⁷³⁰ 14.12.1889 Wiipurin Sanomat nro. 292 sivu 2

⁷³¹ 24.12.1889 Wiipurin Sanomat nro. 301 sivu 2

⁷³² 05.01.1890 Wiipurin Sanomat nro. 4 sivu 2

⁷³³ 02.02.1890 Wiipurin Sanomat nro. 27 sivu 2

⁷³⁴ 18.02.1890 Wiipurin Sanomat nro. 40 sivu 1

⁷³⁵ 19.02.1890 Wiipurin Sanomat nro. 41 sivu 1

3.3.1890	kl. 7-11 eft. m.	Hotel d'Europe	Viipuri	Extra Soirée	M. Paul	särdeles omvexlande program		Frivillig afgift		⁷³⁶
19.3.1890 20.3.1890	kl. 7-11 e.m.	Hôtel d'Europe	Viipuri	À Hôtel d'Europe	berömde virtuosens på Flöjtharpa och Krystall Pokal Harmonium Herr Florino M. Paul			Frivillig afgift!		⁷³⁷
21.3.1890 22.3.1890 23.3.1890	kl. 7-11 e.m.	Hôtel d'Europe	Viipuri	À Hôtel d'Europe	berömde virtuosens Herr Florino Herr M. Paul			Frivillig afgift!		⁷³⁸
25.3.1890	kl. 7 i.p.	herra Leinosen Salonki	Lappeenranta	Soittajaiset	kuuluksa Huilukanteleja ja Kristalli-Pokaaliharmonioitaiteilija Florino hra M. Paulin suosiollisella avulla.			Herroilta 1: 50 p. naisilta 1 m. lapsilta 50 p.		⁷³⁹
26.3.1890	kl. 8 i.p.	herra Leinosen Salonki	Lappeenranta	Jäähyväissoittajaiset	herrat Florino ja M. Paul			1 m lapsilta puoli		⁷⁴⁰
29.3.1890	k:lo 6-10 i.p.	Tervaniemen ravintolahuoneisto	Viipuri	Hyvästijättökonserтин	Harppua, huilua ja kristallia, pokaalia ja harmoniota soittaa Helsingin Kaivopuiston viulunsoittaja FLORINO M. Paul		G. Pettersson	50 p. lapsilta 25 p.		⁷⁴¹
7.4.1890	klo 7 j. pp.	Seurahuone	Kuopio	Musikaalisen iltaman	herra Florino M. Paul		F. Ahlberg	1 m		⁷⁴²
10.4.1890	k:lo 8 j. pp.		Kuopio	Jäähyväis-Soittajaiset	Signor Florino M. Paul		M. Paul	1 m		⁷⁴³
14.4.1890	kl. 8 e.m.	Societetshuset	Mikkeli	Musikalisk Soirée	berömde virtuosens på Glas-Harmonium & Flöjt-Harpa Florino herr M. Paul			Frivillig afgift		⁷⁴⁴
17.4.1890	kl. 8 e.m.	Centralhotellets festsalong	Porvoo	!Florino!	Florino M. Paul		E. Kluge	1 mark		⁷⁴⁵
20.4.1890	kl. 6 e.m.	Central Hotellet	Porvoo	Folk konsert	Signor Florino M. Paul		E. Kluge	50 p.		⁷⁴⁶
20.4.1890	kl 8 e.m.	Central Hotellet	Porvoo	Afskeds konsert	Signor Florino M. Paul		E. Kluge	1 mark		⁷⁴⁷

⁷³⁶ 03.03.1890 Östra Finland nro. 51 sivu 1

⁷³⁷ 19.03.1890 Östra Finland nro. 65 sivu 2

⁷³⁸ 21.03.1890 Östra Finland nro. 67 sivu 1

⁷³⁹ 22.03.1890 Lappeenrannan Uutiset no 33 sivu 1

⁷⁴⁰ 26.03.1890 Lappeenrannan Uutiset nro. 34 sivu 1

⁷⁴¹ 29.03.1890 Wiipurin Sanomat nro. 73 sivu 2

⁷⁴² 05.04.1890 Savo nro. 40 sivu 2

⁷⁴³ 09.04.1890 Savo-Karjala nro. 40 sivu 2

⁷⁴⁴ 12.04.1890 Mikkelin Sanomat no 30 sivu 2

⁷⁴⁵ 16.04.1890 Borgåbladet no 30 sivu 4

⁷⁴⁶ 19.04.1890 Borgåbladet nro. 31 sivu 1

⁷⁴⁷ 19.04.1890 Borgåbladet nro. 31 sivu 1

29.4.1890 30.4.1890	kl. ½ 8 e.m.	Pyynikke	Tampere	Musikalisk Soiré	Signor Florino M. Paul		E. Joselin	1 m 50 p. för barn		748
2.5.1890 3.5.1890 4.5.1890	kl. ½ 8 e.m.	Joselins villa	Tampere	Musikalisk soirée	Signor Florino		E. Joselin	50 pi.		749
25.5.1890 26.5.1890	kl 6 e.m.	Juustila hôtel	Viipuri	Musikalisk Soirée	Florino M. Paul			Frivillig afgift.		750
12.6.1890 13.6.1890 14.6.1890	kl. 8-11 e.m.	S:t Annae Restaurant	Viipuri	KONSERT	Signor Florino M. Paul			Ingen entréefgift.		751
12.7.1890 13.7.1890 14.7.1890	kl. 7-11 e.m.	Parken	Hämeenlinna	Nytt Nytt	M. Paul		M. Paul	Frivilligafgift		752
15.7.1890	klo 7 i. pp.	Puisto	Hämeenlinna	Ylimääräiset soittajaiset	M. Paul		M. Paul	vapaaehtoinen		753
23.8.1890		Peräniemi	Kuopio	Soittajaiset	M. Paul			Vapaaehtoinen pääsömaksu		754
14.9.1890		Lindblomin ravintola	Salo	Konsertti	M. Paul				n. 70-80	755
24.9.1890 25.9.1890	kl. 8-11 e.m.	Central Hotellet	Porvoo	Musik	M. Paul		M. Paul	75 penni		756
13.10.1890	kello 7 alkain i.p.	Uusi hotelli	Viipuri	Soitantoa	M. Paul			Vapaaehtoinen maksu		757
30.10.1890	kello 8 i.p.	Uusi hotelli	Viipuri	Soitantoa	M. Paul					758
9.11.1890 10.11.1890	kl. 7 e.m.	Nya hôtellet	Viipuri	MUSIK	M. Paul			Frivillig afgift.		759
20.11.1890	kl. 7 e.m.	Nya Hôtellet	Viipuri	MUSIK	M. Paul			Frivillig afgift.		760
29.11.1890	kl. 7 e.m.	Nya Hôtellet	Viipuri	MUSIK	M. Paul			Frivillig afgift.		761
2.2.1891 3.2.1891 4.2.1891	kl. 7 e.m.	Nya Hôtellet	Viipuri	MUSIK	M. Paul			Frivillig afgift.		762
15.2.1891	kello 7 i.p.	Hôtel "Natt och Dag"	Viipuri	Soitantoa	M. Paul			Maksu vapaaehtoinen		763

⁷⁴⁸ 29.04.1890 Tammerfors Aftonblad nro. 34 sivu 2

⁷⁴⁹ 02.05.1890 Tammerfors Aftonblad nro. 35 sivu 1

⁷⁵⁰ 24.05.1890 Östra Finland nro. 118 sivu 2

⁷⁵¹ 12.06.1890 Östra Finland nro. 133A sivu 1

⁷⁵² 12.07.1890 Hämläinen nro. 55 sivu 4

⁷⁵³ 15.07.1890 Hämeen Sanomat nro. 56 sivu 1

⁷⁵⁴ 23.08.1890 Savo nro. 98 sivu 2

⁷⁵⁵ 20.09.1890 Turun Lehti nro. 110 sivu 2

⁷⁵⁶ 24.09.1890 Borgåbladet nro. 76 sivu 4

⁷⁵⁷ 12.10.1890 Wiipurin Sanomat nro. 237 sivu 1

⁷⁵⁸ 30.10.1890 Wiipurin Sanomat nro. 252 sivu 1

⁷⁵⁹ 08.11.1890 Östra Finland nro. 260 sivu 1

⁷⁶⁰ 20.11.1890 Östra Finland nro. 270 sivu 1

⁷⁶¹ 29.11.1890 Östra Finland nro. 278 sivu 2

⁷⁶² 02.02.1891 Östra Finland nro. 26 sivu 2

⁷⁶³ 15.02.1891 Wiipurin Sanomat nro. 38 sivu 2

17.2.1891	kl. 7 e.m.	Hôtel "Natt och Dag"	Viipuri	MUSIK	M. Paul			Frivillig afgift.		764
27.2.1891	kl. 8 e.m.	Hôtel "Natt och Dag"	Viipuri	MUSIK	M. Paul			Frivillig afgift.		765
3.3.1891	kl. 8 e.m.	Hôtel "Natt och Dag"	Viipuri	MUSIK	M. Paul	ett rikhaltigt och omvexlande program		Frivillig afgift.		766
12.7.1891		Kilsunkallio berget	Toijala	Folkfest	Brandkårens musikkapell harmonika mästaren M. Paul					767
14.7.1891 15.7.1891	kl. 8 e.m.	Konsulsholmen	Tampere	Musik	M. Paul			Frivillig afgift!		768
18.7.1891	kl. 8 – ½ 11 e.m.	Central Hotellet	Vaasa	Harmonika Consert	M. Paul			50 penni		769
19.7.1891	kl. 8 – ½ 11 e.m.	Central Hotellets trädgård	Vaasa	Harmonika Consert	M. Paul			50 penni		770
21.7.1891 22.7.1891	kl. 8 – ½ 11 e.m.	Central Hotellets trädgård	Vaasa	Musik.	M. Paul			50 penni		771
26.7.1891 27.7.1891	kl. 7 e.m.	Johanneslund	Pori	MUSIK	M. Paul					772
28.7.1891 29.7.1891	k.lo 8-11 j. pp.	Johanneslehto	Pori	Konsertin	M. Paul			50 p.		773
30.7.1891	kl. 7 e.m.	Räfsö Hotell	Pori	Konsert i Räfsö	M. Paul		M. Paul	50 penni		774
11.8.1891 12.8.1891	kl. ½ 8- ½ 11 e.m.	Allmänna Promenaden	Turku	Musikalisk Soirée	M. Paul pianisten herr A. Werner			Fri entrée		775
13.8.1891	kl. ½ 8- ½ 11 e.m.	Allmänna Promenaden	Turku	Musikalisk Soirée	M. Paul pianisten herr A. Werner			Fri entrée		776
25.8.1891	kl. 8-11 eft. m.	Restaurant S:t Annae	Viipuri	Familje-Konsert	Pianisten A. Werner Accordionisten M. Paul			Fri entrée		777
26.8.1891 och följande aftnar	kl. 8-11 eft. m.	Restaurant S:t Annae	Viipuri	Familje-Konsert	Pianisten A. Werner Accordionisten M. Paul			Fri entrée		778

⁷⁶⁴ 17.02.1891 Östra Finland nro. 39 sivu 1

⁷⁶⁵ 27.02.1891 Östra Finland nro. 48 sivu 1

⁷⁶⁶ 03.03.1891 Östra Finland nro. 51 sivu 1

⁷⁶⁷ 14.07.1891 Tammerfors Aftonblad nro. 56 sivu 2

⁷⁶⁸ 14.07.1891 Tammerfors Aftonblad nro. 56 sivu 1

⁷⁶⁹ 17.07.1891 Wasa Tidning nro. 109 sivu 1

⁷⁷⁰ 19.07.1891 Wasa Tidning no 110 sivu 1

⁷⁷¹ 21.07.1891 Wasa Tidning nro. 111 sivu 1

⁷⁷² 24.07.1891 Björneborgs Tidning nro. 57 sivu 1

⁷⁷³ 28.07.1891 Lounas nro. 58 sivu 1

⁷⁷⁴ 28.07.1891 Björneborgs Tidning nro. 58 sivu 1

⁷⁷⁵ 10.08.1891 Åbo Tidning nro. 214 sivu 1

⁷⁷⁶ 13.08.1891 Åbo Underrättelser nro. 217 sivu 1

⁷⁷⁷ 25.08.1891 Östra Finland nro. 195 sivu 1

⁷⁷⁸ 26.08.1891 Östra Finland nro. 196 sivu 1

10.9.1891	kl. ½ 8 e.m.	Central-Hotellet	Vaasa	Central-Hotellet	Pianisten Verner Harmonika virtuoson M. Paul			50 penni	icke synnerligen talrik ⁷⁷⁹	⁷⁸⁰
13.9.1891	kl. 5 e.m.	Central-Hotellet	Vaasa	Folk-Konsert	Pianisten Verner Harmonika virtuoson M. Paul			50 pi för äldre 25 pi för barn		⁷⁸¹
13.9.1891	kl. 8 e.m.	Central-Hotellet	Vaasa	Extra Konsert	Pianisten Verner Harmonika virtuoson M. Paul			50 pi		⁷⁸²
15.9.1891	kl. 8 e.m.	Central-Hotellet	Vaasa	Avskeds-konsert	Pianisten Verner Harmonika virtuoson M. Paul	Kuva 10.		50 p:ni		⁷⁸³
24.9.1891	k:lo ½ 8 j. pp.	Sositeettihuoneen pieni sali	Oulu	Konsertin	pianonsoittaja A. Werner harmonikansoittaja M. Paul			75 penniä		⁷⁸⁴
6.10.1891 sekä muutamina seuraavina iltoina	klo 7 j. pp.	Seurahuone	Tampere	Seurahuone.	Alexsander Werner M. Paul			1 markka	sangen vähän ⁷⁸⁵	⁷⁸⁶
9.10.1891		Seurahuone	Tampere		Aleksander Werner M. Paul					⁷⁸⁷
25.10.1891	kl. ½ 8 e.m.	Klubben	Tampere	Musikalisk Aftonunderhållning	A. Werner M. Paul		A. Werner M. Paul			⁷⁸⁸
27.10.1891	kl. 8 j. pp.	Kauppaseuran huoneisto	Tampere	Soitannollinen Illanvietto	A. Werner M. Paul		A. Werner M. Paul			⁷⁸⁹
4.11.1891 5.11.1891	kl. 8 e.m.	Leinonens Hotel	Lappeenranta	Konsert i Villmanstrand	A. Werner M. Paul		A. Werner M. Paul			⁷⁹⁰
7.11.1891 8.11.1891	klo 8-11 i.p.	Hotelli Europa	Viipuri	Soitantoa	A. Werner M. Paul			Vapaaehtoinen maksu		⁷⁹¹
10.11.1891	klo 8-11 illalla	Hotel Imatra	Imatra	Konsertti-musiikkia	A. Werner M. Paul			Vapaaehtoinen maksu		⁷⁹²
12.11.1891	klo 8-11 illalla	Hotel Imatra	Imatra	Konserttimusiikkia	A. Werner M. Paul			Vapaaehtoinen maksu		⁷⁹³

⁷⁷⁹ 11.09.1891 Wasa Tidning nro. 141 sivu 3

⁷⁸⁰ 09.09.1891 Vasabladet nro. 72 sivu 1

⁷⁸¹ 12.09.1891 Vasabladet no 73 sivu 1

⁷⁸² 12.09.1891 Vasabladet no 73 sivu 1

⁷⁸³ 15.09.1891 Wasa Tidning nro. 143 sivu 1

⁷⁸⁴ 24.09.1891 Kaiku nro. 108 sivu 1

⁷⁸⁵ 09.10.1891 Tampereen Sanomat nro. 119 sivu 2

⁷⁸⁶ 05.10.1891 Tampereen Sanomat nro. 117 sivu 1

⁷⁸⁷ 09.10.1891 Tampereen Uutiset nro. 157 sivu 2

⁷⁸⁸ 23.10.1891 Tammerfors Aftonblad nro. 85 sivu 1

⁷⁸⁹ 27.10.1891 Tampereen Uutiset nro. 167 sivu 1

⁷⁹⁰ 04.11.1891 Östra Finland nro. 256 sivu 1

⁷⁹¹ 07.11.1891 Wiipurin Sanomat nro. 259 sivu 2

⁷⁹² 10.11.1891 Wiipurin Sanomat nro. 261 sivu 1

⁷⁹³ 12.11.1891 Wiipurin Sanomat nro. 263 sivu 1

19.11.1891	klo 8-11 a.p.	Hotelli Europa	Viipuri	Konserttisoitantoa	A. Werner M. Paul			Vapaaehtoinen maksu		794
22.11.1891	kello 8-11 i.p.	Uudessa Hotellissa	Viipuri	Konserttimusiikkia	A. Werner M. Paul			Vapaaehtoinen maksu		795
29.11.1891	klo 7-12 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltama	A. Werner M. Paul		A. Werner M. Paul	1 mk miehiltä 75 penniä naisilta		796
6.12.1891	klo 7-12 e.m.	Kron S:t Annae	Viipuri	Konsert och Dans-Soirée	A. Werner M. Paul		A. Werner M. Paul	1 mk för Herrar 75 p:ni för Damer		797
10.12.1891	8-11	Nya Hôtellet	Viipuri	Konsertmusik	Hrr A. Werner M. Paul			Frivillig afgift		798
20.12.1891	kello 7-12 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltaman	M. Paul		M. Paul	1 mk. miehiltä 75 penniä naisilta		799
1.1.1892	kl. ½ 8 – 12 e.m.	Kron S:t Annae	Viipuri	DANS-SOIRÉE	M. Paul		M. Paul	1 mk för Herrar 75 p:ni för Damer		800
6.1.1892	klo ½ 8 – 12 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltama	M. Paul		M. Paul	miehiltä 1 markka naisilta 75 p:niä		801
10.1.1892	klo ½ 8 – 12 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltama	M. Paul		M. Paul	miehiltä 1 markka naisilta 75 p:niä		802
13.1.1892	klo 8-12 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltama	M. Paul		M. Paul	miehiltä 1 markka naisilta 75 p:niä		803
7.2.1892	klo ½ 8 – 12 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltama	M. Paul		M. Paul	Smk. 1: herroille 75 penniä naisille		804
14.2.1892	klo ½ 8 – 12 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltama	M. Paul		M. Paul	1 mk herroille ja 75 penniä naisille		805
19.2.1892	kl. 8-11 e.m.	Kron S:t Annae	Viipuri	Konsertmusik	M. Paul		M. Paul	Frivillig afgift		806
21.2.1892	kl. 8-11 e.m.	Nya Hôtellet	Viipuri	Konsertmusik	M. Paul		M. Paul	Frivillig afgift		807
24.2.1892	klo ½ 8 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltama	Jouhiorkesterin suosiollisella avulla M. Paul		M. Paul	1 mk herroilta ja 75 penniä naisilta		808
27.2.1892	kello 8 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltama	M. Paul		M. Paul	1 mk miehiltä ja 75 penniä naisilta		809
6.3.1892	kello 8 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltama	M. Paul		M. Paul	1 mk miehiltä ja 75 penniä naisilta		810

⁷⁹⁴ 19.11.1891 Wiipurin Sanomat nro. 269 sivu 1

⁷⁹⁵ 22.11.1891 Wiipurin Sanomat nro. 272 sivu 2

⁷⁹⁶ 26.11.1891 Wiipurin Sanomat nro. 275 sivu 2

⁷⁹⁷ 05.12.1891 Östra Finland nro. 283 sivu 2

⁷⁹⁸ 10.12.1891 Östra Finland nro. 287 sivu 2

⁷⁹⁹ 18.12.1891 Wiipurin Sanomat nro. 294 sivu 2

⁸⁰⁰ 31.12.1891 Östra Finland nro. 303 sivu 2

⁸⁰¹ 05.01.1892 Wiipurin Sanomat nro. 3 sivu 2

⁸⁰² 09.01.1892 Wiipurin Sanomat nro. 6 sivu 1

⁸⁰³ 12.01.1892 Wiipurin Sanomat nro. 8 sivu 1

⁸⁰⁴ 06.02.1892 Wiipurin Sanomat nro. 30 sivu 1

⁸⁰⁵ 13.02.1892 Wiipurin Sanomat nro. 36 sivu 2

⁸⁰⁶ 19.02.1892 Östra Finland nro. 41 sivu 2

⁸⁰⁷ 20.02.1892 Östra Finland nro. 42 sivu 2

⁸⁰⁸ 23.02.1892 Wiipurin Sanomat nro. 44 sivu 2

⁸⁰⁹ 26.02.1892 Wiipurin Sanomat nro. 47 sivu 1

⁸¹⁰ 05.03.1892 Wiipurin Sanomat nro. 54 sivu 2

3.4.1892	kello 8 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Kevät tanssi-iltaman	M. Paul		M. Paul	1 mk miehiltä ja 75 penniä naisilta		⁸¹¹
10.4.1892	kello 8 i.p.	Tervaniemen ravintola	Viipuri	Tanssi-iltaman	pianonsoittajan A. Rosenbergin, Pietarista, suosiollisella avulla M. Paul		M. Paul	1 mk miehiltä ja 75 penniä naisilta		⁸¹²
24.4.1892	kl. 8 e.m.	Kron S:t Annae	Viipuri	DANS-SOIRÉE	M. Paul		M. Paul	1 mk för herrar 75 p:ni för damer		⁸¹³
15.5.1892	kl. 8 e.m.	Kron S:t Annae	Viipuri	Dans-Soirée	M. Paul		M. Paul	1 mk för Herrar 75 p:ni för damer		⁸¹⁴
3.6.1892	kello 8 illalla	Vallilassa	Uusikaupunki	Harmonika-Konsertti	M. Paul		M. Paul	1 mk		⁸¹⁵
12.6.1892	kello 8-11 i.p.	Suoja	Rauma	Soittajaiset	M. Paul					⁸¹⁶
13.6.1892	kello 8-11 i.p.	Suoja	Rauma	Soittajaiset	M. Paul					⁸¹⁷
1.7.1892	kello 8 j. pp.	Rouva Blouvin suuressa salissa	Joensuu	KONSERTTI	M. Paul		M. Paul	1 m. säätyhenkilöille 50 p. lapsille ja palvelusväelle		⁸¹⁸
12.8.1892	k:lo ½ 8 j. pp.	Palokunnan juhlasali	Heinola	Helppotajuinen KONSERTTI	Herra Konserttimestari M. Paul	Kuva 11.			en talrik publik ⁸¹⁹	⁸²⁰
18.8.1892	k:lo ½ 7 j. pp.		Heinola	ILTAMA Näytelmän kanssa	Tanssimusiikkia soittaa herra Konserttimestari M. Paul		Toimikunta huvia & hyötyä varten.	Herroilta 1: 50 p. Naisilta 1: 25 p. Lapsilta 50 p.		⁸²¹
14.9.1892 15.9.1892	k:lo 8 j. pp.	Rantapuisto	Jyväskylä	M. Paul	M. Paul					⁸²²
28.9.1892	kello 8 j. p. p.		Hamina	M. Paul Konsertin uudella soittokoneellaan	M. Paul			1 m. aikaihmisille 50 p. lapsilta ja palvelusväeltä	vähänpuoleise sti ⁸²³	⁸²⁴
2.10.1892	kello ½ 8:sta j. pp.	V. P. K:n sali	Hamina	Tanssi-iltama	M. Paul		M. Paul	1 m. herroille 75 p:ää naisille		⁸²⁵
16.10.1892	klo 8 i.p.	hotelli Europa	Viipuri	Tanssi-iltama	M. Paul		M. Paul	1 mk. herroilta 75 p:niä naisilta		⁸²⁶
19.10.1892	kl. 8-11 e.m.	Hotel d'Europe	Viipuri	MUSIK	M. Paul					⁸²⁷

⁸¹¹ 02.04.1892 Wiipurin Sanomat nro. 77 sivu 2

⁸¹² 09.04.1892 Wiipurin Sanomat nro. 83 sivu 1

⁸¹³ 23.04.1892 Östra Finland nro. 93 sivu 2

⁸¹⁴ 14.05.1892 Östra Finland nro. 111 sivu 1

⁸¹⁵ 03.06.1892 Uudenkaupungin Sanomat nro. 23 sivu 1

⁸¹⁶ 11.06.1892 Rauman Lehti nro. 47 sivu 1

⁸¹⁷ 11.06.1892 Rauman Lehti nro. 47 sivu 1

⁸¹⁸ 01.07.1892 Karjalatar nro. 50 sivu 1

⁸¹⁹ 19.08.1892 Östra Finland nro. 191 sivu 3

⁸²⁰ 12.08.1892 Jyräkö nro. 65 sivu 1

⁸²¹ 16.08.1892 Jyräkö nro. 66 sivu 1

⁸²² 14.09.1892 Suomalainen nro. 104 sivu 1

⁸²³ 30.09.1892 Haminan Sanomat nro. 75 sivu 2

⁸²⁴ 27.09.1892 Haminan Sanomat no 74 sivu 2

⁸²⁵ 30.09.1892 Haminan Sanomat nro. 75 sivu 1

⁸²⁶ 15.10.1892 Wiipurin Sanomat nro. 240 sivu 2

⁸²⁷ 19.10.1892 Östra Finland nro. 243 sivu 1

2.11.1892	kl. 8 e.m.	Kilpi yngres lokal	Helsinki	KONSERT	M. Paul		M. Paul	1 Fmk. 50 pi. för barn		⁸²⁸
6.11.1892	k:lo ½ 8 – 12 j. pp.	Kilpi Nuoremman huoneisto	Helsinki	Tanssi-Iltama	M. Paul			Herroilta 75 p. Naisilta 50 p:ää		⁸²⁹
14.11.1892	kl. ½ 8 e.m.	F. B. Ks Salong	Porvoo	Danssoare	M. Paul			75 p:i för herrar 50 p. för damer		⁸³⁰
20.1.1893	kl. ½ 9 e.m.	Handelsgillet	Viipuri	Trolleri	Professor Max Alexander Musik utföres af hr M. Paul			Frivillig afgift.		⁸³¹
11.5.1893	kello 7 illalla	Kaupungintalo	Sortavala	Soitannollinen Iltama	M. Paul		M. Paul	1 markka Miehitä 50 penniä Naisilta 25 penniä lapsilta ja koulunuorisolta		⁸³²
14.5.1893	kello 8 illalla	Kaupungintalo	Sortavala	Soitannollinen Iltama	M. Paul		M. Paul	Pääsymaksu entinen		⁸³³

⁸²⁸ 02.11.1892 Folkwännen nro. 255 sivu 1

⁸²⁹ 06.11.1892 Uusi Suometar nro. 259 sivu 2

⁸³⁰ 09.11.1892 Borgåbladet nro. 89 sivu 1

⁸³¹ 20.01.1893 Östra Finland nro. 18 sivu 2

⁸³² 10.05.1893 Laatokka nro. 37 sivu 1

⁸³³ 13.05.1893 Laatokka nro. 38 sivu 1

SOIRÉE

på **Accordion (Dragspel)**.

Undertecknad uppträder uti Societetshusets Salong Fredagen d. 29, Lördagen d. 30 och sista gången Söndagen d. 31 Augusti från kl. 1/2 8 e. m., efter omvexlande Program.

Biljetter à 1 mk för äldre och 50 p: i för barn erhållas vid ingången.

M. Paul.

PROGRAM

för Fredagen den 29 kl. 1/2 8 e. m.

I.

1. Souvenir de Stockholm, marsch af Sauvlet.
2. Die Helmathsklänge . . . Gungl.
3. Musiken till den svaga sidan.
4. Das Schwabenmädle . . af Proch.

II.

5. Vals Potpourri af Lumby.
6. Svenska Nationalmelodier.
7. Potpourri ur Op. „Martha“ . Flotow.
8. På Balen, arr. Lumby.

III.

9. Ur Op. Norma af Bellini.
10. Annen Polka Strauss.
11. Chör ur Preciosa Weber.
12. Potpourri ur „Corneilles klockor“ Planquette.

Kuva 1. Konsertti-ilmoitus,
28.08.1879 Uleåborgs Tidning nro. 65 sivu 4.

Undertecknad gifver en Aftonunderhållning på **accordion** eller **harmonika**

med biträde af

herrar Korini & Rischard

i Societetshuset

Onsdagen den 22 och Thursdagen den
23 Okt. 1879, kl. 8 e. m.

Program för Onsdagen:

1. Souvenir de Stockholm, Marsch af Sauvlet.
2. La corte volante af hr Korini.
3. Hemlandstoner af Gungl.
4. Stå Trapez, utföres af hr Rischard.
5. Vals Potpourri af Lumbye.
6. Ring produktion af Korini.
7. Musiken till „Den Svaga Sidan“.
8. Stor produktion på Japanesiska Bamburör, utföres af hr Rischard.
9. Potpourri ur op. „Martha“ af Flotow.
10. Komisk Entrée af hr Korini.
11. Svenska Melodier.
12. **Herkules**, utföres af hr Rischard.

**Biljetter med Program à 1 mark för
äldre, och 50 penni för barn
erhållas vid ingången.**

Obs.! Servering uti Salongen.

M. Paul.

Kuva 2. Konsertti-ilmoitus,
22.10.1879 Tampereen Sanomat nro. 84 sivu 4.

Accordion-Virtuoson

HERR M. PAUL,

som utför:

Potpourri ur op. „Martha“,

samt på begäran:

Potpourri ur op. „Corneilles Klockor.“

Kl. 11 på aftonen: TARRANTILLE NEAPOLITAN dansas af fröknarna Olga och Alexandra.

Kuva 3. Konsertti-ilmoitus,
6.9.1879 Oulun Viikko-Sanomia nro 36 sivu 4.

Anslylaitoksen pavisjongissa

tänään

Perjantaina 13 p:nä elokuuta

kello 8 illalla seuraavan

Ohjelman mukaan:

1. F. B. K. Marsch.
2. „P. Balen“ Divertissement.
3. Thema & Variation.
4. Ur „Orfeus i Underjorden.“
5. Heimliche Liebe.
6. Potpourri öfver bekanta Melodier.

Ohjelman loputtua Tanssi-musiikkia
kello 11. Piletit 50 p. aikaihmisiltä ja
25 penniä lapsilta myödään sisään men-
nessä.

Huom. Tänään viimeinen kerta.

M Paul

Kuva 4. Konsertti-ilmoitus,
13.8.1880 Savo nro. 63 sivu 4.

ACCORDION KONSERTTI

annetaan tänään

keskiviikkona lokakuun 13 p. klo 1/28 j. pp.

Undella Seurahuoneella.

Ohjelma:

1. Souvenir de Stockholm
Marsch Souvlet.
2. Die Heimathsklänge Gungl.
3. Vals Potpourri arr. för
accordion M. Paul.
4. Ur Fatinitza Suppé.
5. Svenska Toner.
6. Musiken till den svaga
Sidan
7. Das Schwabenmädle Proch,
8. Potpourri ur Op „Martha“ Flotow.
9. Chör ur „Preciosa“ Weber.
10. Opera Potpourri arr. för
accordion
11. Ur Corneilles Klockor Planquett.

Pääsylippuja 1 m. aikaihmisille ja 50
p. lapsille saadaan sisäänkäytävässä kello
6:sta j. pp.

M. Paul.

Kuva 5. Konsertti-ilmoitus,
13.10.1880 Keski-Suomi nro. 82 sivu 2.

Å Hotell de Poste

i Borgå.

POPULÄR KONSÄRT,

hvaruti äfven den så vidt berömda 8 årige
Violin virtousen eller s. k. underbarnet Abel
Fridolfsson uppträder, gifves Söndagen den
1 oktober och några följande aftnar med
omvexlande program.

PROGRAM:

- för Söndagen den 1 Oktober kl. 8 e. m.
1. Fantasie för Piano Beyer.
(Fru Platen).
 2. Ur op. „Hvita Fran“ Boeldieu.
(M. Paul)
 3. Uppträdandet af den lilla 8 åri-
ge Violinisten Abel Fridolfsson.
 4. Frühlingsblüthen Giese.
(Fru Platen).
 5. Som i ungdomens år Durand.
(C. Emilo).
 6. Musiken till „Svaga Sidan“.
 7. Uppträdande af Abel Fridolfsson.
 8. Serenad ur Op. „Don Pasquale“ Donizetti.
(C. Emilo).
 9. Heimliche Liebe Gavotte Resch. }
(Fru Platen).
 10. Rheinländer Polka Faust.
(M. Paul)
 11. Vågen Laurin.
(C. Emilo).
 12. Uppträdandet af Abel Fridolfsson.
 13. Skobelev Marsch Franz. }
 14. Finska Visor.
(C. Emilo).
 15. Hemlandstoner Gungl.
(M. Paul)
 16. Uppträdandet af Abel Fridolfsson.

Entrée 1 mark.

Kuva 6. Konsertti-ilmoitus,
30.9.1882, Borgåbladet nro. 76 sivu 4.

KONSERT

gifver undertecknad med biträde

af

Musik Direktören G. Littmark, herr **M**

Pan

samt en Musikälskare

Söndagen d. 4 November

kl. 7 e. m. å Lycei sal

efter följande

Program:

1. Jubel Ouverture, för 4 händer af *Weber*.
2. Aria ur Trubaduren . . . „ *Verdi*.
3. Hemlandstoner „ *Gungl*.
4. Souvenir Militair fantasie för Piano
af *Krug*.
5. Ouverturen till Barberen för 4 händer
af *Rossini*.
6. a). Margaretha ur Op. Faust „ *Gounod*.
b). Lille Trumslagaren . . . „ *Heland*.
7. Morgonhymn „ *Abt*.
8. Fantasie öfver en Tysk Folkmelodie
af *Conradi*.
9. a). Du bist wie eine Blume „ *Hauser*.
b). Salig Farmor, visa af Sehlstedt, musik
fa *Littmark*.

Biljetter a 1 **m** 50 p. för Herrar, 1
mk för Damer samt 50 p. för Skolungdom,
och barn erhålles hos lycei Vaktmästaren
samt vid ingången.

H. F. Apelbom.

Kuva 7. Konsertti-ilmoitus,
03.11.1883 Borgåbladet nro. 87 sivu 4.

Folk-Konsert

gifves uti Studenhuset i dag Söndag den
3 oktober kl. 6 e. **m** af Pianovirtuosen
lille Arthur och **M** **Pan** efter följande

Program:

1. Souvenir de Stockh. Marsch Sauvlet.
 2. Ouverture till den Stumma Auber.
 3. Oberländer Gungl.
 4. Fantasie ur Rigoletto . . . Verdi.
 5. Kör ur Preciosa Weber.
 6. Das Schwaben mädle . . . Proch.
 7. Valse Styrienne Wollenhaupt.
 8. Musiken t. d. Svaga sidan Offenbach.
 9. Potp. ur Konung för en dag Adam.
 10. Finnarnes Marsch i 30 åriga Kriget.
- Biljetter och program a 50 p:ni säljas
vid ingången från kl. 4 e. **m** Konserten bör-
jar kl. 6 e. **m** **M. Paul**

Kuva 8. Konsertti-ilmoitus,
03.10.1886 Hufvudstadsbladet nro. 229 sivu 1.

MUSIK

utföres å **Hôtel l'Europe**
Söndagen den 15 December
från kl. 7—11 eft. m. af Herr **M**
PAUL som på sitt nya instrument
kommer att föredraga många nya
musikstycken, deribland Savolaks
Jernvägs marsch, Mandolin polka,
Carneval de Venise, m. fl.
OBS! Frivillig afgift.

Kuva 9. Konsertti-ilmoitus,
14.12.1889 Östra Finland nro. 292 sivu 2.

Afskeds-konsert

gifves
å Central-Hotellet
af

Pianisten A. Werner och Harmonika-
virtuosens **M. Paul**

i dag

Tisdag den 15 September kl. 8 e. m.
enligt följande

Program:

1. Hoch Habsburg marsch af Kräl.
2. Ouvert. till „Den stumma“ „Auber.
3. Ciciliano „Carolo.
4. Auf Flügeln der Nacht
Wals „Faust.
3. Tannhäuser Marsch „Wagner.
6. Cavatina ur „Norma“ „Bellini.
7. Die lustigen Artisten
Potp. „Spartano.
8. Polonaise (Ciss moll) „Chopin.
9. Helsing till Stockholm
Polka „Lumbye.
10. Der Oberländer „Gungl.
11. Grand Fantasia: Lucia
di Lammermoor „Liszt.
12. Svaga sidan „Offenbach.
13. Potpourri ur „Martha“ „Flotow.
14. Skobeleff marsch „Faust.

Entrée 50 p:nt.

3182

Kuva 10. Konsertti-ilmoitus,
15.09.1891 Wasa Tidning nro. 143 sivu 1.

Perjantaina 12 p:nä elokuuta
kl. 1/2 8 j. pp.

Helppotajuinen

KONSERTTI

Palokunnan juhlasalissa.

Herra Konserttimestari **M. Paul**
esittää seuraavan

→ OHJELMAN: ←

1. Skobeleffin marsi Strauss.
2. Der Oberländer Gungl.
3. Mein Gotschen bist Du Kreideweiss.
4. Aria Trubaduurista Verdi.
5. Heikko puoli Offenbach.
6. Cavatina operasta „Nor-
ma“ Bellini.
7. Frauen Walser Waldman.
8. Waldandacht Abt.
9. Rheinländer Faust.
10. Hoch Habsburg Kril.

Pääsymaksut ovat: herroilta 1
mk., naisilta 75 p. sekä palvelus-
väeltä ja lapsilta 50 p.

Tulot lankavat Helsingissä ta-
pautuneessa yhteentörmäyksessä
käräseiden hyväksi.

Virvoituksia pienillä pöydillä!

Toimikunta huvia ja hyötyä varten.

Kuva 11. Konsertti-ilmoitus,
12.08.1892 Jyräkö nro 65 sivu 1.

Liite 5. Martin Paulin koulutuskalenteri vuosina 1880-1893

Pvm.	Paikkakunta	Ilmoitettu koulutus	Hinta	Kesto	Muuta	Sanoma-lehti
24.1.1880	Helsinki	Undernisning å accordion				834

⁸³⁴ 24.01.1880 Hufvudstadsbladet nro. 19 sivu 4

20.3.1880	Helsinki	emottagernågra nya elever				835
2.4.1880	Turku	Undervisning	priset billigt			836837
12.4.1880 13.4.1880 14.4.1880	Turku	emottager några nya elever				838839840
30.4.1880	Turku	emottager nya elever				841
1.6.1880	Kuopio	Jos oppilaita ilmaantuu	maksu huokea	8-10 tuntia		842
5.6.1880	Kuopio	Emottager elever	priset billigt			843
18.6.1880	Kuopio	Muutamia uusia oppilaita vastaan-otetaan				844
18.6.1880	Kuopio	Upplysning.	för billigt pris			845
9.10.1880	Helsinki	Undervisning på accordion				846
25.2.1881 26.2.1881 27.2.1881	Helsinki	en kurs		10 timmar	i slutet af Mars anmälning sker uti Beuermanns Musikhandel	847848849
18.5.1881	Helsinki	emottager några nya elever				850
25.6.1881	Porvoo	några elever emottagas				851
29.6.1881	Porvoo	några elever emottagas				852
1.10.1881	Porvoo	undervisning, reparation				853854
4.10.1881	Helsinki	Japanesiskt metod	priset billigt	8 timmar		855
4.10.1881	Helsinki	undervisningar på accordion	25 % billagare än förut	8 timmar		856

-
- ⁸³⁵ 20.03.1880 Hufvudstadsbladet nro. 67A sivu 4
⁸³⁶ 02.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 88 sivu 1
⁸³⁷ 03.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 89 sivu 1
⁸³⁸ 12.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 98 sivu 4
⁸³⁹ 13.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 99 sivu 4
⁸⁴⁰ 14.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 100 sivu 4
⁸⁴¹ 30.04.1880 Åbo Underrättelser nro. 116 sivu 4
⁸⁴² 01.06.1880 Savo nro. 42 sivu 2
⁸⁴³ 05.06.1880 Tapio nro. 44 sivu 4
⁸⁴⁴ 18.06.1880 Savo nro. 47 sivu 3
⁸⁴⁵ 19.06.1880 Tapio nro. 48 sivu 3
⁸⁴⁶ 09.10.1880 Helsingfors Dagblad nro. 274 sivu 4
⁸⁴⁷ 25.02.1881 Helsingfors Dagblad nro. 54 sivu 4
⁸⁴⁸ 26.02.1881 Helsingfors Dagblad nro. 55 sivu 4
⁸⁴⁹ 27.02.1881 Hufvudstadsbladet nro. 48 sivu 4
⁸⁵⁰ 18.05.1881 Hufvudstadsbladet nro. 113A sivu 4
⁸⁵¹ 25.06.1881 Borgåbladet nro. 50 sivu 4
⁸⁵² 29.06.1881 Borgåbladet nro. 51 sivu 2
⁸⁵³ 01.10.1881 Borgåbladet nro. 78 sivu 4
⁸⁵⁴ 01.10.1881 Östra Nyland nro. 53 sivu 1
⁸⁵⁵ 04.10.1881 Helsingfors nro. 228 sivu 1

6.10.1881	Helsinki	underwisningar på accordion	25 % billagare än förut	8 timmar		857
14.10.1881	Helsinki	2-3 nya elever emottagas	priset billigt			858
16.10.1881	Helsinki	2-3 nya elever emottagas	priset billigt			859
1.11.1881 3.11.1881	Helsinki	underwisning på accordion	billig afgift			860861
29.11.1881	Helsinki	Några nya elever				862
17.1.1882 18.1.1882	Helsinki	2-3 nye elever på accordion emottages				863864
11.4.1882	Helsinki	undervisning				865
28.4.1884	Viipuri	Undertecknad gifver undervisning på Accordion (Harmonika) enligt japanesisk metod.	16 Fmk			866
27.6.1884	Joensuu	jos riittävä määrä oppilaita	Sm. 16	8 tuntia		867
17.10.1884	Helsinki	emottager hvarje dag nya elever		8 timmar		868
18.10.1884	Helsinki	Japanesisk metod.		8 timmar		869
18.11.1884 19.11.1884 20.11.1884	Tampere	gifver undervisning på accordion	priset billigt	8 timmar		870871872
21.11.1884	Tampere	Passande till Julen		8 timmar		873
22.11.1884	Tampere	antaa opetusta harmonikan soitossa	hinta huokea	8 tuntia		874
25.11.1884	Tampere	muutamia uusia oppilaita vastaan otetaan vielä				875
28.11.1884	Tampere	M. Paul emottager nya elever alla dagar				876
29.11.	Tampere	Muutamia uusia oppilaita otetaan joka päivä	kun useampia oppilaita ilmoittautuu			877

⁸⁵⁶ 04.10.1881 Hufvudstadsbladet nro. 228A sivu 4

⁸⁵⁷ 02.10.1881 Hufvudstadsbladet nro. 227 sivu 4

⁸⁵⁸ 14.10.1881 Hufvudstadsbladet nro. 237 sivu 4

⁸⁵⁹ 16.10.1881 Hufvudstadsbladet nro. 239 sivu 4

⁸⁶⁰ 01.11.1881 Hufvudstadsbladet nro. 252 sivu 4

⁸⁶¹ 03.11.1881 Hufvudstadsbladet nro. 254 sivu 4

⁸⁶² 29.11.1881 Hufvudstadsbladet nro. 276 sivu 4

⁸⁶³ 17.01.1882 Hufvudstadsbladet nro. 13 sivu 4

⁸⁶⁴ 18.01.1882 Hufvudstadsbladet nro. 14A sivu 4

⁸⁶⁵ 11.04.1882 Hufvudstadsbladet nro. 82A sivu 4

⁸⁶⁶ 28.04.1884 Östra Finland nro. 98 sivu 1

⁸⁶⁷ 27.06.1884 Karjalatar nro. 26B sivu 4

⁸⁶⁸ 17.10.1884 Hufvudstadsbladet nro. 243 sivu 4

⁸⁶⁹ 19.10.1884 Hufvudstadsbladet nro. 245 sivu 4

⁸⁷⁰ 18.11.1884 Tammerfors Aftonblad nro. 91 sivu 1

⁸⁷¹ 19.11.1884 Tampere nro. 93 sivu 1

⁸⁷² 20.11.1884 Tampereen Sanomat nro. 136 sivu 1

⁸⁷³ 21.11.1884 Tammerfors Aftonblad nro. 92 sivu 1

⁸⁷⁴ 22.11.1884 Aamulehti nro. 140 sivu 4

⁸⁷⁵ 25.11.1884 Tampereen Sanomat nro. 138 sivu 1

⁸⁷⁶ 28.11.1884 Tammerfors Aftonblad nro. 94 sivu 1

			samaksi ajaksi , tulee maksu paljoa huokeammaksi			
8.1.1885	Tampere	Opetus harmonikan soitossa alkaa taas				878879
13.3.1885	Tampere	Utaf en händelse emottagas ännu 2 á 3 nya elever				880
1.6.1885	Hämeenlinna	Kurs på 8 á 10 timmar	minst 12 elever önskas			881
18.7.1885	Oulu	M. Paul har anländt till staden	Undervisning kostar endast 1 1 Fm			882
23.10.1885	Vaasa	Haluawaiset saawat myöskin opetusta				883
28.10.1885	Vaasa	Några nya elever emottagas				884
7.11.1885	Turku	Undervisning erhålles äfven om så önskas				885
17.11.1885	Tampere	M. Paul har börjat med sina lektioner	priset betydligt nedsatt			886
2.2.1887	Tampere	Joitakuita oppilaita harmonikalla soittamaan vastaanottaa nyt heti M. Paul				887
23.7.1887	Kuopio	Opetusta soitannossa annetaan, jos niin halutaan				888
16.11.1887 18.11.1887 19.11.1887	Viipuri	Jouluksi sopiwa. Japanilaisen opetustawan mukaan		muutamissa päiwissä		889890891
17.12.1888	Viipuri	Några nya elever emottagas				892
13.3.1889	Viipuri	M. Paul emottager nya elever		6 timmar		893
15.9.1889	Viipuri	M. Paul aloittaa uuden kurssin accordionin opetuksessa				894
17.6.1890	Kuopio	Harmonika. Tällä soittokalulla antaa allekirjoittanut opetusta.				895
23.9.1890	Viipuri	M. Paul träffas hemma från och med den 1 October.				896897

⁸⁷⁷ 29.11.1884 Aamulehti nro. 143 sivu 4

⁸⁷⁸ 05.01.1885 Aamulehti nro. 2 sivu 4

⁸⁷⁹ 08.01.1885 Tampereen Sanomat nro. 3 sivu 4

⁸⁸⁰ 13.03.1885 Tammerfors Aftonblad nro. 21 sivu 1

⁸⁸¹ 20.05.1885 Hämäläinen nro. 40 sivu 4

⁸⁸² 18.07.1885 Uleåborgs Tidning nro. 29 sivu 6

⁸⁸³ 23.10.1885 Suupohjan Työmies nro. 83 sivu 1

⁸⁸⁴ 28.10.1885 Vasabladet nro. 86 sivu 1

⁸⁸⁵ 07.11.1885 Åbo Underrättelser nro. 303 sivu 1

⁸⁸⁶ 17.11.1885 Tammerfors Aftonblad nro. 92 sivu 1

⁸⁸⁷ 02.02.1887 Tampereen Sanomat nro. 14 sivu 1

⁸⁸⁸ 23.07.1887 Savo nro. 82 sivu 1

⁸⁸⁹ 16.11.1887 Wiipurin Sanomat nro. 178 sivu 4

⁸⁹⁰ 18.11.1887 Wiipurin Sanomat nro. 179 sivu 4

⁸⁹¹ 19.11.1887 Wiipurin Sanomat nro. 180 sivu 4

⁸⁹² 17.12.1888 Östra Finland nro. 295 sivu 1

⁸⁹³ 13.03.1889 Östra Finland nro. 61 sivu 4

⁸⁹⁴ 27.08.1889 Wiipurin Sanomat nro. 198 sivu 1

⁸⁹⁵ 17.06.1890 Savo nro. 70 sivu 4

⁸⁹⁶ 23.09.1890 Östra Finland nro. 220 sivu 4

26.9.1890		Några nya elever emottagas				
8.11.1890	Viipuri	M. Paul träffas åter hemma och emottager några nya elever				898
13.10.1892 15.10.1892	Viipuri	ottaa vastaan muutamia uusia oppilaita				899900

⁸⁹⁷ 26.09.1890 Östra Finland nro. 223 sivu 4

⁸⁹⁸ 08.11.1890 Östra Finland nro. 260 sivu 4

⁸⁹⁹ 13.10.1892 Wiipurin Sanomat nro. 238 sivu 4

⁹⁰⁰ 15.10.1892 Wiipurin Sanomat nro. 240 sivu 4

Lähteet:

Painamattomat lähteet

Asiakirja, Landsarkivet Göteborg. 7.9.2005

Asiakirja, Landsarkivet i Visby. 28.9.2005

Asiapaperi, Martin Paulin jälkeläisten tekemät sukuselvitykset

Kirjeenvaihto

Beer, Jan: Sähköposti Inger Zilliacukselle 2005

Paul, Mauritz ja Elsa: Kirje Nina-tyttärelle vuonna 1948

Zilliacus, Inger: Sähköposti 8.3.2012

Sanoma- ja aikakauslehdet

Aamulehti 1884, 1888, 1889, 1890, 1892, 1894, 1897

Aftonbladet 1893

Ahti 1879

Aura 1886, 1887, 1888, 1891, 1892, 1894

Björneborgs Tidning 1887, 1889, 1890, 1892

Borgabladet 1881, 1882, 1885, 1890

Dagens Nyheter 1878

Finland 1885, 1886, 1887

Finlands Allmänna Tidning 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1857, 1858, 1864

Folkwännen 1883, 1886, 1892

Fredrikshamns Tidning 1888, 1892

Haminan Sanomat 1892

Helsingfors 1879

Helsingfors Dagblad 1865, 1866, 1867, 1871, 1879, 1880, 1887

Helsingfors Tidningar 1853, 1854, 1858,

Hufvudstadsbladet 1866, 1871, 1878, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1900

Hämeen Sanomat 1894

Hämäläinen 1866, 1885, 1890, 1892

Ilmarinen 1851, 1884, 1887

Kaiku 1885, 1898

Kansan Lehti 1899

Karjalatar 1884, 1887, 1888, 1891

Keski-Suomi 1880, 1883, 1884, 1889, 1890, 1892, 1893

Kokkola 1900

Kotkan Sanomat 1891, 1893, 1894

Kotkan Uutiset 1899

Laatokka 1884, 1888

Lappeenrannan Uutiset 1890

Lounas 1888, 1889

Mikkeli 1894

Mikkelin Sanomat 1888

Nya Pressen 1888, 1891, 1893

Oulun Ilmoituslehti 1897

Oulun Lehti 1885

Pohjalainen 1900

Päivälehti 1890, 1893, 1894, 1895
 Rauman Lehti 1882, 1892, 1894, 1897
 Sanomia Turusta 1885, 1887, 1888, 1889, 1890, 1893, 1896, 1897
 Satakunta 1882, 1891, 1892, 1894, 1895, 1896
 Savo 1880, 1883, 1885, 1886, 1887, 1889, 1890
 Savonlinna 1877, 1887, 1894
 Savo-Karjala 1896
 Suomalainen 1897
 Suomi 1889
 Suupohjan Työmies 1885
 Tammerfors Aftonblad 1885, 1890, 1893
 Tampere 1885
 Tampereen Sanomat 1871, 1884, 1885, 1886, 1893, 1900
 Tampereen Uutiset 1892, 1893, 1894, 1898
 Tapio 1875, 1877, 1878, 1880, 1886
 Turun Lehti 1893
 Työmies 1900
 Uleåborgs Tidning 1879, 1885
 Uusimaa 1900
 Uusi Aura 1897, 1899, 1900
 Uusi Savo 1891, 1895, 1897
 Uusi Suometar 1883, 1885, 1888, 1889, 1890, 1892, 1893, 1895, 1898, 1899, 1900
 Vaasan Sanomat 1898
 Vasabladet 1880, 1885, 1889, 1893
 Västra Nyland 1900
 Waasan Lehti 1885, 1893
 Wasa Tidning 1883, 1885, 1886, 1889, 1891, 1893
 Westra Finland 1889, 1891
 Wiborgs Tidning 1869, 1870, 1879
 Wiipuri 1898, 1900
 Wiipurin Sanomat 1888, 1890, 1891, 1892, 1893, 1895, 1896
 Wiipurin Uutiset 1888
 Wuoksi 1893
 Åbo Tidning 1886, 1889
 Åbo Underrättelser 1867, 1870, 1880, 1883, 1885, 1887, 1893
 Åland 1892
 Östra Finland 1876, 1879, 1887, 1888, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1896, 1897, 1898

Kirjallisuus

Andersson, Otto: Finsk Musikrevy 1907, 1-2.
 Berenbaum Michael, Skolnik Fred (toim.): Encyclopaedia Judaica. Macmillan Reference USA 2007. Gale Virtual Reference Library 2012.
 Faulstad, Jon: Ein-raderen i norsk folkemusik. Universitetsforlaget 1978.
 Hermosa, Gorka: The Accordion in the 19th Century. Editorial Kattigara 2013.
 Hirn, Sven: Sävelten tahtiin. Populaarimusiikki Suomessa ennen itsenäisyyttämme.
 Kansanmusiikki-instituutin julkaisuja 44. Jyväskylä 1997.
 Kjellström, Birgit (toim.): Dragspel Motala 1976.
 Kurkela, Vesa 2009. Sävelten markkinat. Helsinki: Sulasol.
 Lyytinen, M (toim.): Tampereen kaupungin Osoite- ja Ilmoitus-Kalenteri. Garantiföreningens tryckeri. Tammerfors 1886.

Marvia, Einari 1947. Oy Fazerin Musiikkikauppa 1897–1947. Helsinki: Nordblad & Pettersson.

Olán, J. F. Oy 100 vuotta. J. F. Olán Oy 1974.

Paul, M: Harmonika-koulu. Garantiföreningens tryckeri. Tammerfors 1885.

Paul, M: Nya Harmonika skola. J.C. Lagerspetz tryckeri. Wiborg 1891.

Rantanen, Saijaleena 2013. Laulun mahti ja sivistynyt kansalainen. Helsinki: Sibelius Akatemia.

Ruuth, J. W. 1981. Viipurin kaupungin historia IV. Torkkelin säätiö.

Saarinen, Juhani 1972. Porin historia III. Porin kaupunki.

Tikka, Marko ym.: Harmonikan historia Suomessa, SKS 2014?

Torvinen, Taimi: Kadimah, Suomen juutalaisten historia. Otava 1989.